

Handling 2024 nr 2

Revidering av Göteborgs Stads riktlinje för familjehemsvården för barn och unga

Till Göteborgs kommunfullmäktige

Kommunstyrelsens förslag

Kommunstyrelsen tillstyrker yrkande från V, S och MP i kommunstyrelsen den 22 november 2023 och föreslår att kommunfullmäktige beslutar:

Göteborgs Stads riktlinje för familjehemsvården för barn och unga revideras i enlighet med bilaga 12 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande, samt i enlighet med följande tillägg:

- a. i avsnitt 3.6.1 ska följande mening läggas till: "Utgångspunkten för hembesök är att de ska planeras och genomföras i samtycke med familjehemmet." i stycke 1, rad 4 efter ordet "...informationskälla."
- b. i avsnitt 4.9.1 ska följande mening läggas till: "Utgångspunkten för hembesök är att de ska planeras och genomföras i samtycke med familjehemmet." i stycke 2, rad 7 efter ordet "... önskemål."

Vid behandling av ärendet i kommunstyrelsen förekom skiljaktiga meningar:

Jenny Broman (V) yrkade bifall till yrkande från V, S och MP i kommunstyrelsen den 22 november 2023.

Jörgen Fogelklou (SD) yrkade bifall till stadsledningskontorets förslag och tilläggsyrkande från SD den 17 november 2023.

Axel Josefson (M) yrkade att ärendet skulle återremitteras enligt yrkande från M, D, L och KD den 8 januari 2024.

Kommunstyrelsen beslutade först utan omröstning att avgöra ärendet vid dagens sammanträde.

Kommunstyrelsen beslutade därefter utan omröstning att bifalla Jenny Bromans yrkande.

Kommunstyrelsen beslutade därefter utan omröstning att avslå tilläggsyrkandet från SD.

Jörgen Fogelklou (SD) reserverade sig mot beslutet.

Axel Josefson (M), Hampus Magnusson (M), Martin Wannholt (D),
Ann Catrine Fogelgren (L) och Elisabet Lann (KD) deltog inte i beslutet.

Göteborg den 10 januari 2024
Göteborgs kommunstyrelse

Jonas Attenius

Mathias Sköld

Yrkande

(M, D, L, KD)

2023-01-08

Yrkande angående – Revidering av Göteborgs Stads riktlinje för familjehemsvården för barn och unga

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen:

1. Göteborgs Stads riktlinje för familjehemsvården för barn och unga återremitteras till stadsledningskontoret för att förtydliga stödet från socialtjänsten till familjehemmen före, under och efter placering.

Yrkandet

Återremissen av Göteborgs Stads riktlinje för familjehemsvården för barn och unga i kommunfullmäktige 2023-12-07 skedde med hänvisning till att stadens stöd till familjehemmen före, under och efter placering från socialtjänsten behöver förtydligas.

Familjehem har en avgörande uppgift att ge barn daglig omsorg, en trygg tillvaro och en bra uppväxt. Hur länge ett barn behöver bo i ett familjehem varierar mellan allt från cirka ett halvår till hela sin uppväxt. Vi ser idag stora svårigheter med att rekrytera fler familjehem i Göteborg. Stöd och hjälp till familjehem är en viktig fråga för att kunna rekrytera fler familjehem i egen regi. Realiteten idag är att stadens egna familjehem behöver moderniseras för att såväl attrahera fler att vilja bli familjehem samt att stödet under och efter placeringen är adekvat i jämförelse med konsulentstöda familjehem. Vi anser därför att familjehemmens perspektiv i vad de kan förvänta sig av staden i form av stöd och hjälp under och efter en placering behöver belysas mer utförligt i riktlinjerna.

§ 92 Ärendenummer SLK-2022-01316

Revidering av Göteborgs Stads riktlinje för familjehemsvården för barn och unga

Beslut

Enligt återremissyrkande från M, D, L och KD i kommunstyrelsen:

Göteborgs Stads riktlinje för familjehemsvården för barn och unga återremitteras till stadsledningskontoret för att förtydliga stödet från socialtjänsten till familjehemmen före, under och efter placering.

Handling

2023 nr 224.

Yrkanden

Jenny Broman (V) och Alfred Johansson (S) yrkar bifall till kommunstyrelsens förslag.

Hans Arby (C) yrkar bifall till stadsledningskontorets förslag.

Simona Mohamsson (L), Lena Lindström Olinder (M) och Mariette Höij Risberg (D) yrkar att ärendet ska återremitteras till kommunstyrelsen i enlighet med yrkande från M, D, L och KD i kommunstyrelsen.

Agneta Kjaerbeck (SD) yrkar i första hand att ärendet ska återremitteras till kommunstyrelsen i enlighet med yrkande från M, D, L och KD i kommunstyrelsen och i andra hand bifall till tilläggsyrkandet från SD i kommunstyrelsen.

Propositionsordning

Ordföranden ställer först propositioner på dels ärendets återremiss och dels ärendets avgörande idag och finner att kommunfullmäktige beslutat avgöra ärendet vid dagens sammanträde. Omröstning begärs.

Omröstning

Godkänd voteringsproposition: ”Ja för ärendets avgörande idag och Nej för ärendets återremiss.”

Omröstningen utfaller med 43 Ja mot 38 Nej. Hur var och en röstar framgår av bilaga 8.

Ordföranden finner att kommunfullmäktige beslutat återremittera ärendet till kommunstyrelsen (minoritetsåterremiss).

Protokollsutdrag skickas till

Kommunstyrelsen (minoritetsåterremiss)

Protokollsutdrag

Sammanträdesdatum: 2023-12-07

BILAGA 8

Ärende: 21

Ärendemening: Revidering av Göteborgs Stads riktlinje för familjehemsvården för barn och unga

Antal Ja: 43 Antal Nej: 38 Antal Avstår: 0 Antal Frånv: 0 Antal Kvittade: 0

Namn	Parti	Plats	Funktion	Resultat
Aslan Akbas	S		1 Ordförande	Ja
Emma Altenhammar	SD	67	Ledamot	Nej
Ann-Christine Andersson	S	25	Ledamot	Ja
Hanna Andersson	S	10	Ersättare	Ja
Robert Andersson Hammarstrand	S	22	Ledamot	Ja
Sanda Anton Henriksson	SD	70	Ersättare	Nej
Hans Arby	C	48	Ledamot	Ja
Daniel Augustsson	C	50	Ersättare	Ja
Hanan Baalbaki	S	39	Ledamot	Ja
Jesper Berglund	V	81	Ledamot	Ja
Daniel Bernmar	V	56	Ledamot	Ja
Jonathan Björnhager	SD	69	Ersättare	Nej
Jessica Blixt	D	35	Ledamot	Nej
Leif Blomqvist	S	46	Ersättare	Ja
Margareta Broang	M	3	2:e v Ordf	Nej
Jenny Broman	V	57	Ledamot	Ja
Marie Brynolfsson	V	58	Ledamot	Ja
Kalle Bäck	KD	31	Ledamot	Nej
Axel Darvik	L	55	Ledamot	Nej
Petra Elf	MP	78	Ledamot	Ja
Anneli Eriksson	S	38	Ersättare	Ja
Håkan Eriksson	V	2	1:e v Ordf	Ja
Rickard Eriksson	M	26	Ledamot	Nej
Krista Femrell	SD	65	Ledamot	Nej
Grith Fjeldmose	V	63	Ledamot	Ja
Eva Flyborg	L	52	Ledamot	Nej
Ann Catrine Fogelgren	L	54	Ledamot	Nej

Protokollsutdrag

Sammanträdesdatum: 2023-12-07

Jörgen Fogelklou	SD	73 Ledamot	Nej
Christer Gustafsson	S	44 Ersättare	Ja
Pär Gustafsson	L	53 Ledamot	Nej
Håkan Hallengren	S	24 Ledamot	Ja
Linnéa Hankins	V	61 Ersättare	Ja
Patrik Helgeson	V	62 Ersättare	Ja
Andreas Hernbo	MP	76 Ersättare	Ja
Johanna Holmdahl	KD	29 Ledamot	Nej
Mariette Höij Risberg	D	33 Ledamot	Nej
Patrik Höstmad	D	34 Ledamot	Nej
Alfred Johansson	S	42 Ledamot	Ja
Marina Johansson	S	9 Ledamot	Ja
Axel Josefson	M	5 Ledamot	Nej
Karin Karlsson	V	80 Ledamot	Ja
Magnus Kindmark	S	64 Ledamot	Ja
Agneta Kjaerbeck	SD	72 Ledamot	Nej
Jörgen Knudtzon	KD	30 Ledamot	Nej
Lena Landén-Olsson	S	37 Ledamot	Ja
Elisabet Lann	KD	32 Ledamot	Nej
Tony Liljendahl	SD	68 Ledamot	Nej
Staffan Lindström	S	41 Ledamot	Ja
Lena Lindström Olander	M	28 Ledamot	Nej
Cecilia Magnusson	M	11 Ledamot	Nej
Hampus Magnusson	M	6 Ledamot	Nej
Nina Miskovsky	M	7 Ledamot	Nej
Simona Mohamsson	L	51 Ledamot	Nej
Tamara Nesic	S	19 Ersättare	Ja
Jonas Nilsson	V	47 Ledamot	Ja
Claudia Nistor Pedrini	S	43 Ledamot	Ja
Toni Orsulic	M	17 Ledamot	Nej
Bosse Parbring	MP	75 Ledamot	Ja
AnnaSara Perslow	C	49 Ersättare	Ja
Karin Pleijel	MP	74 Ledamot	Ja
Rasmus Ragnarsson	SD	71 Ledamot	Nej
Parisa Rezaeivar	S	40 Ledamot	Ja

Protokollsutdrag

Sammanträdesdatum: 2023-12-07

Anneli Rhedin	M	18 Ledamot	Nej
Andreas Sjöo	S	45 Ledamot	Ja
Jonas Stenberg	D	36 Ersättare	Nej
Anders Sundberg	M	16 Ledamot	Nej
Lisbeth Sundén Andersson	D	4 Ledamot	Nej
Anders Svensson	M	14 Ledamot	Nej
Milyon Tekle-Haile	S	20 Ersättare	Ja
Bruno Tiozzo	M	12 Ersättare	Nej
Per-Eric Trulsson	SD	66 Ledamot	Nej
Viktoria Tryggvadottir Rolka	S	8 Ledamot	Ja
Mattias Tykesson	M	15 Ledamot	Nej
Sarah Ullmark	M	27 Ledamot	Nej
Hillevi Werring	MP	77 Ersättare	Ja
Camilla Widman	S	21 Ledamot	Ja
Maria Wählin	V	79 Ledamot	Ja
Roshan Yigit	S	23 Ledamot	Ja
Johan Zandin	V	60 Ledamot	Ja
Emma Öman	V	59 Ersättare	Ja
Hakan Önal	M	13 Ledamot	Nej

Handling 2023 nr 224

Revidering av Göteborgs Stads riktlinje för familjehemsvården för barn och unga

Till Göteborgs kommunfullmäktige

Kommunstyrelsens förslag

Kommunstyrelsen tillstyrker yrkande från V, S och MP den 17 november 2023 och föreslår att kommunfullmäktige beslutar:

Göteborgs Stads riktlinje för familjehemsvården för barn och unga revideras i enlighet med bilaga 12 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande, samt i enlighet med följande tillägg:

- a) i avsnitt 3.6.1 ska följande mening läggas till: "Utgångspunkten för hembesök är att de ska planeras och genomföras i samtycke med familjehemmet." i stycke 1, rad 4 efter ordet "...informationskälla."
- b) i avsnitt 4.9.1 ska följande mening läggas till: "Utgångspunkten för hembesök är att de ska planeras och genomföras i samtycke med familjehemmet." i stycke 2, rad 7 efter ordet "... önskemål."

Vid behandling av ärendet i kommunstyrelsen förekom skiljaktiga meningar:

Jenny Broman (V) yrkade bifall till yrkande från V, S och MP den 17 november 2023 samt avslag på övriga yrkanden.

Jörgen Fogelklou (SD) yrkade bifall till stadsledningskontorets förslag och tilläggsyrkande från SD den 17 november 2023.

Axel Josefson (M) yrkade att ärendet skulle återremitteras i enlighet med yrkande från M, D, L och KD den 3 november 2023.

Kommunstyrelsen beslutade först utan omröstning att avgöra ärendet vid dagens sammanträde.

Kommunstyrelsen beslutade därefter utan omröstning att bifalla Jenny Bromans yrkande.

Kommunstyrelsen beslutade därefter utan omröstning att avslå tilläggsyrkandet från SD.

Jörgen Fogelklou (SD) reserverade sig mot beslutet.

Axel Josefson (M), Nina Miskovsky (M), Martin Wannholt (D), Ann Catrine Fogelgren (L) och Elisabet Lann (KD) deltog inte i beslutet.

Göteborg den 22 november 2023
Göteborgs kommunstyrelse

Jonas Attenius

Lina Isaksson

Yrkande

Vänsterpartiet, Socialdemokraterna, Miljöpartiet

2023-11-17

22

Yrkande angående Revidering av Göteborgs Stads riktlinje för familjehemsvården för barn och unga

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen och kommunfullmäktige:

Göteborgs Stads riktlinje för familjehemsvården för barn och unga revideras i enlighet med bilaga 12 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande, samt i enlighet med följande tillägg:

- a. i avsnitt 3.6.1 ska följande mening läggas till: *”Utgångspunkten för hembesök är att de ska planeras och genomföras i samtycke med familjehemmet.”* i stycke 1, rad 4 efter ordet *”...informationskälla.”*
- b. i avsnitt 4.9.1 ska följande mening läggas till: *”Utgångspunkten för hembesök är att de ska planeras och genomföras i samtycke med familjehemmet.”* i stycke 2, rad 7 efter ordet *”... önskemål.”*

Yrkandet

Det råder stor brist på familjehem i hela landet, samtidigt som Göteborgs stad liksom många andra kommuner ser ett stort behov av trygga familjer som kan ta emot barn som placeras i samhällets vård. För att värna de familjer som väljer att ta sig an ett uppdrag som familjehem måste socialtjänstens arbete med familjehemmen utgå från ömsesidig respekt, dialog och samtycke kring de kontakter och uppföljningar som görs. För den personliga integritetens skull och för tilliten mellan socialtjänst, familjehem och placerade barn är samtycke utgångspunkten för att planera och genomföra all kontakt mellan familjehem och socialtjänst. Utifrån socialtjänstens ansvar för barn i samhällets vård och för det placerade barnets bästa, är det samtidigt viktigt att oanmälda besök kan genomföras i de fall socialtjänsten bedömer det som relevant och nödvändigt för uppföljning och kontroll av situationen i familjehemmet.

Samtliga socialnämnder har haft synpunkter på riktlinjens skrivningar om föranmälda respektive oanmälda hembesök, något som även Saco har påtalat i FSG utifrån Justitieombudsmannens tidigare bedömningar av hur hembesök ska planeras och genomföras. Detta har inte till fullo omhändertagits i det slutliga förslaget till ny riktlinje för familjehemsvården. För att förtydliga att socialtjänstens huvudingång ska vara på förhand avtalade hembesök, och oanmälda hembesök är ett kompletterande verktyg när det finns behov, vill vi genomföra några mindre tillägg i riktlinjen.

Socialnämnderna har sedan tidigare fått i uppdrag att se över hur villkoren för familjehem kan förbättras samt säkerställa att stödet blir likvärdigt över staden. Detta uppdrag kommer att redovisas under första kvartalet 2024. Beroende på slutsatser och

efterföljande beslut i samband med det uppdraget, kan ytterligare justering av riktlinjen bli aktuellt. Stöd till familjehem, det placerade barnet och vårdnadshavare behöver dock fortsatt ges utifrån individuella behov och bedömningar, där allt inte nödvändigtvis kan eller bör regleras i denna riktlinje. Eftersom det har gjorts relativt genomgripande förändringar som förtydligar lagstiftning, praxis och förarbeten behöver riktlinjen antas nu. Verksamheterna behöver det stöd i arbetet som riktlinjen ger snarast.

Tilläggsyrkande

2023-11-17

Ärende nr: SLK-2022-0316

Yrkande angående – Revidering av Göteborgs Stads riktlinje för familjehemsvården för barn och unga.

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen:

1. Stadsledningskontoret får i uppdrag att bjuda in stadens representant i AI-rådet till kommunstyrelsen för en uppdatering om hur arbetet fortskrider gällande automatisk registrering av alla orosanmälningar avseende barn samt för information om uppgifter från e-tjänsten till verksamhetssystemet.

Yrkandet

I dagsläget bereds en upphandling med Region Sörmland och i den arbetsgruppen (AI-rådet) är även Göteborgs Stad involverat via Intraservice. Det är lämpligt att kommunstyrelsen får en dragning om hur det arbetet fortskrider i samband med revideringen av denna riktlinje.

Strängnäs kommun har inlett ett projekt med att skapa en mjukvarurobot som automatiskt registrerar alla orosanmälningar avseende barn och för information och uppgifter från e-tjänsten till verksamhetssystemet¹. Roboten går även igenom den kronologiska pärmen och socialregistret så att socialsekreteraren i mottagningen snabbt får en överblick och kan se om det till exempel är ett pågående ärende och därmed kan lämna det vidare till ordinarie handläggare.

Syftet har varit att frigöra resurser och arbetet är idag implementerat i den ordinarie verksamheten. Intervjuade uppger att den varit ett stöd för handläggarna att kunna bedöma allvarlighetsgraden i en anmälan samt att snabbt få en överblick av behovet. 86 % har hittills varit korrekta bedömningar avseende insatsbehovet.

¹ <https://www.vinnova.se/p/orosnmalan-och-machine-learning/>

Återremissyrkande

2023-11-03

(M, D, L, KD)

15

Yrkande – Revidering av Göteborgs Stads riktlinje för familjehemsvården för barn och unga.

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen:

1. Göteborgs Stads riktlinje för familjehemsvården för barn och unga återremitteras till stadsledningskontoret för att förtydliga stödet från socialtjänsten till familjehemmen före, under och efter placering.

Yrkandet

Att socialtjänsten har tillgång till lämpliga familjehem är en grund för att familjehemsvården ska kunna fungera. Vi ser idag stora svårigheter med att rekrytera fler familjehem i Göteborg. Att ta på sig ett uppdrag som familjehem är en stor och svår fråga för alla familjer. Att dessa familjer får det stöd de behöver före, under och efter en placering är en förutsättning för att familjerna känner sig trygga att ta på sig uppdraget som familjehem. Stöd och hjälp till familjehem är en viktig fråga för att kunna rekrytera fler familjehem. Vi anser därför att familjehemmens perspektiv i vad de kan förvänta sig av staden i form av stöd och hjälp under och efter en placering belyses mer utförligt i riktlinjerna.

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2023-09-28

Diarienummer 1316/22

Handläggare

Britta Timan, Lisa Jacobson Flöhr

Telefon: 031-368 04 56, 031-368 03 59

E-post: britta.timan@stadshuset.goteborg.se,

lisa.jacobson.flohr@stadshuset.goteborg.se.

Revidering av Göteborgs Stads riktlinje för familjehemsvården för barn och unga

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen och kommunfullmäktige:

Göteborgs Stads riktlinje för familjehemsvården för barn och unga revideras i enlighet med bilaga 12 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Sammanfattning

Nuvarande riktlinje antogs av kommunfullmäktige 2016-10-13. I samband med aktualitetsprövningen av riktlinjen har behov av en mer omfattande översyn identifierats. Riktlinjen omfattar socialnämnderna Centrum, Hisingen, Nordost och Sydväst samt nämnden för funktionsstöd.

Beredningen av ärendet har bedrivits i samverkan med flera intressenter från berörda verksamheter i staden, Göteborgs Stads råd för sverigefinska minoriteter, Göteborgs Stads råd för den nationella minoriteten romer, Göteborgs Stads råd för funktionsrätt, Göteborgs Stads HBTQI-råd samt Forskning och Utveckling i Väst (FoU i Väst). Dessutom har dialog genomförts med brukarorganisationen Maskrosbarn, familjehemsplacerade barn och unga, föräldrar med placerade barn samt familjehem.

Ett förslag till reviderad riktlinje har arbetats fram. Riktlinjen har omarbetats både vad avser innehåll och struktur. Kommunstyrelsen beslutade 2023-02-22 § 150 att remittera förslag till reviderad riktlinje till berörda nämnder och råd för synpunktsinhämtning. Utifrån inkomna synpunkter har förslaget till ny riktlinje reviderats och förtydligats.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Riktlinjen förtydligar och kompletterar den lagstiftning som finns inom området samt beskriver vissa av de arbetssätt som redan idag finns i verksamheterna. Samtliga nämnder gör bedömningen att implementering av och arbete i enlighet med riktlinjen kan bedrivas inom befintlig ram.

Riktlinjen behandlar flera regler inom området som är centrala för att barn och unga i behov av familjehemsvård ska få ett samlat och långsiktigt stöd. Det bedöms ofta vara en avgörande faktor för att förebygga många av de risker och problem som är väl belagda bland de som vårdats i familjehem som barn och unga. Ett starkt stöd och skydd till barn och unga i familjehemsvård torde på sikt leda till bättre framtidsförutsättningar för barn och unga. Som en följd av detta skulle även de framtida kostnaderna för kommunerna och samhället i stort kunna minska.

Bedömning ur ekologisk dimension

Stadsledningskontoret har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Barnkonventionen stadgar att alla barn har rätt till liv och utveckling (artikel 6). Konventionsstaterna ska säkerställa barnets överlevnad och utveckling till det yttersta av sin förmåga. När vårdnadshavare inte kan ta ansvar för sina barn fullt ut behöver samhället stödja och skydda barn som annars riskerar en ogynnsam utveckling. Syftet med tydligare och mer detaljerade riktlinjer är att uppnå ett stärkt stöd och skydd till barn och unga i familjehem utifrån gällande lagstiftning.

Enligt barnkonventionens artikel 3 ska barnets bästa beaktas vid alla beslut som berör barn. Socialtjänstlagen (SoL) anger att det som är bäst för barnet ska vara avgörande vid beslut eller andra åtgärder som rör vård- eller behandlingsinsatser för barn. Riktlinjen förtydligar nämndernas ansvar och syftar till att låta barnets bästa genomsyra arbetet med familjehemsplaceringar. Barn har rätt att vara delaktiga i frågor som berör dem. Barnets åsikter och inställning ska tillmätas betydelse i förhållande till dess ålder och mognad. Stadsledningskontoret gör bedömningen att förslaget på ny riktlinje bidrar till att förtydliga och synliggöra barns och ungas rätt till delaktighet och inflytande.

I den reviderade riktlinjen beskrivs också vårdnadshavares och föräldrars rätt till information, delaktighet och stöd. Vårdnadshavares möjlighet att vara en aktiv del av det tredelade föräldraskapet är viktig för att barnets placering ska vara trygg. Barn har rätt till sin ursprungsfamilj och föräldrarna har rätt till stöd för att kunna hantera att vara föräldrar på avstånd. Riktlinjen syftar till att kombinera ett barn- och föräldraperspektiv för att möjliggöra ett socialt arbete med föräldrar utan att det sker på bekostnad av barnets bästa.

I förslaget på ny riktlinje synliggörs olika minoriteter och deras rättigheter tydligare jämfört med nuvarande riktlinje. Riktlinjen tydliggör bland annat ansvaret för att tillgodose barns och vårdnadshavares rättigheter och behov oavsett funktionsnedsättning eller språktillhörighet. Ansvaret för icke-diskriminering och skyddet av nationella minoriteter har också förtydligats i riktlinjen.

De individer som berörs av riktlinjen har behov av stöd från samhällets sida för att uppnå jämlika förutsättningar för ett självständigt liv. Ett förbättrat arbete med familjehemsplacerade barn bedöms kunna få positiva effekter för samtliga grupper ovan.

Samverkan

Information om ärendet har lämnats vid CSG 2022-11-03 och fördjupad dialog genomfördes 2023-01-19. Samverkan har skett i CSG 2023-10-05.

Bilagor

1. Göteborgs Stads riktlinje för familjehemsvården
2. Socialnämnd Centrums handlingar 2023-09-26 § 204
3. Socialnämnd Hisingens handlingar 2023-09-26 § 252
4. Socialnämnd Nordosts handlingar 2023-09-26 § 277
5. Socialnämnd Sydvästs handlingar 2023-09-27 § 194
6. Nämnden för funktionsstöds handlingar 2023-09-27 § 187
7. Göteborgs Stads råd för funktionsrätts handlingar 2023-09-25 § 19
8. Göteborgs Stads HBTQI-råds handlingar 2023-09-04 § 8
9. Göteborgs Stads råd för den nationella minoriteten romers handlingar 2023-09-25 § 8
10. Göteborgs Stads råd för den sverigefinska minoritetens handlingar 2023-08-28, § 12
11. Samverkansprotokoll från CSG 2023-10-05
12. Förslag till reviderad riktlinje: Göteborgs Stads riktlinje för familjehemsvård för barn och unga

Ärendet

I samband med den årliga aktualitetsprövningen har behov av en översyn av Göteborgs Stads riktlinje för familjehemsvården identifierats. Stadsledningskontoret redovisar i ärendet ett förslag till reviderad riktlinje och föreslår att denna antas.

Beskrivning av ärendet

Nuvarande riktlinje antogs av kommunfullmäktige 2016-10-13. Aktualitetsprövning av dokumentet har genomförts årligen men ingen mer omfattande översyn har gjorts sedan riktlinjen fastställdes. I samband med aktualitetsprövningen har behov av en mer omfattande genomgång av riktlinjen identifierats.

Riktlinjen omfattar det arbete som sker efter att en nämnd har fattat beslut om att ett barn ska familjehemsplaceras - hur arbetet med familjehemsvården ska utföras. Riktlinjen ska tillämpas vid placeringar i familjehem med stöd av socialtjänstlagen (2001:453), SoL, eller lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) samt enligt lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS).

Riktlinjen omfattar socialnämnderna Centrum, Hisingen, Nordost och Sydväst samt nämnden för funktionsstöd. Socialnämnderna ansvarar för rekrytering, utbildning av och stöd till familjehem och jourhem även för nämnden för funktionsstöds räkning. Nämnden för funktionsstöd har övergripande ansvar för de beslut om placeringar i jourhem och familjehem som nämnden fattar och omfattas av riktlinjen i dessa delar. Under 2022 var cirka 1 140 unika barn och unga placerade i familjehem av stadens fyra socialnämnder. Nämnden för funktionsstöd ansvarade under motsvarande tid för färre än tio barn (antal färre än tio särredovisas inte).

Riktlinjen innehåller bland annat information gällande nämndernas övergripande ansvar, utredning och val av familjehem, tillsynsfrågor, ersättningar till familjehem, avtalsfrågor mellan nämnden och familjehemmet, föräldrars ersättningsskyldighet samt hur frågor gällande livsåskådning, namn, pass med mera ska hanteras.

Arbetssätt och metod

Beredningen av ärendet har bedrivits i bred samverkan med flera intressenter. Löpande avstämningar med enhetschefsnätverket för familjehemsverksamheterna i socialförvaltningarna och en särskild avstämning med förvaltningen för funktionsstöd har genomförts. Träffar med företrädare för Stellanmottagningen (stöd till föräldrar med placerade barn) och stadens umgängesmottagning har organiserats för att inhämta kunskap om föräldrar med placerade barns situation samt kunskap om umgänge. Dialog med barnsekreterare och familjehemssekreterare har också genomförts för att ytterligare beskriva arbetet.

Kunskapsinhämtning från forskare inom FoU i Väst gällande pågående forskningsarbeten har skett och ett samarbete med föreningen Maskrosbarn har bidragit till kunskap om barn och unga i familjehem.

För att fånga brukar- och familjehemsperspektivet har intervjuer med familjehem och jourhem, familjehemsplacerade barn och unga samt föräldrar till familjehemsplacerade barn genomförts.

Samverkan med Göteborgs Stads råd för den sverigefinska minoritetens, Göteborgs Stads råd för den nationella minoriteten romer, Göteborgs Stads råd för funktionsrätt samt Göteborgs Stads HBTQI-råd har skett genom dels dialog med råden och dels med några

av råden utsedda arbetsgrupper. Arbetsgrupperna har getts möjlighet att lämna synpunkter på utkastet till riktlinje inför att denna remitterats till berörda nämnder och råd. Samtliga berörda nämnder och råd har getts möjlighet att lämna ytterligare synpunkter i samband med kommunstyrelsens remittering.

Huvudsakliga förändringar jämfört med nuvarande riktlinje

Riktlinjen har omarbetats vad avser både innehåll och struktur. I utkastet till reviderad riktlinje har nya avsnitt lagts till för att förtydliga nämndernas ansvar för familjehemsvården. Strukturen i riktlinjen utgår från ett inledande kapitel där centrala begrepp inom familjehemsvården beskrivs. Därefter redogörs för nämndernas övergripande ansvar. Arbetet kring en familjehemsplacering beskrivs i två processinriktade avsnitt: Inför placering och under placering samt Vårdens upphörande. Riktlinjens avslutande avsnitt berör de ekonomiska aspekterna för placeringar i familjehem samt försäkringsfrågor.

Nämndernas övergripande ansvar för tillgången till familjehem, ansvaret för det tredelade föräldraskapet samt ansvaret för icke-diskriminering och skyddet av nationella minoriteter har förtydligats i riktlinjen. Nämndernas ansvar för att säkerställa barnets bästa samt ansvaret för att förebygga, upptäcka och åtgärda missförhållanden har också utvecklats och tydliggjorts.

Avsnitten gällande arbetet inför en familjehemsplacering, under vården samt vårdens upphörande är nya. Kapitlen i nuvarande riktlinje gällande val av familjehem, barn och vårdnadshavares rätt, familjehemmets perspektiv, livsåskådningsfrågor, namn, arv och testamente har förtydligats, utvecklats och införlivats i utkastet till den reviderade riktlinjens nya struktur.

Avsnittet gällande ersättningar och avtal har uppdaterats utifrån de cirkulär som Sveriges kommuner och regioner (SKR) har publicerat i november 2022.

Remissinstansernas yttranden

Socialnämnderna Centrum, Hisingen, Nordost samt Sydväst lämnar i stort likalydande yttranden. Nämndernas synpunkter redovisas därför samlat.

Socialnämnd Centrum, Hisingen, Nordost samt Sydväst

Samtliga socialnämnder tillstyrker.

Nämnderna bedömer att riktlinjen är utförlig och är ett tydligt stöd för familjehemsvårdens tjänstepersoner i utförandet av arbetet. Riktlinjen beskriver på ett konkret sätt hur familjehemsvården ska utföras och vilka skyldigheter och rättigheter som finns utifrån barnets, vårdnadshavarens, familjehemmets och nämndens perspektiv.

Samtidigt bedömer nämnderna att det i dagsläget saknas resurser för att helt kunna efterleva riktlinjen. Svårigheter att rekrytera såväl familjehem som barn- och familjehemssekreterare samt krav på kostnadseffektivitet gör att flera delar av riktlinjen får prioriteras bort för mer akut verksamhet. Till exempel beskriver riktlinjen att nämnden i samband med utredning av familjehem eller jourhem kan gå bredvid det tilltänkta familjehemmet under ett par dagar. På grund av ovan nämnda skäl är det svårt att realisera bredvidgång i praktiken även om nämnderna är positiva till ett mer gediget beslutsunderlag för att bedöma familjehem eller jourhem.

Riktlinjen beskriver att geografisk närhet till hemmiljön samt att språkliga och kulturella skillnader i synsätt och bakgrund mellan familjehem och hemmiljön bör beaktas vid val av familjehem. I dagsläget råder stor brist på utredda familjehem vilket gör att detta inte alltid är vägledande i matchningen. För att kunna rekrytera familjehem eftersöks familjehem i hela landet. Individuella bedömningar för barnet behöver också vara vägledande i val av placeringsort. I vissa ärenden är det av stor vikt att barnet placeras långt ifrån sin uppväxtmiljö för att bryta negativa sociala kontakter.

I riktlinjen förtydligas att nämnden ska genomföra oanmälda hembesök i familjehemmet för att säkerställa god vård för barnet. Denna formulering bör ändras till ”kan genomföras utifrån omständigheterna i det aktuella ärendet”. I dagsläget är nämnderna restriktiva med oanmälda hembesök eftersom det kan upplevas integritetskränkande. För att öka antalet oanmälda hembesök behöver syftet och tillvägagångssättet förtydligas samt att familjehemmen informeras om detta redan när avtal tecknas.

Nämnderna vill även lyfta en felaktighet i riktlinjen. I stycket 5.5.1 Uppföljning efter att vården upphört står att uppföljningen ska avslutas senast två månader då utredningen avslutats eller placeringen har upphört. Uppföljningen ska avslutas efter senast sex månader i enlighet med nya lagbestämmelser som trädde i kraft 2022-07-01, Lex Lilla hjärtat.

Socialnämnderna Hisingen, Nordost och Sydväst har synpunkter på den del av riktlinjen som handlar om umgänge mellan barnet och föräldrarna. I riktlinjen står att det är viktigt att familjehemmet ges stöd i att underlätta umgänget vilket nämnderna uppfattar som något vagt. Nämnderna önskar en tydligare formulering.

Socialnämnderna Nordost och Sydväst framhåller slutligen att stycket om umgänsbegränsning behöver tydliggöras i fråga om när socialnämnderna behöver fatta beslut om umgänsbegränsning i förhållande till vad som ingår inom ramen för LVU. Syftet är att säkerställa att hanteringen blir rättssäker och likartad över staden.

Nämnden för funktionsstöd

Avstyrker

Nämnden ser positivt på det fortsatta arbetet med att säkerställa barns och ungas rätt till en god och kvalitativ omsorg vid placering i familjehem. Nämnden lämnar dock ett antal synpunkter utifrån den målgrupp som nämnden ansvarar för.

Nämnden önskar lägga till en hänvisning till ”Handbok för handläggning enligt SoL och LSS till personer med funktionsnedsättning” i det inledande kapitlet.

Riktlinjen använder genomgående en annan terminologi än brukligt inom verksamhetsområdet funktionsstöd. Det finns en risk att socialsekreterare inom funktionsstöd inte känner igen sig i riktlinjen och de begrepp som används. Den reviderade riktlinjen hade gynnats av ett inledande klargörande stycke om den terminologi som används, för att undvika begreppsförvirring vid implementering inom funktionsstöd.

Den reviderade riktlinjen beskriver förfarandet vid upprättandet av vårdplan i samband med placering i familjehem. Vid placering i familjehem med stöd av LSS används inte vårdplan. Nuvarande riktlinje förtydligar detta. Nämnden saknar ett motsvarande förtydligande i förslaget till reviderad riktlinje.

I kapitel 4.9.1 beskriver den reviderade riktlinjen att uppföljning i familjehemmet som huvudregel ska ske minst fyra gånger per år. Boende i familjehem för barn eller ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet enligt § 9 punkt 8 LSS är en insats för barn som trots olika stödåtgärder inte kan bo hos sina föräldrar. Det är ofta fråga om att tillgodose komplicerade omvårdnadsbehov. Placering i familjehem med stöd av LSS, liksom placeringar enligt SoL inom funktionsstöd, är inte tänkt som en åtgärd för att skydda barnet eller kompensera för bristande föräldraförmåga, vilket finns förtydligat i nuvarande riktlinje. Då syftet med placering i familjehem med stöd av LSS är annorlunda, liksom barnets behov, kan behov av frekvens på uppföljningstillfällen också skilja sig. Exempelvis kan barn med stora funktionsnedsättningar ha svårigheter att ha kontakt med utomstående, vilket kan motivera en mer begränsad kontakt med barnet. Nämnden ser behov av ett förtydligande av att det vid placeringar i familjehem med stöd av LSS kan finnas skäl att göra avsteg från riktlinjens huvudregel om uppföljning minst fyra gånger per år, utifrån en bedömning av barnets behov i enlighet med SoL. Nämnden har också synpunkter på att det saknas ett förtydligande av att reglerna om övervägande om vård inte gäller vid placeringar i familjehem enligt LSS.

Nämnden är positiv till att riktlinjen tydligt lyfter fram barns rätt till delaktighet, men noterar att medan barn har rätt att bli hörda och ge sin syn, har de ingen skyldighet att göra så. Detta bör lyftas fram i riktlinjen. Riktlinjen beskriver vidare barns och ungas processbehörighet vid 15 års ålder, då de har rätt att föra sin talan i ärenden enligt SoL och LVU. Detta gäller även i ärenden enligt LSS, vilket bör framgå av riktlinjen.

I kapitel 6.4.1 beskrivs grund till och tillvägagångssätt då anmälan till överförmyndaren gällande barns eventuella tillgångar kan behöva göras. Stycket nämner enbart situationer enligt SoL och LVU. Det kan dock finnas behov av att göra en sådan anmälan även vid placering enligt LSS, vilket bör läggas till i riktlinjen.

Nämnden ser att i revidering av riktlinjer som berör förvaltningens verksamhet, bör förvaltningen även representeras i arbetsgrupper för att säkra målgruppens och verksamhetens perspektiv. Det är viktigt att riktlinjer utformas på ett sådant sätt att verksamheter som berörs av den kan implementera den fullt ut. I flera kapitel saknas förtydliganden där lagstiftningen och förfarandet i enlighet med SoL och LSS faktiskt skiljer sig åt, exempelvis i de kapitel som beskriver överväganden av vård och användandet av vårdplan. Detta riskerar att skapa en otydlighet kring vilka delar av riktlinjen som gäller för socialsekreterare inom funktionsstöd och därmed försvåra implementering.

Göteborgs Stads råd för funktionsrätt

Tillstyrker.

Rådet framhåller att det är positivt att de synpunkter och kommentarer som rådets representanter har framfört i de dialogmöten som har genomförts inför framtagandet av förslag på riktlinje, har omhändertagits på ett bra sätt i förslaget. Rådet har länge framfört önskemål om att få möjlighet att komma in tidigt i processen när nya förslag ska tas fram och rådet tycker att det är väldigt positivt att rådets erfarenheter och kompetens efterfrågades i ett tidigt skede och att informationen har omhändertagits på ett bra sätt.

Rådet framhåller att det är bra att det tydligt står vilka skyldigheter staden har enligt gällande lagstiftning avseende icke-diskriminering och skyddet av nationella minoriteter. Rådet önskar dock att avsnittet kompletteras med en beskrivning av att staden bör ha ett normkritiskt förhållningssätt för att säkerställa att barn och unga inte blir diskriminerade.

Rådet anser också att det är mycket bra att riktlinjen tar upp att det inte bara är de talade språken som omfattas av riktlinjen, utan även teckenspråk och annan kompletterande eller alternativ kommunikation. Kompletteringar föreslås dock till avsnittet Barns rätt till information och inflytande. Rådet menar att det är bra att riktlinjen tar upp rätten till kommunikation även för barn och unga med funktionsnedsättning. I detta avsnitt anser rådet att exempel på alternativa kommunikationssätt, såsom bildstöd, tecken som stöd, alternativ och kompletterande kommunikation med flera med fördel kan beskrivas.

Gällande avsnittet som handlar att förebygga, upptäcka och åtgärda missförhållanden framhåller rådet att det är bra att riktlinjen tar upp vikten av att socialsekreteraren etablerar en bra och tillitsfull relation till barnet eller den unge, inte minst för barn och unga med funktionsnedsättning. Många barn och unga med funktionsnedsättning har svårt att känna tillit till vuxna som de inte känner. Det kan kräva både tid och tålamod för den vuxna att bygga den tillit som krävs för att den unge ska våga och kunna berätta om något inte står rätt till. Socialsekreteraren behöver ha kunskap om och förståelse för barnets eller den unges funktionsnedsättning.

Vid placering av barn med funktionsnedsättning bör det finnas krav på kunskap och förståelse för den aktuella funktionsnedsättningen. Hemmet behöver också vara tillgängligt ur ett fysiskt perspektiv om det handlar om rörelsehinder. Det mottagande hemmet behöver inte bara få de resurser som krävs, utan även få hjälp med att få de förutsättningar som krävs för att kunna ta emot barnet.

Syskon till barn med funktionsnedsättning har många gånger en komplex situation. Beroende på vilken funktionsnedsättning som det handlar om och hur den ter sig, kan det behövas stöd i syskonrelationen för att barnen ska få möjlighet att ha den relation som eftersträvas.

Rådet framhåller att det är bra att nämnderna ska tillhandahålla utbildning för familjehemmen och menar att det med fördel kan skrivas ut vilka utbildningar som avses. Utbildningarna behöver dock vara utformade utifrån det enskilda barnets behov.

Rådet för funktionsrättsfrågor beskriver också att barn med funktionsnedsättning många gånger har behov av extra anpassningar och särskilt stöd i skolan. Här behöver staden säkerställa att eleven får sina behov tillgodosedda oavsett om eleven byter skola eller ej.

Gällande avsnittet Uppföljning av vården menar rådet att det är viktigt att socialtjänsten gör uppföljningar i alla delar av omhändertagandet. Det är också viktigt att den unges röst blir hörd och tagen på allvar vid dessa uppföljningar.

Rådet framhåller också att det vid övergången till vuxenlivet behöver tas hänsyn till den mentala åldern såväl som den kronologiska åldern. Unga med kognitiva funktionsnedsättningar kan inte förväntas flytta ut på samma sätt som en ungdom utan funktionsnedsättning. Det kan krävas extra stöd vid övergången till vuxenlivet för unga med funktionsnedsättning.

Utöver detta föreslår rådet vissa tillägg gällande styrande och stödjande dokument.

Sammanfattningsvis vill rådet framföra att detta är ett bra förslag på ny riktlinje för familjehemsvård för barn och unga. Rådets kommentarer är förslag på sådant som kan läggas till i riktlinjen. Oavsett tillstyrker rådet förslaget.

Göteborgs Stads HBTQI-råd
Tillstyrker.

Överlag anser HBTQI-rådet att förslaget till ny riktlinje för familjehemsvården för barn och unga är bra och en förbättring. Dock ser rådet behov av några förtydliganden och förändringar.

Rådet anser att det är viktigt att normmedvetna och inkluderande perspektiv finns med på ett tydligt sätt. Det finns delar av riktlinjen där hbtqi-personer som målgrupp bör tydliggöras. Utan detta finns en uppenbar risk att normativa antaganden görs vilket kan få konsekvenser för både de normbrytande barn och unga som ska placeras men även för normbrytande familjehem. Hbtqi-personer bör lyftas fram tydligare i de avsnitt som handlar om att uppmärksamma brister i barnets eller den unges familj och övriga nätverk och principen om närhet, utredningsförfarandet gällande familjehem samt vid säkerhetsbedömningar.

Rådet framför att unga hbtqi-personer har en sämre psykisk hälsa än andra unga och bör lyftas fram som en särskilt viktig målgrupp att arbeta med när det gäller stöd.

Vidare anser rådet att kompetens om normmedvetenhet och inkludering måste vara en självklar del i utbildning till såväl familjehemmen som socialsekreterarna. Det är även viktigt att utbildningsinsatser för familjehem och socialsekreterare samordnas över staden så att det inte görs olika beroende på vilken socialförvaltning man tillhör.

Rådet framför att familjehemmen inte får gå miste om viktig information som kan påverka deras beslut att ta emot barnet eller ungdomen. Därför är det också viktigt att familjehemmen får nödvändig och relevant information om barnet eller ungdomen och att det finns vägledning i vad som bedöms som relevant och viktig information.

Göteborgs Stads råd för den nationella minoriteten romer

Avstyrker.

Göteborgs Stads råd för den nationella minoriteten romer uppskattar det inledande förtydligandet om nationella minoriteters rättigheter, men anser att det är alltför vagt för att få någon effekt på den utsatthet och brist på uppfyllande av nationella minoritetsrättigheter för barn i samhällets vård som romska familjer upplever. Rådet menar att nationella minoritetsrättigheter och erfarenheter av förtryck av staten behöver hanteras genomgående i riktlinjen för att säkerställa att hänsyn tas i familjehemsvårdens alla aspekter.

Rådet föreslår att avsnitt 3.3 delas i två (icke-diskriminering och nationella minoriteter) för att på ett tydligt sätt redogöra för både de nationella minoriteternas rättigheter och behovet av att ta hänsyn till de materiella och psykologiska effekterna av det förtryck som staten har utövat över flera av de nationella minoriteterna.

Rådet anser att socialtjänsten behöver beakta vad förtrycket har för effekter på möjlighet till en hållbar ekonomi, boende och en fungerande relation till myndigheter. På grund av att i generationer ha varit tvungna att flytta runt, i kombination med nutida exkludering från ekonomiska möjligheter i form av arbete och företagande, har romska familjer inte samma möjlighet att planera sina liv och ha visioner för sig och sina barn. Överlevnad i nuet präglar livet vilket försvårar den långsiktighet som utgör normen för vad som är en lämplig familj.

Rådet framhåller att det i avsnittet gällande god och säker vård måste anges att nämnden ska känna till minoritetslagstiftningen. Det ska även framgå i barnets vårdplan att de ingår i en nationell minoritet med särskilda rättigheter och vilken varietet av romani chib som barnet talar för att barnet ska kunna få rätt tolk, kontaktpersoner samt korrekt

modersmålsundervisning. Av genomförandeplanen ska det framgå vilka åtgärder som planeras för att säkerställa barnets minoritetsrättigheter.

För att förebygga, upptäcka och åtgärda missförhållanden framhåller rådet att det måste finnas kunskap om den särskilda sårbarhet som romska barn och unga har som ett resultat av generationer av förtryck samt erfarenheter av rasism riktad mot romer, såväl som egna normer och vanor som skiljer sig från många icke-romers. Dessa faktorer kan skapa särskilda svårigheter vid förebyggande och tillsyn för att de försvårar kommunikation och möjlighet för barn och unga såväl som för föräldrar att vara öppna i relation till representanter för offentliga myndigheter.

I avsnittet gällande möjligheten att placera i barnets nätverk beskriver rådet att det finns erfarenheter av att romska barn inte placeras i sina nätverk i samma utsträckning som andra barn. Detta bygger på erfarenheten av att socialtjänsten ser det romska som en av orsakerna till behov av samhällets vård. En utredning skulle behöva undersöka om det finns grund för denna uppfattning och behov av utvecklingsarbete för att även romska barn ska få möjlighet till nätverksplacering. Eftersom det anges i riktlinjen att särskilt stöd till nätverkshem kan krävas, öppnar detta för ökade möjligheter till placering i romska familjer, men säkerställer inte att så kommer att ske.

Det finns en rad hinder för att godkännas som familjehem som inte nödvändigtvis är relevanta för att kunna ge en god familjehemsvård men som av olika skäl exkluderar många romska familjer. Exempelvis skulder hos kronofogden, många romer befinner sig i skuld på grund av brist på arbete och bristande kunskap. Många har inte haft fast anställning tillräckligt länge, bland annat på grund av diskriminering på arbetsmarknaden. Många som är ärliga med att de är romer har erfarenhet av att förlora sin anställning. Detta får också effekter på möjligheten till referenser. Även storlek på lägenhet vägs in vid bedömning av familjehem men många romska familjer har inte möjlighet att få tillgång till större lägenheter. Då kanske man får stödja familjehemmet genom att hjälpa till med en större lägenhet. Det värde som kan finnas för barn och föräldrar såväl som för samhället av att ha romska familjehem kanske överväger vissa av de krav som ställs. Den professionella bedömningen måste innehålla ett normkritiskt perspektiv.

Rådet lämnar förslag på tillägg i flera avsnitt för att omhänderta behovet utifrån romer som nationell minoritet med de särskilda rättigheter det för med sig, bland annat gällande rätt till språk och kultur. Rådet framför också flera exempel på avsnitt där det bör framgå att kulturtolk kan användas i kommunikationen med föräldrar och vårdnadshavare, samt att det är viktigt med tillgång till språktolk som talar rätt varietet av romani chib.

Rådet uppskattar att riktlinjen fastslår att nämnden har möjlighet att bevilja barnet en insats i form av till exempel en kontaktperson med anknytning till barnets ursprung. Rådet vill att denna skrivning förstärks till ”nämnden bör bevilja /.../” för att det kan krävas särskilda åtgärder för att hantera konflikter och komplikationer som kan uppstå om vanorna hos vårdnadshavarna skiljer sig mycket från vanorna i familjehemmet.

Rådet påpekar att den uppföljning som ska göras ska bedöma om nationella minoritetsrättigheter uppfylls, samt att det är viktigt att säkerställa att barnet intervjuas av någon som det har förtroende för.

Slutligen anser rådet att det i en hemflytt kan uppstå svårigheter ifall vanorna i familjehemmet skiljer sig mycket åt från vanorna i föräldrahemmet. Föräldrarna kan behöva fortsatt stöd när barnet är hemma igen. På grund av olika vanor kan det uppstå konflikter som föräldrarna behöver stöd att hantera.

Göteborgs Stads råd för den sverigefinska minoriteten

Göteborgs Stads råd för den sverigefinska minoriteten har i samband med remissen framhållit vikten av att alla barn behöver stöd för att utveckla sitt språk, sin identitet och sin kultur - detta gäller även sverigefinska barn, något som också tydligt framgår i riktlinjen. Inga övriga synpunkter har lämnats.

Stadsledningskontorets omhändertagande av remissinstansernas synpunkter

Ändringar i förslaget till riktlinjen utifrån remissvaren

De synpunkter som lämnats av berörda nämnder och råd i samband med remitteringen av riktlinjen har i stora delar omhändertagits och flertalet ändringar har genomförts i enlighet med förslagen i yttrandena. Till exempel har förtydliganden gällande stödet till familjehemmet för att underlätta umgänge, tidsgränsen för uppföljning efter att vården upphört samt möjligheten för socialnämnderna att fatta beslut om umgängesbegränsning gjorts i enlighet med synpunkter från socialnämnderna.

Förändringar och tillägg har gjorts genomgående i riktlinjen utifrån nämnden för funktionsstöds synpunkter på att verksamhetsområdet LSS särskilda förutsättningar och terminologi saknas. Bland annat har det gjorts förtydliganden av reglerna gällande vård- och genomförandeplan, att överväganden av vård inte är tillämpliga för placeringar enligt LSS samt att reglerna gällande anmälan till överförmyndaren och barns processbehörighet vid 15 års ålder också är tillämpliga vid placeringar med stöd av LSS.

Avsnitt 3.3 om skyddet av nationella minoriteter och förbudet mot diskriminering har delats i två för att förtydliga att de nationella minoriteterna har särskilda rättigheter. Dessutom har flera förtydliganden gällande minoriteternas särskilda rättigheter och behov gjorts i enlighet med yttrande från Göteborgs Stads råd för den nationella minoriteten romer.

Ett avsnitt om vård- och genomförandeplan har tillkommit som tydligare beskriver innehållet i dessa planer. Ett tillägg har gjorts gällande att åtgärder för att säkerställa att ett barns minoritetsrättigheter tillgodoses kan ingå i genomförandeplanen. Förtydliganden har gjorts om att det stöd som andra huvudmän ansvarar för ska framgå i genomförandeplanen.

Flera justeringar och tillägg har gjorts utifrån rådets yttranden bland annat för att förstärka föräldrars behov av stöd efter barnets hemflytt. Tillägg gällande alternativa kommunikationssätt har genomförts på flera ställen i riktlinjen. Fler exempel, bland annat bildstöd och tecken som stöd, beskrivs. Hbtqi-personer har tydliggjorts som målgrupp på några ställen i riktlinjen, bland annat gällande behov av stöd på grund av psykisk ohälsa där hbtqi-ungdomar är överrepresenterade. Vissa av de synpunkter som framförts av råden har utifrån systematiken och avsnittsindelningen i riktlinjen omhändertagits genom att ändringar genomförts i andra avsnitt än de som råden i sina yttranden hänvisat till.

Remissinstansernas förslag på ändringar där stadsledningskontoret gör en annan bedömning

I några avseenden gör stadsledningskontoret en delvis annan bedömning än nämnderna och råden, dessa överväganden redogörs för nedan.

Socialnämnderna framhåller att formuleringen gällande oanmälda besök i familjehemmet bör ändras. I riktlinjen förtydligas att oanmälda besök i familjehemmet ska genomföras i den omfattning som behövs utifrån omständigheterna i det aktuella ärendet för att

säkerställa god vård för barnet. Denna formulering önskar socialnämnderna ändra till ”kan genomföras utifrån omständigheterna i det aktuella ärendet”. I dagsläget är nämnderna restriktiva med oanmälda hembesök då det kan upplevas integritetskränkande. Stadsledningskontoret vill framhålla att det redan av nuvarande formulering finns möjlighet att göra avsteg från anmodan om att göra oanmälda hembesök utifrån omständigheterna i det aktuella ärendet. Att ändra formuleringen till ”kan genomföras” bedöms vara en alltför vag skrivning. Både i kontakterna med familjehemsplacerade barn och med familjehem framhålls att det är viktigt att sådana hembesök görs för att brister och missförhållanden i hemmet lättare ska kunna upptäckas.

Socialnämnderna önskar också att syftet med de oanmälda besöken ska tydliggöras. I inledningen av avsnittet gällande uppföljning av vården framgår att det primära syftet med besöken i familjehemmet är att följa vården och säkerställa att vården är säker, trygg och utgår från barnets behov. Besöken och uppföljningen är en förutsättning för att uppmärksamma eventuella missförhållanden i hemmet där barnet är placerat. Stadsledningskontoret anser att denna syftesformulering kan anses vara tillräcklig. Vad avser nämndernas önskan om att tillvägagångssättet bör förtydligas anser stadsledningskontoret att detta snarare är en fråga för nämndernas rutiner än en fråga för en av kommunfullmäktige fastställd riktlinje. Socialnämnderna önskar också att det av riktlinjen ska framgå att familjehemmen ska informera om att oanmälda hembesök kan komma att genomföras. Av den avtalsmall som Sveriges kommuner och regioner (SKR) har tagit fram och som i riktlinjen föreslås användas, framgår att oanmälda hembesök kan komma att genomföras. Stadsledningskontoret anser därför att kravet på information omhändertas genom denna skrivning.

Nämnden för funktionsstöd anser att det vid placeringar i familjehem med stöd av LSS, kan finnas skäl att göra avsteg från riktlinjens huvudregel om uppföljning minst fyra gånger per år, då barnet är placerat med anledning av sin funktionsnedsättning. Stadsledningskontoret anser att textens utformning redan idag möjliggör sådana avsteg när det finns skäl för det. Att särskilt ange att det kan finnas skäl att göra färre besök när barnet är placerat på grund av en funktionsnedsättning bedöms av stadsledningskontoret inte vara lämplig. Barn med funktionsnedsättning har i flera studier konstaterats löpa ökad risk att utsättas för missförhållanden varför besök i familjehemmet bedöms vara viktiga för dessa barn.

Flera av råden framför att de vill att det framgår i avsnittet om utbildning till familjehemmen, vad utbildningen ska innehålla, bland annat normmedvetenhet och nationella minoritetsrättigheter. Av avsnittet framgår att fortbildning som är anpassad till uppdragets karaktär ska erbjudas familjehemmet. Stadsledningskontoret menar att uppdragens karaktär skiftar i mycket stor utsträckning och det är därför svårt att i riktlinjen ange innehållet i utbildningarna.

Riktlinjen fastslår att nämnden har möjlighet att bevilja barnet en insats i form av till exempel en kontaktperson med anknytning till barnets ursprung. Rådet för den nationella minoriteten romer vill att texten förstärks till ”nämnden bör bevilja /.../”. Stadsledningskontoret har inte ändrat i texten eftersom en bedömning av barnets behov av stöd måste göras i varje enskilt fall utifrån varje barns individuella förutsättningar och behov.

I rådets yttranden framkommer en del synpunkter som rör frågor som ligger utanför riktlinjens omfattning och syfte, till exempel samordning av stadens verksamheter eller önskemål om en utredning kring nätverksplacering av romska barn. I dessa fall har

stadsledningskontoret bedömt att det inte är möjligt att göra förändringar eller tillägg i texten.

Stadsledningskontorets bedömning

En placering utanför det egna hemmet är ett stort ingrepp i det enskilda barnets eller den unges liv och får också stora konsekvenser för den övriga familjen. Det är ett betydande ansvar som samhället därmed tar på sig i rollen som ”ställföreträdande förälder”. Vården i familjehem ska vara trygg och säker. Den ska också svara mot barnets eller den unges specifika behov av stöd och hjälp.

Familjehemsvård är en vårdform där barn och unga med olika typer av social problematik placeras i ett enskilt familjehem med en utifrån individen anpassad vårdplan.

Familjehemsvård kan också vara aktuell för barn med funktionsnedsättningar. Barn och unga i familjehem är på många sätt en utsatt grupp som inte alltid kan tillvarata sina intressen och få sina behov tillgodosedda. Familjehemsvård är en sammansatt vårdform där många personer måste samverka kring barnet för att en god och säker vård ska kunna bedrivas.

Utifrån arbetets komplexitet har ett flertal förtydliganden och kompletteringar i riktlinjen bedömts nödvändiga. Arbetet kan omfatta ett enskilt barns hela liv och omfattar barnets samtliga livsområden såsom hemmet, skolan, kontakt med sin ursprungsfamilj med mera. Placeringarna kan vara långvariga eller avsedda att vara under en kort tid. Utvecklingen inom familjehemsvården har de senaste åren gått snabbt och ny forskning har visat på vissa brister i arbetet. För att barn och unga ska få tillgång till bästa möjliga vård och omsorg och för att välfärdsresurser ska användas effektivt och göra nytta måste styrningen bygga på kunskap. Riktlinjen utgår från relevant forskning och beprövad erfarenhet för att bidra i styrningen mot en mer evidensbaserad praktik.

Riktlinjen riktar sig framför allt till socialsekreterare, barnsekreterare och familjehemssekreterare samt chefer inom socialtjänsten och funktionshinderverksamheten, som arbetar med familjehemsplaceringar av barn och unga. I dialogerna med företrädare för de verksamheter som ska tillämpa riktlinjen framkommer önskemål om ett samlat dokument som kan fungera i introduktionen av nya medarbetare likväl som ett uppslagsverk. Samtliga dessa omständigheter bidrar till att riktlinjen blir relativt omfattande. Sammanfattningsvis förtydligar riktlinjen det ansvar socialnämnderna och nämnden för funktionsstöd har enligt lag och beskriver på en övergripande nivå hur familjehemsvården i Göteborgs Stad ska bedrivas.

Socialnämnderna framhåller att det i dagsläget saknas resurser för att helt kunna efterleva riktlinjen. Svårigheter att rekrytera såväl familjehem, barn- och familjehemssekreterare samt krav på kostnadseffektivitet gör att flera delar av riktlinjen får prioriteras bort för mer akut verksamhet. Stadsledningskontoret är medvetet om att bristen på familjehem och svårigheterna att rekrytera och behålla socialsekreterare kan påverka arbetet inom området. Formuleringarna i riktlinjen ger dock nämnderna viss möjlighet att prioritera arbetet utifrån behoven i det aktuella ärendet utan att ge avkall på barnets bästa.

Stadsledningskontoret bedömer att förslaget till reviderad riktlinje förtydligar och kompletterar lagstiftning, praxis och förarbeten som finns inom området. Riktlinjen utgår från relevant forskning och beprövad erfarenhet och bidrar i styrningen mot en mer evidensbaserad praktik. Riktlinjen syftar till att tydliggöra den kommunala styrningen av arbetet men berör också delar av den statliga styrningen inom området. Stadsledningskontoret gör bedömningen att riktlinjen utifrån genomförda tillägg och

justeringar är möjlig att implementera i socialnämnderna och nämnden för funktionsstöd. Nämndernas fortsatta samverkan inom familjehemsvården behöver utgå från den nya riktlinjen.

Jonas Kinnander

Eva Hessman

Direktör Ärende och utredning

Stadsdirektör

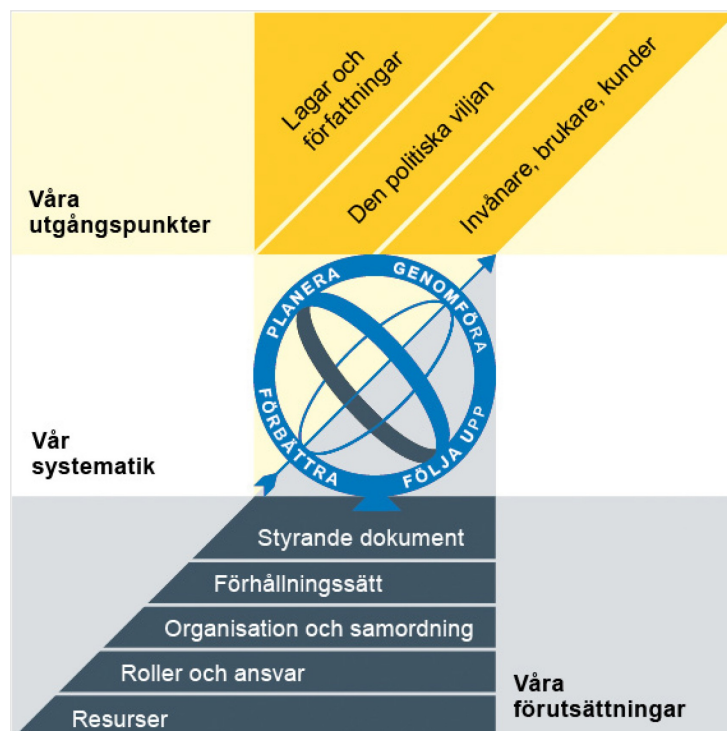
Göteborgs Stads riktlinje för familjehemsvården

Reglerande styrande dokument

Policy
► Riktlinje
Regel
Anvisning
Rutin
Instruktion

Göteborgs Stads styrsystem

Utgångspunkterna för styrningen av Göteborgs Stad är lagar och författningar, den politiska viljan och stadens invånare, brukare och kunder. För att förverkliga utgångspunkterna behövs förutsättningar av olika slag. Stadens politiker har möjlighet att genom styrande dokument beskriva hur de vill realisera den politiska viljan. Inom Göteborgs Stad gäller de styrande dokument som antas av kommunfullmäktige och kommunstyrelsen. Därutöver fastställer nämnder och bolagsstyrelser egna styrande dokument för sin egen verksamhet. Kommunfullmäktiges budget är det övergripande och överordnade styrande dokumentet för Göteborgs Stads nämnder och bolagsstyrelser.

Om Göteborgs Stads styrande dokument

Göteborgs Stads styrande dokument är våra förutsättningar för att vi ska göra rätt saker på rätt sätt. De anger vad nämnder/styrelser och förvaltningar/bolag ska göra, vem som ska göra det och hur det ska göras. Styrande dokument är samlingsbegreppet för dessa dokument.

Stadens grundläggande principer såsom demokratisk grundsyn, principer om mänskliga rättigheter och icke-diskriminering omsätts i praktisk verksamhet genom att de integreras i stadens ordinarie beslutsprocesser. Beredning av och beslut om styrande dokument har en stor betydelse för förverkligandet av dessa principer i stadens verksamheter.

De styrande dokumenten ska göra det tydligt både för organisationen och för invånare, brukare, kunder, leverantörer, samarbetspartners och andra intressenter vad som förväntas av förvaltningar och bolag. De styrande dokumenten ligger till grund för att utkräva ansvar när vi inte arbetar i enlighet med vad som är beslutat.

Styrande dokument			
Kommunala föreskrifter		Planerande och reglerande styrande dokument	
Normgivning mot enskild	Riktade styrande dokument	Planerande styrande dokument	Reglerande styrande dokument

Dokumentnamn: Göteborgs Stads riktlinje för familjehemsvården i Göteborgs Stad			
Beslutad av: Kommunfullmäktige	Gäller för: Socialnämnd Centrum Socialnämnd Hisingen Socialnämnd Nordost Socialnämnd Sydväst Nämnden för funktionsstöd	Diarienummer: 0750/14 (0110/20)	Datum och paragraf för beslutet: 2016-10-13 §15
Dokumentsort: Riktlinje	Giltighetstid: Tillsvidare	Senast reviderad: 2021-02-18	Dokumentansvarig: Stadsledningskontoret Avdelningschef Beslutsunderlag och utredning
Bilagor: [Bilagor]			

Innehåll

Inledning	5
Syftet med denna riktlinje.....	5
Vem omfattas av riktlinjen	5
Bakgrund	5
Lagbestämmelser	5
Riktlinjer för familjehemsvården i Göteborgs Stad	6
Mål.....	6
Rättssäkerhet	6
Nämndernas ansvar.....	6
Tillämpning	7
Val av familjehem	7
Förstärkta familjehem	7
Kvalitet.....	7
Kunskapsbaserad verksamhet	7
Självbestämmande och integritet.....	7
Trygghet och säkerhet.....	7
Tillgänglighet	8
Barnets perspektiv	8
Vårdnadshavares perspektiv.....	8
Familjehemmets perspektiv	8
Nämndens perspektiv	8
Livsåskådningsfrågor	9
Religionsutövning	9
Dop och konfirmation	9

Begravning	9
Barnets namn	9
Förnamn.....	9
Efternamn	9
Barnets företrädare	10
Kan familjehemsföräldrar företräda barnet?.....	10
Barnets ekonomi.....	10
Barns pensionsförmåner	10
Barnets sparpengar	10
Arv och testamente	11
Yttrande till passmyndighet	11
Anmälan till överförmyndaren	11
Föräldrars ersättningsskyldighet	11
Tillsyn i familjehemsvården	12
Uppmärksamma och åtgärda missförhållanden	12
Definitioner	12
Medgivande.....	13
Nätverkshem	13
Familjehem enligt SoL och LSS.....	13
Avlastning	13
Insatser enligt LSS	14
Förstärkta familjehem	14
Jourhem	14
Konsulentstödd familjehemsvård.....	15
När barn placeras från utlandet.....	15
Uppehållstillstånd och folkbokföring	15
Medgivande till privatplacering	16
Samarbete med den utländska myndigheten.....	16
Om familjehemmet inte kan godkännas	16
Förbud att ta emot barn	16
Anmälan mot familjehem	17
Familjehemsersättningar.....	17
Förstärkta familjehem	17
Försäkringsskydd.....	18
Kommunens ansvarsförsäkring	18
Barnets försäkringsskydd	18

Möjlighet att teckna olycksfall- och ansvarsförsäkring	18
Uppdragstagares försäkringsskydd	18
Skador förorsakade av annan.....	18
Avtal mellan nämnden och familjehemmet.....	19
Omständigheter som kan reducera arvode och omkostnadsersättning	19
Kompensation genom tillfällig föräldrapenning	19
Kompensation för inkomstbortfall	19
Vid tidsbegränsad tjänstledighet	20
Ingen kompensation för hemarbetande familjehemsförälder	20
Barn som har rätt till personlig assistans enligt LSS eller Assistansersättning enligt SFB.....	20
Offentlighets- och sekretesslagen (OSL).....	20
Folkbokföring	20
Hemlig vistelseort	21
Överflyttning av vårdnad	21
Efter tre års placering.....	21
Socialtjänstens ansvar.....	22
Fortsatt ekonomisk ersättning – avtal	22
Barnets försörjning	23
Umgänge efter vårdnadsöverflyttning	23
Delegationsordning	24
Gallring	24
Uppgifter om placerade barn	24
Forskning	24
Uppföljning av riktlinjen	24

Inledning

Syftet med denna riktlinje

Riktlinjerna ska bidra till att beslut som fattas, när förutsättningarna är lika, bli så lika som möjligt. Den anger hur arbetet med familjehemsvården ska utföras utifrån nämndens, familjehemmets, barnets och vårdnadshavarens perspektiv om skyldigheter och rättigheter. Staden ska använda nationella regelverk som gäller för placerade barn i familjehem. Riktlinjen syftar till att vara ett tydligt stöd för familjehemsvårdens tjänstepersoner i utförande av sitt arbete och anger hur arbetet med familjehemsvården ska utföras utifrån nämndens, familjehemmets, barnets och vårdnadshavarens perspektiv om skyldigheter och rättigheter.

Vem omfattas av riktlinjen

Riktlinjen omfattar Göteborgs stads socialnämnder Nordost, Centrum, Sydväst och Hisingen samt nämnden för funktionsstöd.

Riktlinjen ska tillämpas vid placeringar i familjehem med stöd av socialtjänstlagen (2001:453), SoL, eller lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, (LVU) samt enligt lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS.

Bakgrund

Kommunstyrelsen beslutade 2007-10-17 § 428, om riktlinjer för ersättningar och villkor vid familjehemsvård av barn, unga och vuxna, vårdnads överflyttningar m.m. Innehållet i dokument ansågs till stora delar blivit inaktuellt eller felaktigt och har utifrån detta arbetats om. Bland annat har familjehemmens uppdrag utvecklats och nya målgruppers behov har förändrat socialtjänstens krav på kompetens och erfarenhet hos familjehemmen.

Lagbestämmelser

Socialtjänstens arbete med barn- och unga regleras främst genom Socialtjänstlag (SoL 2001:453) och Socialtjänstförordning (SoF 2001:937) samt kompletteras genom LVU (1990:52). Också lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS berör insatsen familjehem.

Vidare gäller grundläggande lagstiftning för kommunal verksamhet, såsom exempelvis Förvaltningslag (FL 1986:223), Offentlighets- och sekretesslag (OSL 2009:400) och Kommunallag (KL 1991:900).

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd inom området reglerar bland annat vad en utredning av ett familjehem ska omfatta och hur den ska bedrivas. Socialstyrelsens handbok Barn och unga i familjehem och HVB ska underlätta tillämpningen av det regelverk som gäller.

Riktlinjer för familjehemsvården i Göteborgs Stad

Samhället har ett övergripande ansvar för att barn inte far illa. Familjehemsvården står inför stora utmaningar när det gäller rättssäkerhet och likabehandling för barn som placeras och för handläggning och rekrytering av familjehem. Som ett stöd för stadens arbete med familjehemsvård finns denna riktlinje.

Riktlinjen beslutad av kommunfullmäktige (2016-10-13 § 15) är ett styrande dokument som riktar sig till nämnder. Riktlinjen och riktlinjen syftar till att reglera den befintliga verksamheten så att den bedrivs effektivt, rättssäkert och med kvalitets som säkrar likvärdig och icke-diskriminerande tjänster och service.

Mål

Göteborg ska vara en hållbar och jämlik stad. Alla stadens verksamheter ska arbeta icke-diskriminerande. Stadens verksamheter ska främja likabehandling och all verksamhet i staden ska genomsyras av ett inkluderande perspektiv. Det stöd som erbjuds ska vara likvärdigt oavsett var i staden personen bor. Nämnderna ansvarar för att med vägledning av riktlinjen och riktlinjen göra prioriteringar, åtgärdsplaner och uppföljningar i den egna verksamheten.

Rättssäkerhet

Familjehemsvårdens arbete i Göteborg ska grundas i:

- Relevant lagstiftning
- Internationella konventioner
- Nationella riktlinjer och vägledningar
- Regionala överenskommelser
- Kommunala styrdokument
- Evidensbaserad praktik (EBP)

Lagen är överordnad riktlinjen. Enligt 2 kap. 3§ i kommunallagen ska kommuner och landsting behandla sina medlemmar lika om det inte finns sakliga skäl för något annat. Detta innebär att det inte är tillåtet att särbehandla vissa kommunmedlemmar på annat än objektiv grund. För Göteborgs Stad innebär det att det stöd som erbjuds personer som berörs av denna riktlinje ska vara likvärdigt i hela kommunen.

Nämndernas ansvar

Nämnderna ska tydliggöra medarbetares roller, ansvar och uppdrag samt identifiera utvecklingsområden. Medarbetare har ansvar för att känna till och arbeta i enlighet med riktlinjer och rutiner utifrån ledningssystemet för systematiskt kvalitetsarbete.

Alla medarbetare inom familjehemsvården ska utgå från ett normkritiskt perspektiv och god kunskap om placerade barns behov.

Inom nämnden ska det finnas ett gemensamt synsätt när det gäller familjehemsvården. Samverkan med andra myndigheter, mellan stadens verksamheter samt med ideella organisationer ska vara strukturerad för att fungera på övergripande nivå och i enskilda ärenden. Socialtjänsten har det övergripande ansvaret för att samverkan fungerar.

Tillämpning

Stadens gemensamma processer, den kommunala delegationsordningen samt stadens organisering är stöd i arbetet med riktlinjen. En individuell bedömning ska alltid göras i enlighet med gällande lagstiftning och med riktlinjen som stöd.

Riktlinjen ska bidra till att beslut som fattas inom myndighetsutövningen ska när förutsättningarna är lika, bli så lika som möjligt. Riktlinjerna ska tillämpas oavsett organisation när frågor om familjehemsplacering enligt lagen om vård av unga (LVU) eller lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) och bistånd enligt SoL för barn, ungdomar och vuxna aktualiseras.

Val av familjehem

Vid val av familjehem ska nämnden följa socialtjänstlagens närhetsprincip. Placeringar i familjehem bör ske så nära hemmiljön som möjligt och utformas så att den främjar barnets samhörighet med anhöriga och andra närstående (6 kap. 1 § SoL). Placering bör ske inom en radie av tio mil runt Göteborg om inte särskilda skäl finns till att barnet ska bo längre bort från hemorten.

Förstärkta familjehem

Enligt socialtjänstlagen finns endast beteckningarna familjehem och hem för vård eller boende (HVB) för barn som placeras i samhällsvård. Det som i allmänt tal kallas förstärkta familjehem finns inte som verksamhetsform. Göteborgs Stad använder termen ”förstärkt familjehem” för unga med komplex problematik/funktionsnedsättning. För placeringar i förstärkt familjehem gäller förhöjd familjehemsersättning.

Kvalitet

Nämnderna ska bedriva familjehemsvård utifrån kraven i ledningssystem för systematisk kvalitetsuppföljning (SOSFS 2011:9).

Kunskapsbaserad verksamhet

Verksamheterna ska arbeta utifrån evidensbaserad praktik (EBP) där familjehemmets, barnet och barnets vårdnadshavares erfarenheter tas tillvara.

Självbestämmande och integritet

Den enskilde ska vara delaktig och ha inflytande över de insatser som erbjuds.

Trygghet och säkerhet

Arbetet ska utföras enligt gällande regelverk och ska vara transparant vilket innebär förutsägbarhet och möjlighet till insyn. Målet är att säkra trygghet för barnet.

Tillgänglighet

Det är lätt att få kontakt med socialtjänsten. Information och kommunikation är begriplig och anpassad efter olika grupper och individers behov.

Barnets perspektiv

Barnet har rätt till information om orsakerna till en placering i familjehem (11 kap. 10 § SoL). Informationen anpassas till barnets ålder och utveckling. (7 kap. 1 § SOSFS 2012:11). Under vårdtiden måste barnets socialsekreterare upprepa informationen och försäkra sig om att barnet har adekvat information. Socialtjänsten har därför ett särskilt ansvar att hålla barnet underrättat och att dokumentera hur och att så har skett.

Särskilt viktiga områden att beakta under placering är utbildning och hälsa, dessa ska följas extra noga då de har stor betydelse för barnets utveckling. Särskilt viktigt är också barnets upplevelse av värde och tillhörighet för utvecklingen av en positiv självbild som lägger grunden för tillit och förmåga till goda relationer.

Vårdnadshavares perspektiv

Vårdnadshavarna bör ges tillfälle att möta familjehemmet innan barnet flyttar till familjehemmet. Föräldrarnas egen beskrivning av barnets personlighet, vanor, intressen m.m. är oersättlig för dem som ska svara för den fortsatta vården. Att föräldrar och familjehemsföräldrar får lära känna varandra innan barnet flyttar bidrar till att underlätta umgänget mellan föräldrar och barn.

Familjehemmets perspektiv

Familjehemmet ska få tillräcklig information om uppdraget och barnet så att de kan fatta ett relevant beslut angående om de kan fullfölja uppgiften som följer med barnets placering. Familjehemmet ska få information om barnets rättigheter och vad de innebär.

Nämndens perspektiv

I nämndens ansvar som uppdragsgivare till familjehemmet ligger såväl arbetsledning som stöd och handledning. Familjehemmet har rätt till regelbundet stöd i sitt uppdrag genom socialtjänsten. Stöd och handledning ska anpassas efter uppdragets svårighetsgrad och familjehemmets kompetens och erfarenhet av liknande uppdrag. Alla familjehem ska erbjudas regelbunden kompetensutveckling.

Barnets behov ska vara styrande i matchning mellan barn och familjehem. Matchningen förutsätter kunskap om barnets behov och familjehemmets resurser och hur dessa möter varandra. Barnet och dess biologiska nätverk ska så långt möjligt, ges relevant information om tilltänkt familjehem innan placering så att de får möjlighet att vara delaktiga och ge synpunkter. Barnets information ska utformas på sådant sätt att det med hänsyn till ålder och mognad har möjlighet att förstå.

Livsåskådningsfrågor

Religionsutövning

Familjehemsplacerade barn kommer från hem som tillhör olika religioner eller ingen religion alls. För att barnet inte ska förlora kontakten med sitt ursprung, sin familj, släkt och kultur kan barnet behöva hjälp att utöva sin religion, t.ex. genom att familjehemmet eller någon annan lämplig person ansvarar för att barnet kommer till kyrkan, moskén eller motsvarande.

Ett barn bör inte mot sin vilja tvingas att tillhöra något trossamfund eller att delta i religiösa ceremonier. Barn som fyllt 12 år kan inte inträda i eller utträda ur ett trossamfund utan eget samtycke (4 § lagen om trossamfund).

Dop och konfirmation

Dopet är en religiös ceremoni genom vilken barnet tas upp som medlem i kyrkan och församlingen. Endast vårdnadshavaren kan besluta om dop.

Konfirmation inom Svenska kyrkan innebär en bekräftelse av dopet och äger vanligen rum när barnet är 14–15 år gammalt. Barnet bör varken tvingas eller nekas att konfirmera sig, utan det är barnets egen inställning som måste vara avgörande. Frågan om konfirmation bör diskuteras med barnets föräldrar/vårdnadshavare.

Begravning

Om barnet avlider under placeringen är det i första hand barnets vårdnadshavare och anhöriga som bestämmer om begravningen. Om de inte vill befatta sig med detta bör socialnämnden försöka få vårdnadshavarnas samtycke till att socialnämnden ordnar begravningen i samråd med familjehemmet.

Barnets namn

Förnamn

Det är barnets vårdnadshavare som bestämmer vad barnet ska heta och som ska anmäla barnets för- och efternamn till skattemyndigheten inom tre månader efter barnets födelse. Det är också vårdnadshavarna som bestämmer om hur en eventuell namngivningsceremoni ska gå till. Vårdnadshavarna kan själva ordna med en ceremoni eller lämna medgivande till familjehemmet att göra detta. Om föräldrarna saknar förmåga att såväl vårda barnet som att ta ställning i namnfrågan finns skäl att överväga om barnet behöver en särskilt förordnad vårdnadshavare eller bli tillgängligt för nationell adoption.

Efternamn

För ett barn som har stor tillhörighet till sitt familjehem kan ibland fråga uppkomma om att barnet ska byta sitt eget efternamn till det som familjehemsföräldrarna har.

I 8 § namnlagen finns bestämmelser som gör det möjligt för familjehemsplacerade barn att byta till ett namn som bärs av den ena eller bägge familjehemsföräldrarna. Det är inte tillåtet att utan vidare börja kalla barnet vid familjehemmets efternamn.

Barnets företrädare

Barn har i många sammanhang rätt enligt lag att göra sin röst hörd och att få sin vilja beaktad (3 kap. 5 § SoL, 1 § LVU, 6 kap. 19 § FB m.m.). I vissa fall har barnet också rätt att föra sin egen talan som part t.ex. i ett mål enligt LVU, men för det mesta företräds barnet av någon vuxen person, antingen en förälder eller en person som förordnats till uppdraget av en myndighet.

Kan familjehemsföräldrar företräda barnet?

Familjehemsföräldrar har inte en sådan juridisk ställning i förhållande till barnet att de kan företräda barnet på samma sätt som föräldrar normalt gör. Om barnet vårdas med stöd av SoL är det fortfarande föräldrarna/vårdnadshavarna som har det rättsliga ansvaret och företräder barnet. Genom att begära eller samtycka till vård enligt SoL kan föräldrarna dock sägas ha medgett att familjehemsföräldrarna får fatta sådana beslut som behövs för att vården ska kunna genomföras. Familjehemsföräldrar har därför rätt att prata med barnomsorgen, skolan och hälso- och sjukvården om barnets situation. Om barnet vårdas med stöd av LVU har socialnämnden rätt att fatta beslut som är nödvändiga för att vården ska kunna genomföras. Nämnden eller den åt vilken nämnden har uppdragit vården ska ha uppsikt över den unge och i den utsträckning det behövs bestämma om hans eller hennes personliga förhållanden (11 § LVU).

Barnets ekonomi

Barns pensionsförmåner

Barnet har rätt till barnpension om den ena eller båda föräldrarna är avlidna.

Barnpensionen utgår enligt bestämmelserna i det allmänna pensionssystemet. Barnet kan också ha rätt till pension från annat håll, t.ex. privata pensionsförsäkringar.

Den av barnets föräldrar som lever ska ansöka om och uppbära pension för barnets räkning. Om inget annat bestämt kommer barnpensionen att utbetalas till den efterlevande föräldern. Om båda föräldrarna är avlidna ska barnets vårdnadshavare ansöka om pensionerna.

Nämnden har inte rätt att uppbära barnets pensionsförmåner och kan inte kräva att den efterlevande föräldern ska betala utöver vad kommunen lagligen har rätt att ta ut i ersättning för barnets vård.

För att säkerställa att pensionen kommer det placerade barnet till godo är socialnämnden enligt 5 kap. 3 § p 3 SoF skyldig att alltid göra en anmälan till överförmyndarnämnden i barnets folkbokföringskommun.

Barnets sparpengar

Det förekommer att familjehemsföräldrar, eller de särskilt förordnade vårdnadshavarna, vill spara pengar för barnets räkning. Detta är likställt med att ge barnet en penninggåva.

Ett barns vårdnadshavare, ansvarar för att barnets pengar förvaltas och används på ett sätt som är till nytta för barnet. Detta gäller oavsett hur barnet fått dessa pengar. En förälder som är vårdnadshavare kan således komma över och använda barnets tillgångar. Föräldrar som inte är vårdnadshavare kan inte få tillgång till barnets pengar.

De familjehemsföräldrar som vill spara för barnets räkning bör lämpligen spara i eget namn. Pengarna kan sedan ges som gåva när barnet blir myndigt eller senare.

Den som vill spara för barnets räkning i barnets namn, men samtidigt vill spärra pengarna, ska anmäla till överförmyndaren att förvaltningen av egendomen ska stå under överförmyndarens kontroll. En sådan skriftlig begäran ska göras redan innan sparandet börjat eller gåvan skänkts. Begäran kan inte göras i efterhand. Om barnet avlider kommer barnets tillgångar att tillfalla barnets dödsbo.

Arv och testamente

Familjehemsplaceringar och överflyttning av vårdnaden ändrar inte på arvsordningen. Barnet ärver sina biologiska föräldrar, oavsett om dessa är vårdnadshavare för barnet eller ej. Barnet ärver även övriga anhöriga på samma sätt som barn som växer upp med sina föräldrar. Om familjehemsföräldrar eller särskilt förordnade vårdnadshavare vill att barnet ska ärva dem måste de upprätta testamente till förmån för barnet.

Yttrande till passmyndighet

För att polismyndighet ska kunna utfärda pass för underårig krävs vårdnadshavarnas ansökan eller samtycke. Om en vårdnadshavare inte kan anträffas eller utan giltigt skäl ställer sig avvisande kan socialnämnden tillstyrka att pass utfärdas. I dessa fall kommer en anmodan om yttrande från passmyndighet (3 § passförordningen). Yttrandet ska innehålla redogörelse för skälen till att vårdnadshavaren inte lämnat sitt samtycke eller kunnat höras. Nämnden ska också yttra sig över om hinder föreligger för utfärdande av pass, t.ex. risk för att barnet blir bortfört.

Anmälan till överförmyndaren

Nämnden bör i samband med en placering regelmässigt göra anmälan till överförmyndaren, som har att ta ställning till eventuella åtgärder. Om socialtjänsten i ett senare skede får kännedom om att en förälder eller nära anhörig avlider bör överförmyndaren underrättas så att barnets tillgångar säkerställs.

Om det finns risk för att föräldern använder barnets tillgångar på ett sätt som inte kommer barnet tillgodo, är socialnämnden skyldig att göra en anmälan till överförmyndaren (5 kap. 3 § punkt 3 SoF). Överförmyndaren kan sedan besluta om spärr på barnets bankkonto, vilket betyder att föräldrarna endast med överförmyndarens tillstånd får ta ut pengarna. Anmälan görs till överförmyndaren i den kommun där barnet är folkbokfört. Om vad anmälan ska innehålla, se Svenska kommunförbundets cirkulär 2001:32, som också ger riktlinje på blanketter att använda vid olika slags anmälningar. Vårdnadshavarna underrättas om att anmälan gjorts.

Föräldrars ersättningsskyldighet

Föräldrar är försörjningsskyldiga för sitt barn även när barnet är placerat utanför det egna hemmet, oavsett om vården ges med stöd av SoL, LVU eller LSS. Försörjningsskyldigheten fullförs då genom att föräldrarna i skäligen utsträckning bidra till kommunens kostnader för barnets vård (8 kap. 1 § 2 st. SoL, 20 § LSS). Summan som varje förälder ska betala motsvarar högst aktuellt underhållsstöd (6 kap. 2-4 § SoF).

I föräldrabalken (7 kap. 1§) anges att vårdnadshavarna ska svara för underhåll åt barnet, men underhållsskyldigheten upphör när den unge fyller 18 år, utom om barnet fortfarande går i skolan. Då är vårdnadshavarna underhållsskyldiga till han eller hon uppnått 21 års ålder. Men denna skyldighet kan inte åberopas av kommunen i samband med insatser enligt LSS. Artonårsgränsen i LSS gäller utan undantag. Kommunen har heller inte möjlighet att hänvisa till föräldrabalkens bestämmelse och kräva att föräldrarna ska betala till kommunen för sina myndiga barn. Det är endast den unga själv som kan kräva föräldrarna på underhåll. I familjehem kan kommunen inte ta ut avgift för kost, logi samt fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter innan den unga har fått en egen inkomst. Den unge kan få aktivitetsersättning. Den betalas ut från och med juli månad det år då den unge fyller 19 år. Eftersom föräldrarnas skyldighet att bidra till kommunens kostnader för omvårdnaden upphör då den unge fyller 18 år och aktivitetsersättningen inte kan betalas ut förrän i juli det år då den unge fyller 19 år uppstår ett glapp i kommunens möjlighet att ta ut ersättning för kostnader.

Även då den unge har fått sin aktivitetsersättning bör kommunen vara vaksam på skäligheten i de kostnader som beräknas samt vad kommunen i övrigt har rätt att ta ut ersättning för. En rimlig nivå kan vara att ta ut en avgift som motsvarar Konsumentverkets beräkningar av vad ungdomar med egen inkomst bör betala när de bor hemma. En förutsättning för att avgifterna ska kunna debiteras är att de har fastställts i ett kommunalt taxebeslut.

Tillsyn i familjehemsvården

Nämnden ansvarar för tillsynen av familjehemmen och för att säkra vården av barnet. Kontakten med hemmet ska vara i en sådan omfattning att missförhållanden kan upptäckas. Tillsynen ska omfatta både den fysiska och psykosociala miljön. Barnets upplevelse av vården är en viktig informationskälla. Registerutdrag från social- och polisregister ska inhämtas vartannat år.

Uppmärksamma och åtgärda missförhållanden

Nämnden ska, enligt 3 kap. 3 a § SoL, se till att det finns rutiner för att förebygga, upptäcka och åtgärda risker och missförhållanden inom socialtjänstens verksamhet rörande barn och ungdom. Det är viktigt att uppmärksamma att nämndens ansvar gäller oavsett om placeringen sker i privat eller offentlig verksamhet, vid institution eller i familjehem.

Definitioner

Vid val av familjehem ska nämnden följa socialtjänstlagens närhetsprincip. Närhetsprincipen är nära förknippad med helhetsprincipen, vilken innebär att man utgår från att den enskildes sociala eller psykosociala problem inte kan lösas isolerat från närstående personer eller den enskildes sociala miljö och sammanhang. Placeringar i familjehem bör ske så nära hemmiljön som möjligt och utformas så att den främjar barnets samhörighet med anhöriga och andra närstående (6 kap. 1§ SoL). Placering bör ske inom en radie av tio mil runt Göteborg om inte särskilda skäl finns till att barnet ska bo längre bort från hemorten.

Medgivande

Om socialnämnden fått kännedom om att ett barn av vårdnadshavaren placerats för stadigvarande vård och fostran i ett hem, som inte tillhör någon av föräldrarna eller någon annan som har vårdnaden om barnet, fattas av socialnämnden beslut om medgivande enligt 6 kap. 6 § SoL. Det är vårdnadshavarens hemkommun som ska lämna medgivandet. Nämndens ansvar vid dessa placeringar är detsamma som vid placering med stöd av 4 kap. 1 § SoL eller 11 § LVU, d.v.s. hemmets lämplighet utifrån det berörda barnets situation ska utredas samt övervägande om huruvida hemmet alltfjänt är lämpligt ska göras var sjätte månad.

Nätverkshem

Enligt 6 kap. 5 § SoL ska i första hand övervägas om barnet kan tas emot av någon anhörig eller annan närstående. Detta innebär att en eventuell placering i nätverket diskuteras med barn, föräldrar och anhöriga och det är en viljeinriktning att om möjligt samla nätverket under utredningens gång. Att detta gjorts ska framgå i utredningen. Dock ska bestämmelserna i 1 kap. 2 § SoL beaktas om att iaktta barns bästa.

Flyktingbarn utan vårdnadshavare i Sverige ska utredas som andra barn som behöver vård utanför det egna hemmet. Även om barnet på föräldrars inrådan kommer till släktingar som bor i Sverige ska en utredning av både barnet och familjehemmet genomföras och beslut om placering fattas. Särskilda ansträngningar måste göras för att barnet ska kunna vidmakthålla sina relationer till anhöriga i hemlandet. Barn som kommit till Sverige utan legal vårdnadshavare företräds av god man. Migrationsverket ansöker om god man hos överförmyndaren

Familjehem enligt SoL och LSS

Med familjehem avses, enligt 3 kap. 2 § socialtjänstförordningen (2001:937) SoF, ett enskilt hem som på uppdrag av socialnämnden tar emot barn för stadigvarande vård och fostran eller vuxna för vård och omvårdnad och vars verksamhet inte bedrivs yrkesmässigt. Med yrkesmässigt bedriven verksamhet avses att den bedrivs kontinuerligt i förvärvssyfte.

Familjehem enligt LSS har samma innebörd som i SoL och förbehålls barn och unga till och med avslutad gymnasie(sär)skola. Om det finns behov av habilitering, hjälpmedel eller andra insatser och åtgärder där samordning krävs mellan olika huvudmän och aktörer är socialtjänsten och hälso- och sjukvården skyldig att upprätta en individuell plan enligt SoL, efter samtycke från barnet/s föräldrar. Insatsen familjehem enligt LSS är inte tänkt att ges för att skydda barnet eller kompensera för bristande föräldraförmåga såsom är fallet i SoL, utan insatsen ges på grund av att barnet har ett omfattande omvårdnadsbehov eller går i skola på annan ort. Om barnet placerats i familjehem enligt SoL eller LVU ska en vårdplan upprättas (11 kap. 3 § SoL). Vårdplanen ska beakta frågan vad i barnets livssituation som måste förändras och varför förändringsarbetet inte kan genomföras i barnets hem. Sådana frågor är inte relevanta när insatsen beviljats enligt LSS, eftersom barnet har en konstaterad funktionsnedsättning och insatsens syfte inte är att åstadkomma en förändring utan att ge goda levnadsvillkor. Däremot måste den som fattat beslut om insatsen regelbundet följa upp att insatsen ger barnet goda levnadsvillkor.

Avlastning

Det placerade barnet kan ha stort ett omfattande behov av tillsyn och vård till följd av t.ex. funktionshinder, sjukdom eller beteendestörningar. Detta kan medföra att

familjehemmet behöver avlastning i tillsyn och vård och kan då vara en förutsättning för att familjehemsvården ska kunna genomföras. Den placerande socialnämnden ansvarar för att familjehemmet får det stöd och den hjälp som behövs, vilket framgår av 6 kap. 7 § SoL. I första hand kan avlastning ske genom att barnet får plats i förskola eller inom skolbarnsomsorgen. Avlastningen kan även ske genom att en person kommer till familjehemmet och tar hand om barnet i den omfattning som behövs i det enskilda fallet. Vilken typ av avlastning som ska väljas samt omfattningen bedöms efter omständigheterna i det enskilda fallet men barnets bästa ska vara vägledande för valet. Kostnaderna för sådana insatser, oavsett i vilken form den ges, betalas av den placerande nämnden som också beslutat om insatsen, 16 kap. 2 § 1 st. SoL.

Insatser enligt LSS

Om ett placerat barn med omfattande funktionsnedsättning tillhör personkrets enligt LSS, finns möjlighet för vårdnadshavare att ansöka om avlastning i insatser som finns inom ramen för LSS. Ett beslut om sådana insatser enligt LSS får fattas av den nämnd som beviljat insatsen 9 § 8 LSS. Om barnet omfattas av personkrets enligt LSS kan barnets utökade behov av stöd och service ges genom att barnet beviljas insats enligt LSS. Det kan exempelvis vara personlig assistans, avlösning eller korttidsvistelse. Ansökan om personlig assistans kan också göras till Försäkringskassan och man kan då beviljas assistansersättning enligt socialförsäkringsbalken (SFB) Ansökan görs av vårdnadshavare, och utredning samt beslut om stöd fattas av kommun eller försäkringskassan.

Det är vårdnadshavare eller barnet självt, om det är över 15 år, som är behöriga att ansöka om insatser enligt LSS. Även personer som är folkbokförda i en annan kommun ska kunna ges stöd av den placerande kommunen och samma regler ska gälla oavsett om en placering eller insatsbeslut skett enligt SoL eller LSS. När barnen är vårdas med stöd av LVU har socialnämnden rätt att ansöka om stödinsatser för barnet enligt LSS.

Förstärkta familjehem

Enligt socialtjänstlagen finns endast beteckningarna familjehem och hem för vård eller boende (HVB) för barn som placeras i samhällsvård. Det som i allmänt tal kallas förstärkta familjehem finns inte som verksamhetsform. Göteborgs Stad använder termen förstärkt familjehem för unga med komplex problematik/ funktionsnedsättning. Forskning visar sedan länge att familjehemsvård är bättre för den unge än institutionsvård. Det råder brist på kvalitativt bra familjehem som klarar unga med komplexa behov. En eller flera av nedanstående kriterier ska vara uppfyllda för att familjehemmet ska betraktas som förstärkt

- En familjehemsförälder är hemma på heltid
- Erfarenhet av unga med stora behov
- Erfarenhet av nära samarbete med biologiska föräldrar och barnets nätverk
- Erfarenhet av nära samarbete med socialtjänsten

Jourhem

Det finns ibland behov av att akut kunna placera barn. För att täcka detta behov har de olika nämnderna avtal med ett antal familjer om att vara jourhem. Uppdraget att vara jourfamiljehem innebär att det kommer att vara viss omsättning på barn i ett sådant hem. Det är därför inte lämpligt att hemmet jämsides har stadigvarande familjehemsplacerade barn.

En placering i jourhem bör inte pågå längre tid än vad som krävs för att utreda och bedöma det fortsatta vårdbehovet samt fatta beslut i ärendet. Om det inte finns särskilda skäl får ett barn vårdas i ett jourhem i högst två månader efter det att nämndens utredning om ingripande till barnets skydd eller stöd avslutats. Eftersom placeringen är tillfällig folkbokförs de placerade barnen inte på jourhemmets adress.

Till skillnad från vanliga familjehem omfattas jourhem, i de fall de är kontrakterade, av sekretess (2 kap. 1 § och 26 kap. 1 § OSL).

Konsulentstödd familjehemsvård

Enskilda eller sammanslutningar får inte bedriva verksamhet som syftar till att förmedla underåriga till familjehem, eftersom det är ett myndighetsansvar som socialtjänsten ansvarar för. Däremot kan socialtjänsten vända sig till en privat anordnare (företag, stiftelse etc.) för att rekrytera ett familjehem åt ett visst barn. Det finns inget som hindrar att socialtjänsten köper sådana tjänster av ett företag, men själva uppdraget att vara familjehem är knutet till en viss person/familj och kan inte överlåtas.

Konsulentstödda familjehem ska utbildas, utredas och bedömas på samma sätt som alla andra familjehem. Även när det gäller genomförandet och uppföljningen av vården har socialtjänsten samma ansvar för barnen i de konsulentstödda hemmen som för övriga placerade. Den placerande nämnden ska på vanligt sätt noga följa vården och svara för omprövningar eller överväganden. Dessa uppgifter ingår i myndighetsutövningen och kan inte överlåtas.

Nämndens uppgifter om familjehemmet förvaras i en personakt/familjehem hos den placerade nämnden och omfattas av socialtjänstens sekretessregler. När det är klart att en placering ska ske i hemmet ska nämnden teckna ett avtal om vården direkt med familjehemmet. Med företaget görs avrop på ramavtal (eller ett individuellt avtal om ramavtal inte finns med vårdgivaren) om dess åtagande vad gäller handledning, utbildning etc. till familjehemmet samt om kostnaderna för företagets tjänster. Den ekonomiska ersättningen till familjehemmet (arvode, omkostnadsersättning m.m.) kan utbetalas antingen direkt till familjehemmet eller via företaget.

När barn placeras från utlandet

Det förekommer att en myndighet i ett annat land placerat barn i en familj i Sverige. Nämnden bör då ta kontakt med den myndighet som placerat barnet i Sverige för att informera sig om barnets familjeförhållanden, anledningen till placeringen, speciella vårdbehov och på vilket sätt den utländska myndigheten tar ansvar för barnets omvårdnad, försörjning, eventuella skolgång samt hälso- och sjukvård. Nämnden bör också ta reda på den placerande myndighetens möjligheter att ingripa om placeringen misslyckas och på vad som är avtalat mellan myndigheten och familjehemmet.

Nämnden bör informera den placerande myndigheten om den svenska lagstiftning som är tillämplig vid placering av barn: socialtjänstlagen, skollagen, folkbokföringslagen, föräldrabalken samt hälso- och sjukvårdslagen. Se den s.k. Bryssel II- förordningen.

Uppehållstillstånd och folkbokföring

Nämnden ska hos Migrationsverket förvissa sig om att barnet har rätt att vistas i Sverige. Barn från de nordiska länderna behöver inget uppehållstillstånd här. Den som har rätt att

vistas i Sverige ska vara folkbokförd där han eller hon är bosatt (4 § Folkbokföringslagen).

Medgivande till privatplacering

Bestämmelserna i 6 kap. 6 § SoL om medgivande till privatplacering är tillämplig även för barn som placerats av en myndighet i ett annat land. Grundregeln (6 kap. 9 § SoL) är att medgivande beslutas av socialnämnden i vårdnadshavarens hemkommun. Om ingen av barnets vårdnadshavare är bosatt i Sverige blir det socialnämnden i den kommun där barnet ska tas emot eller redan har tagits emot som beslutar i frågan om medgivande.

Samarbete med den utländska myndigheten

I de fall då barnet ska fortsätta att vistas i Sverige bör socialnämnden komma överens med den utländska myndigheten om hur samarbetet kring barnet ska se ut.

Om det under placeringen framkommer information som gör att placeringen kan ifrågasättas ska den placerande myndigheten underrättas om detta och ges tillfälle att ingripa i vården. Om akuta ingripanden behövs vilar ansvaret på vistelsekommunen.

Om familjehemmet inte kan godkännas

Socialtjänsten ska inleda utredning av ett hem som av barnets vårdnadshavare föreslagits som familjehem för barnet. Om det redan tidigt står klart att familjen, utifrån barnets bästa, inte kommer att kunna godkännas som familjehem för barnet behöver hela utredningsförfarandet inte gås igenom, utan utredningen ska avbrytas. Beslutet att avbryta utredningen kan inte överklagas. En annan situation kan uppstå om barnet redan finns i ett visst hem eller om vårdnadshavarna föreslagit ett bestämt hem och den slutförda utredningen visar att familjen inte kan godkännas. Då fattas ett beslut om att inte ge medgivande enligt 6 kap. 6 § SoL för familjen att ta emot barnet. Ett liknande läge kan uppstå om utredningen nästan är slutförd och det mot slutet har uppstått tveksamheter som gör att familjen inte kan godkännas. Beslutet och grunden för det delges familjen och vårdnadshavarna.

Vid privatplacering kan även vårdnadshavaren vara part. Även om ett hem inte godkänts som familjehem för barnet kan det vara viktigt för barnet att ha fortsatt kontakt med hemmet ifråga, exempelvis om det rör sig om ett släktinghem.

Förbud att ta emot barn

När ett barns bästa kräver det får socialnämnden förbjuda eller begränsa möjligheterna för en person som är bosatt i kommunen att i sitt hem ta emot andras barn (5 kap. 2 § SoL). Bestämmelsen gäller både för privatplaceringar och för placeringar på uppdrag av nämnd och för såväl kortare som längre placeringar. Den kan därför tillämpas för att komma tillrätta med missförhållanden både i familjehem, jourhem, feriehem, familjedaghem och i kontaktfamiljer.

Bestämmelsen ska tillämpas när nämnden fått kännedom om att en person tar emot eller avser att ta emot andras barn i sitt hem och nämnden bedömer att detta är olämpligt. Förbudet behöver inte vara generellt, utan kan begränsas till att avse barn i viss ålder, mottagande i en viss bostad eller förbindas med andra villkor.

Det är den socialnämnd (eller kommun) inom vars område hemmet är beläget som ska pröva frågan om förbud. Nämndens beslut gäller endast inom kommunen/stadsområdet. Om den som omfattas av beslutet flyttar så upphör beslutet att gälla. Om det finns skäl kan nämnden då med stöd av 14 kap. 1 § SoL underrätta socialnämnden i inflyttningskommunen (eller det nya stadsområdet) om det förbud som gällde före flyttningen.

Beslut om förbud att ta emot barn fattas av socialnämnden och kan inte delegeras till utskott eller tjänsteman. Beslutet kan överklagas med förvaltningsbesvär. Beslutet kan ändras när förhållandena ger anledning till det. Bestämmelsen är tillämplig även när det gäller tillfälliga vistelser (besök) i ett olämpligt hem.

Anmälan mot familjehem

Om nämnden genom anmälan eller på annat sätt får kännedom om att förhållandena i familjehemmet är otillfredsställande, ska ansvarig arbetsledare delges informationen och göra ett ställningstagande (förhandsbedömning) till om utredning av familjehemmet enligt 11 kap. 1 § SoL ska inledas. Om utredningen visar på missförhållanden i familjehemmet inleds utredning enligt 11 kap. 1, 2 § SoL av barnet. Om barnet antas fara illa måste nämnden omedelbart ingripa till barnets skydd.

Utredningen enligt 11 kap. 1 § SoL av misstänkta missförhållanden i ett familjehem ska inte göras av ansvarig familjehemssekreterare. Ibland kan det vara lämpligt att be en annan socialförvaltning om hjälp för utredningen. Familjehemmet ska alltid underrättas om vilka anmärkningar som kommit till nämndens kännedom. Om det efter utredning av familjehemmet visar sig att anmälan saknar grund behöver inte vårdnadshavaren informeras om anmälan. Dokumentationen förvaras då i familjehemmets personakt. Om uppgifter framkommer som påverkar barnets förhållanden ska vårdnadshavaren informeras och dokumentationen tillföras även barnets akt.

Familjehemsersättningar

De av SKR rekommenderade familjehemsersättningarna ska tillämpas för nämndens familjehemsvård för barn och unga (SKL:s aktuella cirkulär).

[SKL ersättning för arvode och omkostnader](#)

SKR: s rekommendationer är tillämpbara även för familjehem som består av anhöriga eller andra närstående och som fått sitt uppdrag av socialnämnden. Det kan förekomma att ett enskilt barn har så omfattande behov av vård och omsorg att det finns skäl att fastställa arvodet till en nivå som överstiger förbundets rekommendationer, exempelvis placeringar i förstärkt familjehem och kontrakterat jourhem.

Förstärkta familjehem

Ersättningsnivåer och omkostnader för förstärkta familjehem ska uppdateras och beslutas en gång per år. Ansvariga för detta är avdelningschefer.

- Förstärkta familjehem har rätt till:
- Handledning enligt ICDP (Vägledande samspel)
- Möjlighet till avlastning och planerad ledighet under sommaren
- Gemensam kompetensutveckling

- Samarbete med socialnämndernas egen öppenvård vid behov

Försäkringsskydd

Kommunens ansvarsförsäkring

Ett viktigt komplement till familjehemmens hemförsäkring är den ansvarsförsäkring som Göteborgs kommun tecknat för bl.a. personer som placerats i familjehem. Kommuner utan sådan försäkring tillämpar ett motsvarande ersättningssystem för skador som orsakats av den placerade. Försäkringsvillkoren och självriskerna kan variera. Det är viktigt att kontrollera om försäkringen gäller utanför Sverige, t.ex. vid en semesterresa. Försäkringsskyddet kan eventuellt behöva förstärkas vid en utlandsresa. När det uppkommer en skada som kan omfattas av ansvarsförsäkringen bör familjehemmet omgående göra en anmälan till socialnämnden. Nämnden lämnar utan egen värdering anmälan vidare till sitt försäkringsbolag eller motsvarande. Det ska aldrig behöva uppstå en diskussion mellan nämnden och familjehemmet om huruvida det rör sig om ett försäkringsfall eller inte. Det är en diskussion som försäkringsbolaget får ta. Försäkringsbolaget (motsvarande) tar kontakt med familjehemmet, utreder om det rör sig om ett försäkringsärendet och reglerar i så fall detta. Socialnämnden bör ha rutiner för hur och till vem försäkringsärenden ska anmälas. Kommunens ansvarsförsäkring omfattar även skador som gäller personer som placeras tillfälligt hos kontaktfamiljer och kontaktpersoner.

Barnets försäkringsskydd

Alla folkbokförda barn i Göteborgs stad och barn som är i förskola, skolbarnsomsorg och skola i Göteborgs stad är olycksfallsförsäkrade under tiden i verksamheten och även på sin fritid. Detta gäller till och med om de är 17 år och så länge de går i gymnasiet. Nämnden bör kontrollera vad som gäller beträffande det placerade barnet och vid behov komplettera försäkringsskyddet. Nämnden avgör själv om försäkringsskyddet även ska omfatta skador till följd av sjukdom.

Möjlighet att teckna olycksfall- och ansvarsförsäkring

Göteborgs stad har genom sitt försäkringsbolag Göta Lejon handlat upp en olycksfall- och ansvarsförsäkring, ”speciell verksamhet”, gällande grupper i kommunal regi. Försäkringsgivare är Länsförsäkringar och administrationen sköter Försäkrings AB. Skillnaden mellan denna försäkring och Göteborgs stads ansvarsförsäkring är att denna har en lägre självrisk på ansvarsdelen samt att det även inkluderar en olycksfallsförsäkring. Vänd er till Försäkrings AB Göta Lejon om ni vill försäkra en grupp.

Uppdragstagares försäkringsskydd

Uppdragstagare t.ex. familjehem, omfattas inte i sitt uppdrag av sådana kollektiva olycksfalls- eller arbetsskadeförsäkringar som gäller för anställda. De får själva efter eget önskemål ordna med ett motsvarande försäkringsskydd.

Nämnden kan ersätta dem för premien i en privat försäkring liknande den kollektiva olycksfalls- och arbetsskadeförsäkringen.

Skador förorsakade av annan

Kommunens ansvarsförsäkring omfattar inte skador som förorsakats av besökande till den placerade t.ex. barnets föräldrar, anhöriga, bekanta.

Om ett familjehem begär ersättning i ett sådant fall får nämnden ta ställning i ersättningsfrågan. Det är inte självklart att nämnden ska ersätta sådana skador eller förluster. En bedömning får då göras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet.

Avtal mellan nämnden och familjehemmet

Socialnämndens skyldighet att ingå avtal med familjehem som tar emot barn regleras genom 6 kap. 6 b § SoL. Göteborgs Stads avtalsblankett för familjehem med tillhörande bilaga ska användas

[Avtal Familjehem](#)

Omständigheter som kan reducera arvode och omkostnadsersättning

Det förekommer att familjehem behöver avlastning i vården av barn som är särskilt krävande. Det är fråga om ärenden där barnet regelbundet kommer att vistas utanför familjehemmet. När nämnden vid en nyplacering fastställer ersättningen till familjehemmet är detta en omständighet att beakta och kan medföra att såväl arvode som omkostnadsersättningen eller endera av dem bestäms till en lägre nivå än om barnet varit heltid i familjehemmet. Frågan om reducering av ersättningarna kan även uppkomma under en pågående placering. Det blir då fråga om en överenskommelse om hur barnets frånvaro påverkar familjehemmets kostnader och arbetsinsats och därmed storleken på arvodet och omkostnadsersättningen. Frågan om förändringar i ersättningarna kan exempelvis bli aktuell när ett familjehemsplacerade barn ska gå i skolan på annat håll och behöver bo där under skoltid samtidigt som placeringen i familjehemmet behöver kvarstå.

Kompensation genom tillfällig föräldrapenning

I rekommendationernas konstruktion har hänsyn tagits till att alla barn kan drabbas av tillfälliga sjukdomar typ förkylningar och behöva ha en vuxen hemma hos sig. Familjehemmets inkomstbortfall kompenseras då via den tillfälliga föräldrapenningen. Ansökan om tillfällig föräldrapenning görs hos försäkringskassan. Kommunen ska inte kompensera för resterande inkomstbortfall.

Kompensation för inkomstbortfall

Frågan om kompensation för inkomstbortfall blir aktuell när nämnden rekryterar ett familjehem där familjehemsföräldrarna förvärvsarbetar och någon av dem behöver vara tjänstledig under en tidsbegränsad period för att vara hemma med barnet. Under inskolningsperioden Vid alla placeringar är det rimligt att en vuxen avstår från förvärvsarbete och finns med barnet under en inskolningsperiod. Nämnden och familjehemmet ska ha kommit överens om detta i förväg och tidsbegränsat denna period. Inskolningsperioden kan förlängas om det finns särskilda skäl. Nämnden föreslås kompensera familjehemsföräldern för del av dennes inkomstbortfall inklusive semesterersättning. För samma tid utbetalas det arvode som har fastställts utifrån barnets förhållande.

Vid tidsbegränsad tjänstledighet

Det kan också förkomma att nämnden, med hänsyn till det placerade barnets behov, begär att en vuxen ska finnas hemma under en längre period. En sådan period ska tidsbegränsas och kan förlängas vid behov. Frågan blir aktuell vid t.ex. spädbarnsplaceringar. Den familjehemsförälder som då tar en tidsbegränsad tjänstledighet förlorar sin förvärvsinkomst. Nämnden föreslås kompensera för detta inkomstbortfall inklusive semesterersättning. För samma tid utbetalas det arvode som har fastställts utifrån barnets förhållande.

Ingen kompensation för hemarbetande familjehemsförälder

Det kan förekomma att ett barn har så stora omvårdnadsbehov att det krävs en vuxen hemma på heltid. Ett sådant familjehemsuppdrag kommer sannolikt att bestå under överskådlig tid och är inte möjligt att kombinera med förvärvsarbete. Nämnden söker då ett familjehem som väljer att vara familjehem på heltid, kanske som alternativ till förvärvsarbete. I sådant fall har familjehemsföräldern gjort valet att avstå från förvärvsarbete för att vara familjehem. Det innebär att det inte finns någon förvärvsinkomst att kompensera för. Socialnämnden får, för ett sådant uppdrag, bestämmas arvodesnivån utifrån vad som kan överenskommas och utifrån omständigheterna i det enskilda fallet.

Barn som har rätt till personlig assistans enligt LSS eller Assistansersättning enligt SFB

Barn med stora och omfattande funktionsnedsättningar kan vara i behov av utökad behov av stöd och service. Om barnet omfattas av personkrets enligt LSS kan barnets utökade behov av stöd och service ges genom att barnet beviljas personlig assistans enligt LSS eller assistansersättning, enligt SFB från Försäkringskassan. Ansökan görs då av vårdnadshavare och utredning och beslut om stöd fattas av kommun eller försäkringskassan.

Offentlighets- och sekretesslagen (OSL)

Socialtjänstsekretessen gäller för uppgifter om familjehemsföräldrarna och deras familj. Det innebär att uppgifter om dem t.ex. deras arvoden och vad som är skrivet i familjehemmets personakt inte kan lämnas ut utan deras medgivande. Barnets vårdnadshavare har dock rätt till information om familjehemmet i de delar som behövs för att de ska kunna ta ställning till om de samtycker till placeringen där.

Folkbokföring

Bestämmelserna om var en person ska vara folkbokförd finns i folkbokföringslagen. Huvudregeln är att en person ska vara folkbokförd där den är bosatt dvs. där denne regelmässigt tillbringar sin dygnsvila, (7 §).

Hemlig vistelseort

Om barnet ska placeras på en för föräldrarna hemlig vistelseort blir nämndens handläggning annorlunda. Nämnden bör ta kontakt med folkbokföringsmyndigheten för att diskutera frågan.

Överflyttning av vårdnad

Vårdnaden om barn kan under vissa förutsättningar flyttas till en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare. Bestämmelserna om detta finns i 6 kap. FB. Där framgår att socialnämnden har talerätt gällande vårdnadsöverflyttning som kan göras vid brister i omsorgen om barnet som är bestående, (6 kap. 7 § FB) och vid långvarig vård i familjehem där barnet har rotat sig (6 kap. 8 § FB). Vidare kan socialnämnden anmäla ändring i vårdnaden på grund av att en eller båda föräldrarna avlider (6 kap. 9 § FB).

Till särskilt förordnad vårdnadshavare ska enligt 6 kap. 10 a § FB utses någon som är lämpad att ge barnet omvårdnad, trygghet och en god fostran. Två personer kan utses att gemensamt utöva vårdnaden om de är gifta med varandra eller bor tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden. Den omständigheten att äktenskapet, partnerskapet eller samboförhållandet upphör medför inte att den gemensamma vårdnaden upphör. Rätten kan dock i mål om äktenskapsskillnaden mellan vårdnadshavarna besluta att vårdnaden inte längre ska vara gemensam om det är uppenbart att gemensam vårdnad är oförenlig med barnets bästa. Också om en av dem vill att vårdnaden inte längre ska vara gemensam ska rätten på talan av en av dem eller båda anförtro vårdnaden åt en av dem. Rätten beslutar då efter vad som är bäst för barnet, 6 kap. 10 b § FB. För syskon ska samma person utses till vårdnadshavare om inte särskilda skäl talar emot det.

En vårdnadsöverflyttning måste inte ske till familjehemsföräldrarna. I vissa fall kan det vara lämpligare att låta familjehemsplaceringen bestå och istället flytta vårdnaden till en eller två neutrala vårdnadshavare.

Den som är vårdnadshavare för barnet är i normalfallet också dess förmyndare med uppgift att förvalta barnets ekonomiska angelägenheter. En särskilt förordnad vårdnadshavare blir alltså även särskilt förordnad förmyndare över vars verksamhet överförmyndarnämnden har tillsyn. Kopia av tingsrättens beslut om att utse särskilt förordnad vårdnadshavare för barnet ska därför skickas till överförmyndarnämnden.

Ibland kan det finnas skäl att utse en annan person än vårdnadshavaren till att vara särskilt förordnad förmyndare för barnet. Möjlighet finns också att utse en medförmyndare till en förmyndare som inte ensam kan handha förmynderskapet. Närmare upplysningar om dessa frågor finns i SKL:s cirkulär 2001:32.

Efter tre års placering

När barnet vistats i samma familjehem under tre år ska socialnämnden särskilt överväga om det finns skäl att ansöka om överflyttning av vårdnaden (6 kap. 8 § SoL och 13 § LVU) till familjehemsföräldrarna. Syftet med överflyttning av vårdnaden är att skapa bättre möjligheter för kontinuitet och trygghet för barnet. För att bestämmelsen ska tillämpas krävs i allmänhet att barnet har fått en så stark bindning till sitt nya hem att

barnet uppfattar det som sitt eget samt att en återförening av barn och biologiska föräldrar ter sig helt orealistisk.

Vid övervägandet ska socialtjänsten noga väga skäl för och emot en vårdnadsöverflyttning. Särskilt ska beaktas hur umgänget med de biologiska föräldrarna sett ut och hur det fungerat. Socialtjänstens ställningstagande ska utgå från vad som är bäst för barnet och det ska motiveras och dokumenteras väl. Om initiativ till vårdnadsöverflyttning inte tas vid detta första tillfälle ska motiven utförligt dokumenteras så att underlag skapas för de fortsatta övervägandena som därefter sker varje halvår.

När tingsrättens dom om vårdnadsöverflyttning vunnit laga kraft är familjehemsföräldrarna inte längre familjehem utan särskilt förordnade vårdnadshavare. I och med att barnet fått nya vårdnadshavare har grunderna för vård enligt SoL eller LVU bortfallit. Beslut ska därför fattas om upphörande av vården och både barnets personakt och familjehemsakten avslutas.

Uppgifter som rör uppdraget förs i ett särskilt diarium. Inga löpande journalanteckningar ska göras. En uppföljning ska göras en gång per år. När vården upphört har placeringskommunen inte längre rätt att uppbära ersättning enligt 8 kap. 1 § SoL eller 20 § LSS. Föräldrarna ska underrättas om detta

Socialtjänstens ansvar

Enligt 6 kap. 11 § SoL ska särskilt förordnade vårdnadshavare erbjudas råd och stöd av den kommun som beslutat om familjehemsplaceringen om särskilt förordnade vårdnadshavare begär det. Den kommun som har beslutat om familjehemsplaceringen kan dock inte bevilja behovsprövade insatser till särskilt förordnade vårdnadshavare utan endast råd och stöd.

Fortsatt ekonomisk ersättning – avtal

Efter en vårdnadsöverflyttning kan placeringskommunen fortsätta att ge skälig ersättning till de nya vårdnadshavarna (6 kap. 11 § SoL). Skälig ersättning till vårdnadshavaren motsvarar det arvode som tidigare utbetalats till familjen, förutsatt att socialtjänsten bedömer kraven på arbetsinsats och tidsåtgång som oförändrade, samt ersättning för omkostnader i den mån barnets egna medel i form av barnbidrag, underhållsstöd, barnpension etc. inte är tillräckliga. Arvodet räknas upp varje år i enlighet med rekommendationer från Sveriges Kommuner och Landsting. Omkostnadsersättningen ska schabloniseras och omfatta förutsägbara kostnader. Den framräknade schablonen för omkostnadsersättning ska reduceras med alla typer av ersättningar/bidrag som kan komma barnet till del. Det är viktigt att beakta ett sparande till barnet.

Ett familjehemsarvode som varit förhöjt på grund av funktionshinder hos barnet, kan komma att reduceras om vårdbidrag beviljas för barnet.

Den fortsatta ekonomiska ersättningen behandlas i skattehänseende m.m. som vanliga familjehemsersättningar.

Nämndens åtaganden regleras i ett avtal med de nya vårdnadshavarna. Avtalet utformas så att det åligger familjehemmet att anmäla om barnets eller familjehemmets förhållanden förändrats på någon väsentlig punkt. Uppföljning från socialtjänstens sida sker en gång per år med vårdnadshavarna genom kontroll av att barnet är folkbokfört hos

dem och att barnet går i den skola som uppgetts av vårdnadshavarna. Det som framkommer vid uppföljningen antecknas och förvaras på betryggande sätt.

Avtalet gäller tillsvidare och så länge vårdnadshavarna har barnet i sin vård, men upphör när barnet fyller 18 år eller vid den senare tidpunkt då den unge slutar gymnasieskolan, dock senast då han eller hon fyller 21 år.

Nämndens delegationsordning avgör huruvida tjänsteman eller nämnd ska besluta för stadens räkning. Om inget avtal träffas mellan placeringskommunen och den nya vårdnadshavaren upphör placeringskommunens ansvar. Vårdnadshavaren kan då istället söka stöd från sin hemkommun i enlighet med 5 kap. 1 § SoL.

Barnets försörjning

De särskilt förordnade vårdnadshavarna har inte någon försörjningsskyldighet gentemot barnet, utan den skyldigheten ligger kvar hos de biologiska föräldrarna, som ska fortsätta att betala underhåll för barnet. Underhållsbidraget utbetalas till de särskilt förordnade vårdnadshavarna. Det beräknas enligt bestämmelserna i föräldrabalken och kan fastställas i dom eller genom ett avtal mellan barnets föräldrar och de nya vårdnadshavarna.

Om föräldrarna betalar begränsat eller inget underhållsbidrag alls kan vårdnadshavarna ansöka om underhållsstöd från försäkringskassan. Underhållsstödet kan utbetalas i förhållande till båda föräldrarna.

Om den ena eller båda föräldrarna är avlidna har barnet rätt till barnpension från försäkringskassan. Vårdnadshavaren ska ansöka om och uppbära sådan pension för barnets räkning. Barnet kan också ha rätt till andra pensionsförmåner, t.ex. från privata pensionsförsäkringar. Vårdnadshavaren får använda alla typer av pensioner i sin helhet till barnets behov.

Allmänt barnbidrag utbetalas till den särskilt förordnade vårdnadshavaren, som även har rätt att, i förekommande fall, uppbära föräldrapenning. Särskilt förordnad vårdnadshavare kan, till skillnad från familjehemsförälder, uppbära vårdbidrag för barnet (9 kap. 4 § AFL).

Umgänge efter vårdnadsöverflyttning

Även efter en vårdnadsöverflyttning har barnet rätt till och behov av umgänge med föräldrar och andra närstående. Det är i första hand de nya vårdnadshavarna som ska se till att umgänget kommer till stånd och fungerar på ett tillfredsställande sätt. En överenskommelse om umgänge som träffats under placeringstiden kan fortsätta att gälla om parterna är överens om det.

Om föräldrarna inte själva har möjlighet att bekosta t.ex. sina egna resor i samband med umgänge, kan de ansöka om ekonomiskt bistånd i sin hemkommun/socialnämnd.

Om föräldrarna och de nya vårdnadshavarna inte kan komma överens om umgänget kan föräldrarna vända sig till tingsrätten för att få sin rätt till umgänge med barnet prövad. Om tingsrätten beslutar om umgängesstöd enligt 6 kap. 15 c § FB är det socialnämnden i barnets nya hemkommun som yttrar sig över och verkställer detta.

De kostnader för juridiskt biträde som de särskilt förordnade vårdnadshavarna kan få vid en familjerättslig tvist som initieras av föräldrarna ska i första hand täckas av rättsskyddet i vårdnadshavarnas hemförsäkring eller genom allmän rättshjälp. För kostnader som inte

täcks av försäkring eller rättshjälp kan socialnämnden ge skäligen ersättning med stöd av bestämmelserna i 6 kap. 11 § SoL. Frågan regleras i avtalet med de nya vårdnadshavarna.

Delegationsordning

Den som har fattat ett beslut med stöd av delegation ska dokumentera detta i enlighet med gällande lagstiftning. Beslut i socialtjänstens individärenden, beslut enligt LSS och beslut enligt föräldrabalken anmäls till utskottet, vars protokoll sedan anmäls till nämnden.

Varje nämnd upprättar en delegationsordning av vilken beslutsnivåerna framgår.

Gallring

Regler om vad som ska gallras och när det får ske finns i 12 kap. 1 § SoL. Huvudregeln är att journalanteckningar och andra uppgifter i en personakt ska gallras 5 år efter det att sista anteckningen gjorts i akten. Personakter som rör familjehem, kontaktfamiljer och kontaktpersoner gallras enligt huvudregeln d.v.s. fem år efter den senaste anteckningen. Socialtjänstlagen innehåller även bestämmelser om undantag från gallringen. En del handlingar får inte gallras alls därför att de har ett sådant intresse för berörda personer och för forskningen att de ska sparas för all framtid.

Bestämmelsen om vad som inte får gallras finns i 12 kap. 2 § socialtjänstlagen.

Uppgifter om placerade barn

Gallring får inte göras av handlingar som kommit in eller upprättats i samband med att ett barn har placerats eller tagits emot i ett hem för vård eller boende, i ett familjehem eller i ett annat enskilt hem som tillhör någon av föräldrarna eller någon annan som har vårdnaden om barnet. Skälet till detta undantag är bl.a. att barnet senare i livet ska ha möjlighet att ta del av denna del av sin barndom och uppväxt och om skälet till placeringen. Detta undantag från gallringsreglerna gäller även barn som fått insatsen 9 § 8 i LSS, vilket framgår av 21 d § LSS. Uppgifter om det placerade barnet ska föras i barnets personakt och inte i familjehemsakten.

Forskning

Med hänsyn till forskningens behov har vissa undantag gjorts beträffande vad som får gallras. De kommuner som ingår i Östergötlands, Gotlands och Västernorrlands län samt Göteborgs kommun är undantagna från bestämmelserna om gallring i 12 kap 1 § SoF. I landets övriga kommuner ska ingen gallring ske när det gäller personer födda den femte, femtonde och tjugofemte i varje månad. Detta framgår av 7 kap. 2 § SoF. Motsvarande bestämmelse för personer som fått insatser enligt LSS finns i 21 d § LSS och 12 § LSS förordningen.

Uppföljning av riktlinjen

Riktlinjen gäller tillsvidare. Kommunstyrelsen beslutar om revidering av riktlinjen.

§ 204 Svar på remiss - Göteborgs Stads riktlinje för familjehemsvård för barn och unga

N164-0848/23

Johanna Azar (MP) anmäler jäv. Hon lämnar sammanträdesrummet och deltar inte i överläggning eller beslut i ärendet.

Socialförvaltningen Centrum har 2023-09-04 upprättat ett tjänsteutlåtande i rubricerat ärende.

Beslut

Socialnämnden Centrum tillstyrker förslaget om Göteborgs Stads riktlinje för familjehemsvård för barn och unga och översänder förvaltningens tjänsteutlåtande som eget yttrande till kommunstyrelsen.

Socialnämnden Centrum förklarar paragrafen omedelbart justerad.

Dag för justering

2023-09-26

Vid protokollet

Sekreterare

Elisabeth Ditta

Ordförande

Jenny Broman (V)

Justerande

Nina Miskovsky (M)

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2023-09-04

Diarienummer N164-0848/23

Handläggare

Agneta Liesén, Anna Forum, Ritva Gonzalez

Telefon:

E-post:ritva.gonzalez@socialcentrum.goteborg.se

Remittering av Göteborgs Stads riktlinje för familjehemsvård för barn och unga.

Förslag till beslut

Socialnämnden Centrum tillstyrker förslaget om Göteborgs Stads riktlinje för familjehemsvård för barn och unga och översänder förvaltningens tjänsteutlåtande som eget yttrande till kommunstyrelsen.

Socialnämnden Centrum förklarar paragrafen omedelbart justerad.

Sammanfattning

Stadsledningskontoret har reviderat Göteborg Stads riktlinje för familjehemsvård för barn och unga. Riktlinjens innehåll och struktur har justerats och berörda verksamheter i staden, brukarorganisationer och Göteborgsregionens enhet för forskning och utveckling, FoU i väst har varit delaktiga. Riktlinjen är utskickad på remiss till socialnämnden Centrum för yttrande senast den 27 september 2023. Socialförvaltningen är i huvudsak positiv till den reviderade riktlinjen.

Samtidigt bedömer förvaltningen att det i dagsläget saknas resurser för att helt kunna efterleva riktlinjen. Svårigheter att rekrytera såväl familjehem, barn- och familjehemssekreterare samt krav på kostnadseffektivitet gör att flera delar av riktlinjen får prioriteras bort för mer akut verksamhet samt att det är svårt att beakta den geografiska närheten till hemmiljön och ursprungsfamiljen för barnet då det råder brist på utredda familjehem.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Förvaltningen bedömer att riktlinjen kompletterar den lagstiftning som finns inom området samt förtydligar vissa av de arbetssätt som redan idag finns i verksamheten. Av den anledningen bedöms inte riktlinjen bidra till ökade kostnader.

Riktlinjen behandlar flera regler inom området vilka är centrala för att barn och unga i behov av familjehemsvård ska få ett samlat och långsiktigt stöd. Det bedöms ofta vara en avgörande faktor för att förebygga många av de risker och problem som är väl belagda bland de som vårdats i familjehem som barn och unga. Ett stärkt stöd och skydd till barn och unga i familjehemsvård lär sannolikt på sikt leda till bättre framtidsförutsättningar för barn och unga. Som en följd av detta skulle även de framtida kostnaderna för kommunerna och samhället i stort kunna minska.

Bedömning ur ekologisk dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Enligt Barnkonventionen artikel 3 ska barnets bästa beaktas vid alla beslut som berör barn. Socialtjänstlagen, SoL anger att det som är bäst för barnet ska vara avgörande vid beslut eller andra åtgärder som rör vård- eller behandlingsinsatser för barn. Riktlinjen förtydligar nämndernas ansvar och syftar till att låta barnets bästa genomsyra arbetet med familjehemsplasseringar. Barn har rätt att vara delaktiga i frågor som berör barnet. Barnets åsikter och inställning ska tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder och mognad.

I den reviderade riktlinjen beskrivs också vårdnadshavares och föräldrars rätt till information, delaktighet och stöd. Vårdnadshavares möjlighet att vara en aktiv del av det tredelade föräldraskapet är viktig för att barnets placering ska vara trygg. Barn har rätt till sin ursprungsfamilj och föräldrarna har rätt till stöd för att kunna hantera att vara föräldrar på avstånd. Riktlinjen syftar till att kombinera ett barn- och föräldraperspektiv för att möjliggöra ett socialt arbete med föräldrar utan att det sker på bekostnad av barnet.

I förslaget på ny riktlinje synliggörs olika minoriteter och deras rättigheter tydligare jämfört med nuvarande riktlinje. Riktlinjen tydliggör bland annat ansvaret för att tillgodose barns och vårdnadshavares rättigheter och behov oavsett funktionsnedsättning eller språktillhörighet. Ansvaret för icke-diskriminering och skyddet av nationella minoriteter har också förtydligats i riktlinjen.

De individer som berörs av riktlinjen har behov av stöd från samhällets sida för att uppnå jämlika förutsättningar för ett självständigt liv. Ett förbättrat arbete med familjehemsplasserade barn bedöms kunna få positiva effekter för samtliga grupper ovan.

Samverkan

Samverkan har skett i förvaltningens samverkansgrupp (FSG) 2023-09-19.

Bilagor

1. Göteborgs Stads riktlinjer för familjehemsvård för barn och unga

Ärendet

Stadsledningskontoret har reviderat Göteborg Stads riktlinje för familjehemsvård för barn och unga. Riktlinjens innehåll och struktur har justerats och berörda verksamheter i staden, brukarorganisationer och enheten för forskning och utveckling (FoU) i Väst har varit delaktiga. Riktlinjen är utskickad på remiss till socialnämnden Centrum för yttrande senast den 27 september 2023.

Arbetssätt och metod

Stadsledningskontoret har haft det övergripande ansvaret att revidera riktlinjen. Beredningen av ärendet har bedrivits i bred samverkan med flera intressenter. Enhetschefsnätverket för familjehemsverksamheterna i socialförvaltningarna har varit involverade och särskild avstämning med förvaltningen för funktionsstöd har genomförts. Träffar med företrädare för Stellanmottagningen (stöd till föräldrar med placerade barn) och stadens umgängesmottagning har organiserats för att inhämta kunskap om föräldrar med placerade barns situation samt kunskap om umgängen. Dialog med barnsekreterare och familjehemssekreterare har också genomförts för att ytterligare beskriva arbetets komplexitet. Kunskapsinhämtning från forskare inom FoU i Väst gällande pågående forskningsarbeten har skett och ett samarbete med föreningen Maskrosbarn har bidragit till kunskap om barn och unga i familjehem. Intervjuer med familjehem och jourhem, familjehemsplacerade barn och unga och föräldrar till familjehemsplacerade barn har genomförts. Samverkan med Göteborgs Stads sverigefinska råd, Göteborgs Stads råd för den nationella minoriteten romer, Göteborgs Stads råd för funktionshinderfrågor samt Göteborgs Stads HBTQ-råd har skett genom dels dialog med råden och dels med några av rådets utsedda arbetsgrupper.

Huvudsakliga förändringar

Riktlinjen har omarbetats både vad avser innehåll och struktur. I utkastet till reviderad riktlinje har nya avsnitt lagts till för att förtydliga nämndernas ansvar för familjehemsvården. Strukturen i utkastet utgår från ett inledande kapitel där centrala begrepp inom familjehemsvården beskrivs. Därefter redogörs för nämndernas övergripande ansvar. Arbetet kring en familjehemsplacering beskrivs därefter i två processinriktade avsnitt: Inför placering och under placering samt Vårdens upphörande.

Riktlinjens avslutande avsnitt berör de ekonomiska aspekterna för placeringar i familjehem samt försäkringsfrågor.

Nämndernas övergripande ansvar för tillgången till familjehem, ansvaret för det tredelade föräldraskapet samt ansvaret för icke-diskriminering och skyddet av nationella minoriteter har förtydligats i riktlinjen. Nämndernas ansvar för att säkerställa barnets bästa samt ansvaret för att förebygga, upptäcka och åtgärda missförhållanden har också utvecklats och tydliggjorts.

Avsnitten gällande arbetet inför en familjehemsplacering, under vården samt vårdens upphörande är nya. Kapitlen i nuvarande riktlinje gällande val av familjehem, barn och vårdnadshavares rätt, familjehemmets perspektiv, livsåskådningsfrågor, namn, arv och testamente har förtydligats, utvecklats och införlivats i utkastet till reviderad riktlinjes nya struktur.

Avsnittet gällande ersättningar och avtal har uppdaterats utifrån de nya cirkulär som Sveriges kommuner och regioner (SKR) har publicerat i november 2022.

Beskrivning av ärendet

Nuvarande riktlinje för familjehemsvården för barn och unga antogs av Kommunfullmäktige under 2016. Stadsledningskontoret har i samband med aktualiseringsprövning av riktlinjen identifierat att riktlinjen behöver revideras.

Riktlinjen omfattar det arbete som sker efter att en nämnd har fattat beslut om att ett barn ska familjehemsplaceras och hur arbetet med familjehemsvården ska utföras. Riktlinjen ska tillämpas vid placeringar i familjehem med stöd av socialtjänstlagen (2001:453), SoL, eller lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU samt enligt lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS. Riktlinjen innehåller bland annat information gällande nämndernas övergripande ansvar, utredning och val av familjehem, tillsynsfrågor, ersättningar till familjehem, avtalsfrågor mellan nämnden och familjehemmet, föräldrars ersättningsskyldighet samt hur frågor gällande livsåskådning, namn, pass med mera ska hanteras.

Förvaltningens bedömning

Förvaltningen bedömer att riktlinjen är utförlig och är ett tydligt stöd för familjehemsvårdens tjänstepersoner i utförandet av arbetet. Riktlinjen beskriver på ett konkret sätt hur familjehemsvården ska utföras och vilka skyldigheter och rättigheter som finns utifrån barnets, vårdnadshavarens/förälderns, familjehemmets och nämndens perspektiv.

Samtidigt bedömer förvaltningen att det i dagsläget saknas resurser för att helt kunna efterleva riktlinjen. Svårigheter att rekrytera såväl familjehem, barn- och familjehemssekreterare samt krav på kostnadseffektivitet gör att flera delar av riktlinjen får prioriteras bort för mer akut verksamhet. Till exempel beskriver riktlinjen att nämnden

i samband med utredning av familjehem eller jourhem kan gå bredvid det tilltänkta familjehemmet under ett par dagar. På grund av ovan nämnda skäl är det ta svårt att realisera bredvidgång i praktiken även om förvaltningen är positiv till ett mer gediget beslutsunderlag för att bedöma familjehem/jourhem.

Riktlinjen beskriver att geografisk närhet till hemmiljön samt att språkliga och kulturella skillnader i synsätt och bakgrund mellan familjehem och hemmiljön bör beaktas vid val av familjehem. I dagsläget råder stor brist på utredda familjehem vilket gör att detta inte alltid är vägledande i matchningen. För att kunna rekrytera familjehem i egen regi eftersöks familjehem i hela landet. Individuella bedömningar för barnet behöver också vara vägledande i val av placeringsort. I vissa ärenden är det av stor vikt att barnet placeras långt ifrån sin uppväxtmiljö för att bryta negativa sociala kontakter.

I riktlinjen förtydligas att nämnden ska genomföra oanmälda hembesök i familjehemmet för att säkerställa god vård för barnet. Denna formulering bör ändras till kan genomföras utifrån omständigheterna i det aktuella ärendet. I dagsläget är socialförvaltningen restriktiv med oanmälda hembesök hos familjehem då det kan upplevas integritetskränkande. För att öka antalet oanmälda hembesök behöver syftet och tillvägagångssättet förtydligas, samt att familjehemmen informeras om detta redan när avtal tecknas.

Förvaltningen vill även lyfta en felaktighet i riktlinjen. I stycket *5.5.1 Uppföljning efter att vården upphört* står det att uppföljningen ska avslutas senast *två månader* då utredningen avslutats eller placeringen har upphört. Uppföljningen ska avslutas efter senast *6 månader*. Detta i enlighet med nya lagbestämmelser som trädde i kraft 1 juli 2022, Lex Lilla hjärtat.

Socialförvaltningen Centrum

Michael Ivarson
Förvaltningsdirektör

§252, N166-0573/23

Svar på remiss om Göteborgs Stads riktlinje för familjehemsvård för barn och unga (SLK dnr 1316/22)

Beslut

1. Socialnämnd Hisingen beslutar att tillstyrka Göteborgs Stads riktlinje för familjehemsvård för barn och unga.
2. Socialnämnden Hisingen översänder upprättat tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som eget yttrande.
3. Socialnämnden Hisingen justerar paragrafen omedelbart.

Ärende

Stadsledningskontoret har reviderat Göteborg Stads riktlinje för familjehemsvård för barn och unga. Riktlinjens innehåll och struktur har justerats och berörda verksamheter i staden, brukarorganisationer och FoU i väst har varit delaktiga.

Handlingar

1. Tjänsteutlåtande, 2023-09-01
2. Göteborgs Stads riktlinje för familjehemsvård för barn och unga

Protokollsutdrag skickas till

Stadsledningskontoret, dnr 1316/22

Dag för justering

2023-09-26

Vid protokollet

Sekreterare

Hanna Bergsten

Ordförande

Jonas Nilsson (V)

Justeringsperson

Simona Mohamsson (L)

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2023-09-01

Diarienummer N166-0573/23

Handläggare

Matilda Aldén

Telefon: 031-365 39 17

E-post: matilda.alden@socialhisingen.goteborg.se

Svar på remiss om Göteborgs Stads riktlinje för familjehemsvården för barn och unga

Förslag till beslut

1. Socialnämnden Hisingen beslutar att tillstyrka Göteborgs Stads riktlinje för familjehemsvård för barn och unga.
2. Socialnämnden Hisingen översänder upprättat tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som eget yttrande.
3. Socialnämnden Hisingen justerar paragrafen omedelbart.

Sammanfattning

Stadsledningskontoret har reviderat Göteborg Stads riktlinje för familjehemsvård för barn och unga. Riktlinjens innehåll och struktur har justerats och berörda verksamheter i staden, brukarorganisationer och FoU i väst har varit delaktiga. Riktlinjen är utskickad på remiss till socialnämnden för yttrande senast den 27 september 2023. Socialförvaltningen är i huvudsak positiv till den reviderade riktlinjen.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Förvaltningen bedömer att riktlinjen kompletterar den lagstiftning som finns inom området samt förtydligar vissa av de arbetssätt som redan idag finns i verksamheten. Av den anledningen bedöms inte riktlinjen bidra till ökade kostnader.

Riktlinjen behandlar flera regler inom området vilka är centrala för att barn och unga i behov av familjehemsvård ska få ett samlat och långsiktigt stöd. Det bedöms ofta vara en avgörande faktor för att förebygga många av de risker och problem som är väl belagda bland de som vårdats i familjehem som barn och unga. Ett stärkt stöd och skydd till barn och unga i familjehemsvård torde på sikt leda till bättre framtidsförutsättningar för barn och unga. Som en följd av detta skulle även de framtida kostnaderna för kommunerna och samhället i stort kunna minska.

Bedömning ur ekologisk dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Enligt barnkonventionens artikel 3 ska barnets bästa beaktas vid alla beslut som berör barn. Socialtjänstlagen, SoL, anger att det som är bäst för barnet ska vara avgörande vid beslut eller andra åtgärder som rör vård- eller behandlingsinsatser för barn. Riktlinjen förtydligar nämndernas ansvar och syftar till att låta barnets bästa genomsyra arbetet med familjehemsplaceringar. Barn har rätt att vara delaktiga i frågor som berör barnet. Barnets

åsikter och inställning ska tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder och mognad.

I den reviderade riktlinjen beskrivs också vårdnadshavares och föräldrars rätt till information, delaktighet och stöd. Vårdnadshavares möjlighet att vara en aktiv del av det tredelade föräldraskapet är viktig för att barnets placering ska vara trygg. Barn har rätt till sin ursprungsfamilj och föräldrarna har rätt till stöd för att kunna hantera att vara föräldrar på avstånd. Riktlinjen syftar till att kombinera ett barn- och föräldraperspektiv för att möjliggöra ett socialt arbete med föräldrar utan att det sker på bekostnad av barnet.

I förslaget på ny riktlinje synliggörs olika minoriteter och deras rättigheter tydligare jämfört med nuvarande riktlinje. Riktlinjen tydliggör bland annat ansvaret för att tillgodose barns och vårdnadshavares rättigheter och behov oavsett funktionsnedsättning eller språktillhörighet. Ansvaret för icke-diskriminering och skyddet av nationella minoriteter har också förtydligats i riktlinjen.

De individer som berörs av riktlinjen har behov av stöd från samhällets sida för att uppnå jämlika förutsättningar för ett självständigt liv. Ett förbättrat arbete med familjehemsplacerade barn bedöms kunna få positiva effekter för samtliga grupper ovan.

Samverkan

Information i förvaltningsövergripande samverkansgrupp (FSG) den 19 september.

Bilagor

1. Göteborgs Stads riktlinje för familjehemsvård för barn och unga

Ärendet

Stadsledningskontoret har reviderat Göteborg Stads riktlinje för familjehemsvård för barn och unga. Riktlinjens innehåll och struktur har justerats och berörda verksamheter i staden, brukarorganisationer och FoU i väst har varit delaktiga. Riktlinjen är utskickad på remiss till socialnämnden för yttrande senast den 27 september 2023.

Beskrivning av ärendet

Nuvarande riktlinje för familjehemsvården för barn och unga antogs av kommunfullmäktige under 2016. Stadsledningskontoret har i samband med aktualiseringsprövning av riktlinjen identifierat att riktlinjen behöver revideras.

Riktlinjen omfattar det arbete som sker efter att en nämnd har fattat beslut om att ett barn ska familjehemsplaceras - hur arbetet med familjehemsvården ska utföras. Riktlinjen ska tillämpas vid placeringar i familjehem med stöd av socialtjänstlagen (2001:453), SoL, eller lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU samt enligt lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS. Riktlinjen innehåller bland annat information gällande nämndernas övergripande ansvar, utredning och val av familjehem, tillsynsfrågor, ersättningar till familjehem, avtalsfrågor mellan nämnden och familjehemmet, föräldrars ersättningsskyldighet samt hur frågor gällande livsåskådning, namn, pass med mera ska hanteras.

Arbetssätt och metod

Stadsledningskontoret har haft det övergripande ansvaret att revidera riktlinjen. Beredningen av ärendet har bedrivits i bred samverkan med flera intressenter. Enhetschefsnätverket för familjehemsverksamheterna i socialförvaltningarna har varit involverade och särskild avstämning med förvaltningen för funktionsstöd har genomförts. Träffar med företrädare för Stellanmottagningen (stöd till föräldrar med placerade barn) och stadens umgängesmottagning har organiserats för att inhämta kunskap om föräldrar med placerade barns situation samt kunskap om umgängen. Dialog med barnsekreterare och familjehemssekreterare har också genomförts för att ytterligare beskriva arbetets komplexitet. Kunskapsinhämtning från forskare inom FOU i Väst gällande pågående forskningsarbeten har skett och ett samarbete med föreningen Maskrosbarn har bidragit till kunskap om barn och unga i familjehem. Intervjuer med familjehem och jourhem, familjehemsplacerade barn och unga och föräldrar till familjehemsplacerade barn har genomförts. Samverkan med Göteborgs Stads sverigefinska råd, Göteborgs Stads råd för den nationella minoriteten romer, Göteborgs Stads råd för funktionshinderfrågor samt Göteborgs Stads HBTQ-råd har skett genom dels dialog med råden och dels med några av råden utsedda arbetsgrupper.

Huvudsakliga förändringar

Riktlinjen har omarbetats både vad avser innehåll och struktur. I utkastet till reviderad riktlinje har nya avsnitt har lagts till för att förtydliga nämndernas ansvar för familjehemsvården. Strukturen i utkastet utgår från ett inledande kapitel där centrala begrepp inom familjehemsvården beskrivs. Därefter redogörs för nämndernas övergripande ansvar. Arbetet kring en familjehemsplacering beskrivs därefter i två processinriktade avsnitt: Inför placering och under placering samt Vårdens upphörande. Riktlinjens avslutande avsnitt berör de ekonomiska aspekterna för placeringar i familjehem samt försäkringsfrågor.

Nämndernas övergripande ansvar för tillgången till familjehem, ansvaret för det tredelade föräldraskapet samt ansvaret för icke-diskriminering och skyddet av nationella minoriteter har förtydligats i riktlinjen. Nämndernas ansvar för att säkerställa barnet bästa samt ansvaret för att förebygga, upptäcka och åtgärda missförhållanden har också utvecklats och tydliggjorts.

Avsnitten gällande arbetet inför en familjehemsplacering, under vården samt vårdens upphörande är nya. Kapitlen i nuvarande riktlinje gällande val av familjehem, barn och vårdnadshavares rätt, familjehemmets perspektiv, livsåskådningsfrågor, namn, arv och testamente har förtydligats och utvecklas och införlivats i utkastet till reviderad riktlinjes nya struktur.

Avsnittet gällande ersättningar och avtal har uppdaterats utifrån de nya cirkulär som Sveriges kommuner och regioner (SKR) har publicerat i november 2022.

Förvaltningens bedömning

Förvaltningen bedömer att riktlinjen är utförlig och är ett tydligt stöd för familjehemsvårdens tjänstepersoner i utförandet av arbetet. Riktlinjen beskriver på ett konkret sätt hur familjehemsvården ska utföras och vilka skyldigheter och rättigheter som finns utifrån barnets, vårdnadshavarens/förälderns, familjehemmets och nämndens perspektiv.

Samtidigt bedömer förvaltningen att det i dagsläget saknas resurser för att helt kunna efterleva riktlinjen. Svårigheter att rekrytera såväl familjehem, barn- och familjehemssekreterare samt krav på kostnadseffektivitet gör att flera delar av riktlinjen får prioriteras bort för mer akut verksamhet. Till exempel beskriver riktlinjen att nämnden i samband med utredning av familjehem eller jourhem kan gå bredvid det tilltänkta familjehemmet under ett par dagar. På grund av ovan nämnda skäl är det ta svårt att realisera bredvidgång i praktiken även om förvaltningen är positiv till ett mer gediget beslutsunderlag för att bedöma familjehem/jourhem.

I riktlinjen beskrivs att socialnämnden har samma ansvar för genomförandet och uppföljningen av vården i de konsulentstödda hemmen som för familjehemmen i egen regi. Även om socialnämnden ansvarar för att vården tillhandahålls, finns en skillnad i att förvaltningen inte utför vården i konsulentstödda familjehem. För att det inte bli begreppsförvirring kan ett förtydligande vara nödvändigt.

Riktlinjen beskriver att geografisk närhet till hemmiljön samt att språkliga och kulturella skillnader i synsätt och bakgrund mellan familjehem och hemmiljön bör beaktas vid val av familjehem. I dagsläget råder stor brist på utredda familjehem vilket gör att detta inte alltid är vägledande i matchningen. För att kunna rekrytera familjehem i egen regi eftersöks familjehem i hela landet. Individuella bedömningar för barnet behöver också vara vägledande i val av placeringsort. I vissa ärenden är det av stor vikt att barnet placeras långt ifrån sin uppväxtmiljö för att bryta negativa sociala kontakter.

I riktlinjen förtydligas att nämnden kan göra oanmälda hembesök i familjehemmet för att säkerställa god vård för barnet. För att öka antal oanmälda hembesök behöver syftet och tillvägagångssättet förtydligas, samt att familjehemmen informeras om detta redan när

avtal tecknas. I dagsläget är socialförvaltningen restriktiv med oanmälda hembesök hos familjehem då det kan upplevas integritetskränkande.

Förvaltningen vill även lyfta en felaktighet i riktlinjen. I stycket 5.5.1 Uppföljning efter att vården upphört står att uppföljningen ska avslutas senast två månader det att utredningen avslutats eller placeringen har upphört. Uppföljningen ska avslutas efter senast 6 månader. Detta i enlighet med nya lagbestämmelser som trädde i kraft 1 juli 2022, Lex Lilla hjärtat.

Slutligen vill förvaltningen lyfta den del av riktlinjen som handlar om umgänge mellan barnet och föräldrarna. I riktlinjen står att det är viktigt att familjehemmet ges stöd att i underlätta umgänget vilket förvaltningen uppfattar som något vagt. Förvaltningen skulle önska en tydligare formulering som tillexempel benämns i Handbok för socialtjänsten Placerade Barn och Unga: i nämndens ansvar ligger också att verka för att familjehemsföräldrar medverkar till att en positiv kontakt mellan föräldrar och barn upprätthålls.

Christina Alvelin

Alexis Ljungkvist

Förvaltningsdirektör

Avdelningschef

§ 277 N163-0694/23

Svar på remiss - Göteborgs Stads riktlinje för familjehemsvård för barn och unga, Dnr 1316/22

Ärendet

Stadsledningskontoret har reviderat Göteborg Stads riktlinje för familjehemsvård för barn och unga. Riktlinjens innehåll och struktur har justerats och berörda verksamheter i staden, brukarorganisationer och FoU i väst har varit delaktiga. Riktlinjen är utskickad på remiss till socialnämnden för yttrande. Socialförvaltningen är i huvudsak positiv till den reviderade riktlinjen.

Handling

Förvaltningens tjänsteutlåtande daterat 2023-06-15.
Yttrande från Angereds ungdomsråd.

Beslut

1. Socialnämnd Nordost beslutar att tillstyrka Göteborgs Stads riktlinje för familjehemsvård för barn och unga under förutsättning att de synpunkter som framkommer i tjänsteutlåtandet beaktas.
2. Socialnämnd Nordost översänder upprättat tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som eget yttrande.
3. Socialnämnd Nordost justerar paragrafen omedelbart.

Protokollsanteckning

Andre vice ordförande Johan Fält (M) lämnar följande protokollsanteckning från Moderaterna, Demokraterna, Kristdemokraterna, Liberalerna och Sverigedemokraterna:

Vi vill att två frågor belyses mer,

1. Uppsägning av barn som är placerade i familjehem. I många fall fungerar detta inte då familjehem säger upp avtalet omedelbart. Detta leder till att barn får en extra tillfällig placering vilket är väldigt olyckligt.
2. Då barn avviker från familjehem betalas 100% av ersättningen ut trots att familjehemmet inte har fulla kostnader. Det borde övervägas att ersättningar reduceras då barnet avviker.

Utdrag ur protokoll

Sammanträdesdatum: 2023-09-26

Expedieras

Kommunstyrelsen

Dag för justering

2023-09-26

Vid protokollet

Sekreterare

Jasmine Ingman

Ordförande

Lena Landén-Ohlsson

Justerande

Johan Fält

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2023-06-15

Diarienummer N163-0694/23

Handläggare

Anna Kihlén, Ingrid Lindman och Meliha

Hadzimumanbegovic

Telefon: 031-365 10 13

E-post:

Meliha.Hadzimumanbegovic@socialnordost.goteborg.se

Svar på remiss - Göteborgs Stads riktlinje för familjehemsvården för barn och unga

Förslag till beslut

1. Socialnämnden Nordost beslutar att tillstyrka Göteborgs Stads riktlinje för familjehemsvård för barn och unga under förutsättning att de synpunkter som framkommer i tjänsteutlåtandet beaktas.
2. Socialnämnden Nordost översänder upprättat tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som eget yttrande.
3. Socialnämnden Nordost justerar paragrafen omedelbart.

Sammanfattning

Stadsledningskontoret har reviderat Göteborg Stads riktlinje för familjehemsvård för barn och unga. Riktlinjens innehåll och struktur har justerats och berörda verksamheter i staden, brukarorganisationer och FoU i väst har varit delaktiga. Riktlinjen är utskickad på remiss till socialnämnden för yttrande senast den 27 september 2023. Socialförvaltningen är i huvudsak positiv till den reviderade riktlinjen.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Förvaltningen bedömer att riktlinjen kompletterar den lagstiftning som finns inom området samt förtydligar vissa av de arbetssätt som redan idag finns i verksamheten. Av den anledningen bedöms inte riktlinjen bidra till ökade kostnader.

Riktlinjen behandlar flera regler inom området vilka är centrala för att barn och unga i behov av familjehemsvård ska få ett samlat och långsiktigt stöd. Det bedöms ofta vara en avgörande faktor för att förebygga många av de risker och problem som är väl belagda bland de som vårdats i familjehem som barn och unga. Ett stärkt stöd och skydd till barn och unga i familjehemsvård torde på sikt leda till bättre framtidsförutsättningar för barn och unga. Som en följd av detta skulle även de framtida kostnaderna för kommunerna och samhället i stort kunna minska.

Bedömning ur ekologisk dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Enligt barnkonventionens artikel 3 ska barnets bästa beaktas vid alla beslut som berör barn. Socialtjänstlagen, SoL, anger att det som är bäst för barnet ska vara avgörande vid

beslut eller andra åtgärder som rör vård- eller behandlingsinsatser för barn. Riktlinjen förtydligar nämndernas ansvar och syftar till att låta barnets bästa genomsyra arbetet med familjehemsplaceringar. Barn har rätt att vara delaktiga i frågor som berör barnet. Barnets åsikter och inställning ska tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder och mognad.

I den reviderade riktlinjen beskrivs också vårdnadshavares och föräldrars rätt till information, delaktighet och stöd. Vårdnadshavares möjlighet att vara en aktiv del av det tredelade föräldraskapet är viktig för att barnets placering ska vara trygg. Barn har rätt till sin ursprungsfamilj och föräldrarna har rätt till stöd för att kunna hantera att vara föräldrar på avstånd. Riktlinjen syftar till att kombinera ett barn- och föräldraperspektiv för att möjliggöra ett socialt arbete med föräldrar utan att det sker på bekostnad av barnet.

I förslaget på ny riktlinje synliggörs olika minoriteter och deras rättigheter tydligare jämfört med nuvarande riktlinje. Riktlinjen tydliggör bland annat ansvaret för att tillgodose barns och vårdnadshavares rättigheter och behov oavsett funktionsnedsättning eller språktillhörighet. Ansvaret för icke-diskriminering och skyddet av nationella minoriteter har också förtydligats i riktlinjen.

De individer som berörs av riktlinjen har behov av stöd från samhällets sida för att uppnå jämlika förutsättningar för ett självständigt liv. Ett förbättrat arbete med familjehemsplacerade barn bedöms kunna få positiva effekter för samtliga grupper ovan.

Samråd

Tjänsteutlåtande och riktlinjen har skickats till ungdomsråden för information och möjlighet att lämna synpunkter.

Samverkan

Information i förvaltningsövergripande samverkansgrupp (FSG) den 19 september 2023.

Bilagor

1. Göteborgs Stads riktlinje för familjehemsvård för barn och unga

Ärendet

Stadsledningskontoret har reviderat Göteborg Stads riktlinje för familjehemsvård för barn och unga. Riktlinjens innehåll och struktur har justerats och berörda verksamheter i staden, brukarorganisationer och FoU i väst har varit delaktiga. Riktlinjen är utskickad på remiss till socialnämnden för yttrande senast den 27 september 2023.

Beskrivning av ärendet

Nuvarande riktlinje för familjehemsvården för barn och unga antogs av Kommunfullmäktige under 2016. Stadsledningskontoret har i samband med aktualiseringsprövning av riktlinjen identifierat att riktlinjen behöver revideras.

Riktlinjen omfattar det arbete som sker efter att en nämnd har fattat beslut om att ett barn ska familjehemsplaceras - hur arbetet med familjehemsvården ska utföras. Riktlinjen ska tillämpas vid placeringar i familjehem med stöd av socialtjänstlagen (2001:453), SoL, eller lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU samt enligt lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS. Riktlinjen innehåller bland annat information gällande nämndernas övergripande ansvar, utredning och val av familjehem, tillsynsfrågor, ersättningar till familjehem, avtalsfrågor mellan nämnden och familjehemmet, föräldrars ersättningsskyldighet samt hur frågor gällande livsåskådning, namn, pass med mera ska hanteras.

Arbetssätt och metod

Stadsledningskontoret har haft det övergripande ansvaret att revidera riktlinjen. Beredningen av ärendet har bedrivits i bred samverkan med flera intressenter. Enhetschefsnätverket för familjehemsverksamheterna i socialförvaltningarna har varit involverade och särskild avstämning med förvaltningen för funktionsstöd har genomförts. Träffar med företrädare för Stellanmottagningen (stöd till föräldrar med placerade barn) och stadens umgängesmottagning har organiserats för att inhämta kunskap om föräldrar med placerade barns situation samt kunskap om umgängen. Dialog med barnsekreterare och familjehemssekreterare har också genomförts för att ytterligare beskriva arbetets komplexitet. Kunskapsinhämtning från forskare inom FOU i Väst gällande pågående forskningsarbeten har skett och ett samarbete med föreningen Maskrosbarn har bidragit till kunskap om barn och unga i familjehem. Intervjuer med familjehem och jourhem, familjehemsplacerade barn och unga och föräldrar till familjehemsplacerade barn har genomförts. Samverkan med Göteborgs Stads sverigefinska råd, Göteborgs Stads råd för den nationella minoriteten romer, Göteborgs Stads råd för funktionshinderfrågor samt Göteborgs Stads HBTQ-råd har skett genom dels dialog med råden och dels med några av råden utsedda arbetsgrupper.

Huvudsakliga förändringar

Riktlinjen har omarbetats både vad avser innehåll och struktur. I utkastet till reviderad riktlinje har nya avsnitt har lagts till för att förtydliga nämndernas ansvar för familjehemsvården. Strukturen i utkastet utgår från ett inledande kapitel där centrala begrepp inom familjehemsvården beskrivs. Därefter redogörs för nämndernas övergripande ansvar. Arbetet kring en familjehemsplacering beskrivs därefter i två processinriktade avsnitt: Inför placering och under placering samt Vårdens upphörande. Riktlinjens avslutande avsnitt berör de ekonomiska aspekterna för placeringar i familjehem samt försäkringsfrågor.

Nämndernas övergripande ansvar för tillgången till familjehem, ansvaret för det tredelade föräldraskapet samt ansvaret för icke-diskriminering och skyddet av nationella minoriteter har förtydligats i riktlinjen. Nämndernas ansvar för att säkerställa barnet bästa samt ansvaret för att förebygga, upptäcka och åtgärda missförhållanden har också utvecklats och tydliggjorts.

Avsnitten gällande arbetet inför en familjemplacements, under vården samt vårdens upphörande är nya. Kapitlen i nuvarande riktlinje gällande val av familjehem, barn och vårdnadshavares rätt, familjemmets perspektiv, livsåskådningsfrågor, namn, arv och testamente har förtydligats och utvecklas och införlivats i utkastet till reviderad riktlinjes nya struktur.

Avsnittet gällande ersättningar och avtal har uppdaterats utifrån de nya cirkulär som Sveriges kommuner och regioner (SKR) har publicerat i november 2022.

Förvaltningens bedömning

Förvaltningen bedömer att riktlinjen är utförlig och är ett tydligt stöd för familjemsvårdens tjänstepersoner i utförandet av arbetet. Riktlinjen beskriver på ett konkret sätt hur familjemsvården ska utföras och vilka skyldigheter och rättigheter som finns utifrån barnets, vårdnadshavarens/förälderns, familjemmets och nämndens perspektiv.

Samtidigt bedömer förvaltningen att det i dagsläget saknas resurser för att helt kunna efterleva riktlinjen. Svårigheter att rekrytera såväl familjehem, barn- och familjemsssekreterare samt krav på kostnadseffektivitet gör att flera delar av riktlinjen får prioriteras bort för mer akut verksamhet. Till exempel beskriver riktlinjen att nämnden i samband med utredning av familjehem eller jourhem kan gå bredvid det tilltänkta familjemmet under ett par dagar. På grund av ovan nämnda skäl är det svårt att realisera bredvidgång i praktiken även om förvaltningen är positiv till ett mer gediget beslutsunderlag för att bedöma familjehem/jourhem.

I riktlinjen beskrivs att Socialnämnden har samma ansvar för genomförandet och uppföljningen av vården i de konsulentstödda hemmen som för familjemmen i egen regi. Även om socialnämnden ansvarar för att vården tillhandahålls, finns en skillnad i att förvaltningen inte utför vården i konsulentstödda familjehem. För att det inte bli begreppsförvirring kan ett förtydligande vara nödvändigt.

Riktlinjen beskriver att geografisk närhet till hemmiljön samt att språkliga och kulturella skillnader i synsätt och bakgrund mellan familjehem och hemmiljön bör beaktas vid val av familjehem. I dagsläget råder stor brist på utredda familjehem vilket gör att detta inte alltid är vägledande i matchningen. För att kunna rekrytera familjehem i egen regi eftersöks familjehem i hela landet. Individuella bedömningar för barnet behöver också vara vägledande i val av placeringsort. I vissa ärenden är det av stor vikt att barnet placeras långt ifrån sin uppväxtmiljö för att bryta negativa sociala kontakter.

I riktlinjen förtydligas att nämnden kan göra oanmälda hembesök i familjemmet för att säkerställa god vård för barnet. För att öka antal oanmälda hembesök behöver syftet och tillvägagångssättet förtydligas, samt att familjemmen informeras om detta redan när avtal tecknas. I dagsläget är socialförvaltningen restriktiv med oanmälda hembesök hos familjehem då det kan upplevas integritetskränkande.

Förvaltningen vill även lyfta en felaktighet i riktlinjen. I stycket 5.5.1 *Uppföljning efter att vården upphört* står att uppföljningen ska avslutas senast *två månader* det att utredningen avslutats eller placeringen har upphört. Uppföljningen ska avslutas efter senast *6 månader*. Detta i enlighet med nya lagbestämmelser som trädde i kraft 1 juli 2022, Lex Lilla hjärtat.

Slutligen vill förvaltningen lyfta den del av riktlinjen som handlar om umgänge mellan barnet och föräldrarna. I riktlinjen står att det är viktigt att familjehemmet ges stöd i att underlätta umgänget vilket förvaltningen uppfattar som något vagt. Förvaltningen skulle önska en tydligare formulering som tillexempel benämns i Handbok för socialtjänsten Placerade Barn och Unga: i nämndens ansvar ligger också att verka för att familjehemsföräldrar medverkar till att en positiv kontakt mellan föräldrar och barn upprätthålls.

Stycket om umgänsbegränsning behöver också tydliggöras i frågan om när socialförvaltningarna behöver fatta beslut om umgänsbegränsning i förhållande till vad som ingår inom ramen för LVU. Förvaltningen föreslår att juridisk sakkunnig går igenom den delen av riktlinjen. Syftet är att säkerställa att hanteringen blir rättssäker och likartad över staden.

Socialförvaltning Nordost

Fredrik Johansson
Förvaltningsdirektör

Karen Alvstad
Avdelningschef

Synpunkter och tankar från Angereds Ungdomsråd:

Det är bra att det ska kunna göras oanmälda besök hos familjehem, då det är viktigt att familjehemmen fungerar bra och att man tidigt får veta om det inte är så.

När ett barn placeras i familjehem är det viktigt med besök kort tid efter placerandet så att barnet inte känner sig bortglömd. Viktigt att barnet får möjlighet att berätta hur den har det. Viktigt att försäkra sig om att placeringen blir bra.

Familjehemmet behöver bidra till att situationen blir bättre, inte sämre. Målet borde alltid vara att barnet ska kunna flytta hem igen.

En ungdom med erfarenhet av familjehemsplacering poängterar vikten av det relationsskapande arbetet mellan socialsekreteraren och barnet. Hon ger ett exempel om att en socialsekreterare använde LVU som hot.

När barn placeras på HVB-hem är det viktigt att tänka på vilka som redan bor på hemmet så att barnet inte hamnar i ett sammanhang som förstärker dess problematik.

Viktigt med fler bra familjehem, kanske behövs tydligare information om hur man blir familjehem.

Yttrande över Göteborgs Stads riktlinje för familjehemsvård för barn och unga

§ 194, N165-0441/23

Beslut

1. Socialnämnd Sydväst tillstyrker Göteborgs Stads riktlinje för familjehemsvård för barn och unga.
2. Socialnämnd Sydväst översänder upprättat tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som eget yttrande.

Sammanfattning av ärendet

Stadsledningskontoret har reviderat Göteborg Stads riktlinje för familjehemsvård för barn och unga. Riktlinjens innehåll och struktur har justerats och berörda verksamheter i staden, brukarorganisationer och FoU i väst har varit delaktiga. Riktlinjen är utskickad på remiss till socialnämnderna, nämnden för funktionsstöd, Göteborgs Stads råd för den sverigefinska minoriteten, Göteborgs Stads HBTQI-råd, Göteborgs Stads råd för funktionsrätt samt Göteborgs Stads råd för den nationella minoriteten romer för yttrande senast den 27 september 2023.

Handling

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 31 augusti 2023.

Justering

Socialnämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Protokollsutdrag skickas till

Kommunstyrelsen

Dag för justering

2023-09-27

Vid protokollet

Sekreterare

Erika Holgersson

Ordförande

Alfred Johansson (S)

Justerande

Wilhelm Warborn (M)

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2023-08-31

Diarienummer N165-0441/23

Handläggare

Theresa Härsjö

Telefon: 031-365 00 00

E-post: theresa.harsjo@socialsydvast.goteborg.se

Yttrande Göteborgs Stads riktlinje för familjehemsvården för barn och unga

Förslag till beslut

1. I socialnämnd Sydväst tillstyrks Göteborgs Stads riktlinje för familjehemsvård för barn och unga.
2. Socialnämnd Sydväst översänder upprättat tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som eget yttrande.
3. Socialnämnden Sydväst justerar paragrafen omedelbart.

Sammanfattning

Stadsledningskontoret har reviderat Göteborg Stads riktlinje för familjehemsvård för barn och unga. Riktlinjens innehåll och struktur har justerats och berörda verksamheter i staden, brukarorganisationer och FoU i väst har varit delaktiga. Riktlinjen är utskickad på remiss till socialnämnderna, nämnden för funktionsstöd, Göteborgs Stads råd för den sverigefinska minoriteten, Göteborgs Stads HBTQI-råd, Göteborgs Stads råd för funktionsrätt samt Göteborgs Stads råd för den nationella minoriteten romer för yttrande.

Yttrandet ska vara inskickat senast den 27 september 2023. Socialförvaltningen är i huvudsak positiv till den reviderade riktlinjen.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Förvaltningen bedömer att riktlinjen kompletterar den lagstiftning som finns inom området samt förtydligar vissa av de arbetssätt som redan idag finns i verksamheten. Av den anledningen bedöms inte riktlinjen bidra till ökade kostnader.

Riktlinjen behandlar flera regler inom området vilka är centrala för att barn och unga i behov av familjehemsvård ska få ett samlat och långsiktigt stöd. Det bedöms ofta vara en avgörande faktor för att förebygga många av de risker och problem som är väl belagda bland de som vårdats i familjehem som barn och unga. Ett stärkt stöd och skydd till barn och unga i familjehemsvård torde på sikt leda till bättre framtidsförutsättningar för barn och unga. Som en följd av detta skulle även de framtida kostnaderna för kommunerna och samhället i stort kunna minska.

Bedömning ur ekologisk dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension inklusive barnrättsperspektivet

Enligt barnkonventionens artikel 3 ska barnets bästa beaktas vid alla beslut som berör barn. Socialtjänstlagen, SoL, anger att det som är bäst för barnet ska vara avgörande vid beslut eller andra åtgärder som rör vård- eller behandlingsinsatser för barn. Riktlinjen förtydligar nämndernas ansvar och syftar till att låta barnets bästa genomsyra arbetet med familjehemsplaceringar. Barn har rätt att vara delaktiga i frågor som berör barnet. Barnets åsikter och inställning ska tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder och mognad.

I den reviderade riktlinjen beskrivs också vårdnadshavares och föräldrars rätt till information, delaktighet och stöd. Vårdnadshavares möjlighet att vara en aktiv del av det tredelade föräldraskapet är viktig för att barnets placering ska vara trygg. Barn har rätt till sin ursprungsfamilj och föräldrarna har rätt till stöd för att kunna hantera att vara föräldrar på avstånd. Riktlinjen syftar till att kombinera ett barn- och föräldraperspektiv för att möjliggöra ett socialt arbete med föräldrar utan att det sker på bekostnad av barnet.

I förslaget på ny riktlinje synliggörs olika minoriteter och deras rättigheter tydligare jämfört med nuvarande riktlinje. Riktlinjen tydliggör bland annat ansvaret för att tillgodose barns och vårdnadshavares rättigheter och behov oavsett funktionsnedsättning eller språktillhörighet. Ansvaret för icke-diskriminering och skyddet av nationella minoriteter har också förtydligats i riktlinjen.

De individer som berörs av riktlinjen har behov av stöd från samhällets sida för att uppnå jämlika förutsättningar för ett självständigt liv. Ett förbättrat arbete med familjehemsplacerade barn bedöms kunna få positiva effekter för samtliga grupper ovan.

Samverkan

Information i förvaltningens samverkansgrupp (FSG) den 20 september 2023.

Bilagor

1. Göteborgs Stads riktlinje för familjehemsvård för barn och unga

Ärendet

Stadsledningskontoret har reviderat Göteborg Stads riktlinje för familjehemsvård för barn och unga. Riktlinjens innehåll och struktur har justerats och berörda verksamheter i staden, brukarorganisationer och FoU i väst har varit delaktiga. Riktlinjen är utskickad på remiss till socialnämnderna, nämnden för funktionsstöd, Göteborgs Stads råd för den sverigefinska minoriteten, Göteborgs Stads HBTQI-råd, Göteborgs Stads råd för funktionsrätt samt Göteborgs Stads råd för den nationella minoriteten romer för yttrande senast den 27 september 2023.

Beskrivning av ärendet

Nuvarande riktlinje för familjehemsvården för barn och unga antogs av Kommunfullmäktige under 2016. Stadsledningskontoret har i samband med aktualiseringsprövning av riktlinjen identifierat att riktlinjen behöver revideras.

Riktlinjen omfattar det arbete som sker efter att en nämnd har fattat beslut om att ett barn ska familjehemsplaceras - hur arbetet med familjehemsvården ska utföras. Riktlinjen ska tillämpas vid placeringar i familjehem med stöd av socialtjänstlagen (2001:453), SoL, eller lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU samt enligt lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS. Riktlinjen innehåller bland annat information gällande nämndernas övergripande ansvar, utredning och val av familjehem, tillsynsfrågor, ersättningar till familjehem, avtalsfrågor mellan nämnden och familjehemmet, föräldrars ersättningsskyldighet samt hur frågor gällande livsåskådning, namn, pass med mera ska hanteras.

Arbetssätt och metod

Stadsledningskontoret har haft det övergripande ansvaret att revidera riktlinjen. Beredningen av ärendet har bedrivits i bred samverkan med flera intressenter. Enhetschefsnätverket för familjehemsverksamheterna i socialförvaltningarna har varit involverade och särskild avstämning med förvaltningen för funktionsstöd har genomförts. Träffar med företrädare för Stellanmottagningen (stöd till föräldrar med placerade barn) och stadens umgängesmottagning har organiserats för att inhämta kunskap om föräldrar med placerade barns situation samt kunskap om umgängen. Dialog med barnsekreterare och familjehemssekreterare har också genomförts för att ytterligare beskriva arbetets komplexitet. Kunskapsinhämtning från forskare inom FOU i Väst gällande pågående forskningsarbeten har skett och ett samarbete med föreningen Maskrosbarn har bidragit till kunskap om barn och unga i familjehem. Intervjuer med familjehem och jourhem, familjehemsplacerade barn och unga och föräldrar till familjehemsplacerade barn har genomförts. Samverkan med Göteborgs Stads sverigefinska råd, Göteborgs Stads råd för den nationella minoriteten romer, Göteborgs Stads råd för funktionshinderfrågor samt Göteborgs Stads HBTQI-råd har skett genom dels dialog med råden och dels med några av råden utsedda arbetsgrupper.

Huvudsakliga förändringar

Riktlinjen har omarbetats både vad avser innehåll och struktur. I utkastet till reviderad riktlinje har nya avsnitt lagts till för att förtydliga nämndernas ansvar för familjehemsvården. Strukturen i utkastet utgår från ett inledande kapitel där centrala begrepp inom familjehemsvården beskrivs. Därefter redogörs för nämndernas övergripande ansvar. Arbetet kring en familjehemsplacering beskrivs därefter i två

processinriktade avsnitt: Inför placering och under placering samt Vårdens upphörande. Riktlinjens avslutande avsnitt berör de ekonomiska aspekterna för placeringar i familjehem samt försäkringsfrågor.

Nämndernas övergripande ansvar för tillgången till familjehem, ansvaret för det tredelade föräldraskapet samt ansvaret för icke-diskriminering och skyddet av nationella minoriteter har förtydligats i riktlinjen. Nämndernas ansvar för att säkerställa barnet bästa samt ansvaret för att förebygga, upptäcka och åtgärda missförhållanden har också utvecklats och tydliggjorts.

Avsnitten gällande arbetet inför en familjehemsplacering, under vården samt vårdens upphörande är nya. Kapitlen i nuvarande riktlinje gällande val av familjehem, barn och vårdnadshavares rätt, familjehemmets perspektiv, livsåskådningsfrågor, namn, arv och testamente har förtydligats och utvecklas och införlivats i utkastet till reviderad riktlinjes nya struktur.

Avsnittet gällande ersättningar och avtal har uppdaterats utifrån de nya cirkulär som Sveriges kommuner och regioner (SKR) har publicerat i november 2022.

Förvaltningens bedömning

Förvaltningen bedömer att riktlinjen är utförlig och är ett tydligt stöd för familjehemsvårdens tjänstepersoner i utförandet av arbetet. Riktlinjen beskriver på ett konkret sätt hur familjehemsvården ska utföras och vilka skyldigheter och rättigheter som finns utifrån barnets, vårdnadshavarens/förälderns, familjehemmets och nämndens perspektiv.

Samtidigt vill förvaltningen belysa att det i dagsläget är en utmaning att helt kunna efterleva riktlinjen. Svårigheter att rekrytera såväl familjehem, barn- och familjehemssekreterare samt krav på kostnadseffektivitet gör att flera delar av riktlinjen får prioriteras bort för mer akut verksamhet. Till exempel beskriver riktlinjen att nämnden i samband med utredning av familjehem eller jourhem kan gå bredvid det tilltänkta familjehemmet under ett par dagar. På grund av ovan nämnda skäl är det ta svårt att realisera i praktiken även om förvaltningen är positiv till ett mer gediget beslutsunderlag för att bedöma familjehem/jourhem.

Riktlinjen beskriver att geografisk närhet till hemmiljön samt att språkliga och kulturella skillnader i synsätt och bakgrund mellan familjehem och hemmiljön bör beaktas vid val av familjehem. I dagsläget råder stor brist på utredda familjehem vilket gör att detta inte alltid är vägledande i matchningen. För att kunna rekrytera familjehem i egen regi eftersöks familjehem i hela landet. Individuella bedömningar för barnet behöver också vara vägledande i val av placeringsort. I vissa ärenden är det av stor vikt att barnet placeras långt ifrån sin uppväxtmiljö för att bryta negativa sociala kontakter.

I riktlinjen förtydligas att nämnden kan göra oanmälda hembesök i familjehemmet för att säkerställa god vård för barnet. För att öka antal oanmälda hembesök behöver syftet och tillvägagångssättet förtydligas, samt att familjehemmen informeras om detta redan när avtal tecknas. I dagsläget är socialförvaltningen restriktiv med oanmälda hembesök hos familjehem då det kan upplevas integritetskränkande.

Förvaltningen vill även lyfta en felaktighet i riktlinjen. I stycket 5.5.1 *Uppföljning efter att vården upphört* står att uppföljningen ska avslutas senast *två månader* efter det att

utredningen avslutats eller placeringen har upphört. Uppföljningen ska avslutas efter senast 6 månader. Detta i enlighet med nya lagbestämmelser som trädde i kraft 1 juli 2022, Lex Lilla hjärtat.

Slutligen vill förvaltningen lyfta den del av riktlinjen som handlar om umgänge mellan barnet och föräldrarna. I riktlinjen står att det är viktigt att familjehemmet ges stöd att i underlätta umgänget vilket förvaltningen uppfattar som något vagt. Förvaltningen skulle önska en tydligare formulering som till exempel benämns i Handbok för socialtjänsten Placerade Barn och Unga: *i nämndens ansvar ligger också att verka för att familjehemsföräldrar medverkar till att en positiv kontakt mellan föräldrar och barn upprätthålls.*

Stycket om umgänsbegränsning behöver också tydliggöras i frågan om *när* socialförvaltningarna behöver fatta beslut om umgänsbegränsning i förhållande till vad som ingår inom ramen för LVU. Förvaltningen föreslår att juridisk sakkunnig går igenom den delen av riktlinjen. Syftet är att säkerställa att hanteringen blir rättssäker och likartad över staden.

Beslutet ska skickas till:

Kommunstyrelsen

Åsa Etéus

Avdelningschef

Annika Ljungh

Förvaltningsdirektör

Remiss från kommunstyrelsen om revidering av Göteborgs Stads riktlinje för familjehems-vård för barn och unga

§ 187, Dnr N161-1569/23

Nämnden har tagit emot en remiss från kommunstyrelsen om förslag till ändringar i Göteborgs Stads riktlinje för familjehemsvård för barn och unga. Innehåll och struktur i riktlinjen har justerats, i syfte är att stärka stödet och skyddet till barn och unga placerade i familjehem.

Nämndens svar ska vara kommunstyrelsen till handa senast den 27 september 2023.

Beslut

1. Nämnden för funktionsstöd avstyrker Göteborgs Stads riktlinje för familjehemsvård för barn och unga.
2. Nämnden för funktionsstöd översänder förvaltningens tjänsteutlåtande som eget yttrande till kommunstyrelsen.
3. Nämnden för funktionsstöd förklarar paragrafen omedelbart justerad.

Handlingar

Förvaltningen har den 5 september 2023 upprättat ett tjänsteutlåtande med en tillhörande bilaga. Förvaltningen föreslår att nämnden avstyrker Göteborgs Stads riktlinje för familjehemsvård för barn och unga, översänder förvaltningens tjänsteutlåtande som eget yttrande till kommunstyrelsen och förklarar paragrafen omedelbart justerad.

Yrkande

Ordförande Håkan Hallengren (S) yrkar bifall till förvaltningens förslag att avstyrka remiss om riktlinje för familjehemsvård för barn och unga.

Justering

Den 27 september 2023.

Protokollsutdrag skickas till

Kommunstyrelsen

Utdrag ur protokoll (nr 10A)

Sammanträdesdatum: 2023-09-27

Vid protokollet

Ordförande

Håkan Hallengren (S)

Justerande

Johanna Holmdahl (KD)

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2023-09-05

Diarienummer N161-1569/23

Handläggare

Caroline Öberg, Yvonne Pontén

Telefon: 031-365 00 00 (växel)

E-post: caroline.oberg@funktionsstod.goteborg.se

Svar på remiss om revidering av Göteborg Stads riktlinje för familjehemsvård av barn och unga

Förslag till beslut

1. Nämnden för funktionsstöd avstyrker Göteborgs Stads riktlinje för familjehemsvård för barn och unga.
2. Nämnden för funktionsstöd översänder förvaltningens tjänsteutlåtande som eget yttrande till kommunstyrelsen.
3. Nämnden för funktionsstöd förklarar paragrafen omedelbart justerad.

Sammanfattning

Stadsledningskontoret har föreslagit revideringar av Göteborg Stads riktlinje för familjehemsvård för barn och unga. Riktlinjens innehåll och struktur har justerats och representanter från individ och familjeomsorg i staden, brukarorganisationer och FoU i Väst har varit delaktiga. Förvaltningen anser att nämnden bör avstyrka förslag till reviderad riktlinje då det finns ett behov av revidering gällande väsentliga delar innan riktlinjen kan godkännas.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Riktlinjen syftar till att stärka stödet och skyddet till barn och unga placerade i familjehem. Ett långsiktigt stöd och väl fungerande samverkan mellan vårdnadshavare, familjehem och nämnd är av vikt för att skapa goda framtidsförutsättningar för barn och unga placerade i familjehem. Det bedöms ofta vara en avgörande faktor för att förebygga många av de risker och problem som är väl belagda bland personer som varit placerade i familjehem som barn och unga. Förvaltningen ser att ökade förutsättningar för barn och unga placerade i familjehem att delta i samhället på lika villkor, verkar förebyggande och på sikt kan minska både kommunernas kostnader såväl som samhällets i stort.

Bedömning ur ekologisk dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på ärendet utifrån den ekologiska dimensionen.

Bedömning ur social dimension

Barn och unga som av olika skäl behöver bo i ett annat hem än det egna, kan av socialtjänsten placeras i familjehem. Placering kan vara både på frivillig grund eller under tvång. Det är socialtjänsten eller domstol som beslutar om placering. Barn och unga som bor i familjehem har rätt till god och säker omsorg, som präglas av trygghet och

kontinuitet. Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) syftar därtill att tillförsäkra barn med funktionsnedsättning goda levnadsvillkor.

Barnkonventionens artikel 3 slår fast att barnets bästa alltid ska beaktas vid beslut som berör barn. Barn har rätt att vara delaktiga i frågor som berör barnet. Barnets åsikter och inställning ska tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder och mognad. Därtill har barn med funktionsnedsättning rätt till samma livsvillkor som andra barn, i enlighet med FN:s förklaring om de mänskliga rättigheterna och diskrimineringsgrunderna, liksom Göteborg Stads program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning.

Utkastet på reviderad riktlinje för familjehemsvård har ett tydligare fokus på barns rättigheter. Förslaget tydliggör bland annat ansvaret att tillgodose barnets rättigheter och behov oavsett funktionsnedsättning eller språktillhörighet. Skyddet för nationella minoriteter och icke-diskriminering har också förtydligats i riktlinjen.

Barn och unga placerade i familjehem behöver samhällets stöd för att uppnå jämlika förutsättningar för ett självständigt liv och goda livsvillkor.

Samverkan

Information lämnas på förvaltningsövergripande samverkansgrupps (FSG) möte den 20 september.

Bilaga

1. Göteborgs Stads riktlinje för familjehemsvård för barn och unga

Ärendet

Stadsledningskontoret har föreslagit revideringar av Göteborg Stads riktlinje för familjehemsvård för barn och unga. Riktlinjens innehåll och struktur har justerats och verksamheter i staden, brukarorganisationer och FoU i Väst har varit delaktiga.

Riktlinjen är utskickad på remiss till nämnden för funktionsstöd för yttrande senast den 27 september 2023.

Beskrivning av ärendet

Förvaltningen yttrar sig över remissförslaget utifrån nämndens perspektiv.

Nuvarande riktlinje för familjehemsvården för barn och unga antogs av kommunfullmäktige 2016. I samband med översyn av riktlinjen, identifierade stadsledningskontoret behov av revidering.

Riktlinjen omfattar det arbete som sker efter att en nämnd har fattat beslut om att ett barn ska placeras i familjehem hur arbetet med familjehemsvården ska utföras. Riktlinjen ska tillämpas vid placeringar i familjehem med stöd av socialtjänstlagen (SoL) eller lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) samt enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Riktlinjen innehåller bland annat information gällande nämndernas övergripande ansvar, utredning och val av familjehem, tillsynsfrågor, ersättningar till familjehem, avtalsfrågor mellan nämnden och familjehemmet, föräldrars ersättningsskyldighet samt hur frågor gällande livsåskådning, namn, pass med mera ska hanteras.

Ärendets beredning

Stadsledningskontoret har ansvarat för revideringen av riktlinjen. Flertalet intressenter har varit involverade i arbetet med framtagandet. En inledande avstämning med representanter från förvaltningen för funktionsstöd har ägt rum. Därefter har enhetschefer från familjehemsverksamheterna vid socialförvaltningarna inom individ och familjeomsorg (IFO) varit involverade i arbetet. Träffar har organiserats med Stellanmottagningen (stöd till föräldrar med placerade barn) och stadens umgängesmottagning för att inhämta kunskap och situationen för föräldrar med familjehemsplacerade barn. Därtill har familjehemssekreterare och barnsekreterare inom IFO intervjuats, liksom familjehem och jourhem, familjehemsplacerade barn och unga och föräldrar till familjehemsplacerade barn. Kunskapsinhämtning från forskare inom FoU i Väst gällande pågående forskningsarbeten, samt samverkan med föreningen Maskrosbarn har vidare bidragit till riktlinjens framtagande. Stadsledningskontoret har haft ett nära samarbete med kommunstyrelsens råd. Funktionshinderrådet har varit aktivt, och en arbetsgrupp med representanter från rådet liksom representanter från Funktionsrätt Göteborg, riksförbundet rörelsehindrade barn och unga (RBU) och AutismAsperberförbundet har ingått. Arbetsgruppen har både fått lämna synpunkter kring upplägg och innehåll samt läst och lämnat synpunkter på utformningen av riktlinjen inför att ärendet skickades ut på remiss.

Huvudsakliga förändringar

Den reviderade riktlinjen är en utveckling av nuvarande riktlinje. Revideringen syftar bland annat på att uppmärksamma barns och ungas, vårdnadshavares/föräldrars och familjehemmens rättigheter på ett tydligare sätt.

Såväl struktur som innehåll har utvecklats. Riktlinjen inleds med ett kapitel där centrala begrepp förklaras, liksom en redogörelse för styrande dokument med koppling till riktlinjen. Därefter följer processinriktade kapitel där arbetet inför, under och efter en familjehemsplacering redogörs.

Kapitlet kring nämndernas ansvar har utvecklats och utökats. Likaså har de stycken som berör barnets rättigheter, vårdnadshavares rättigheter, stöd till familjehem samt frågor såsom arv, namn och testamente utvecklats i jämförelse med nuvarande riktlinje. Utkastet beskriver även på ett tydligare sätt de anpassningar som kan krävas för att barn med funktionsnedsättnings rätt att få sin inställning hörd ska kunna säkerställas, exempelvis behov av alternativ och kompletterande kommunikation (AKK).

Avsnittet gällande ersättningar och avtal har uppdaterats utifrån de nya cirkulär som Sveriges kommuner och regioner (SKR) har publicerat i november 2022.

Förvaltningens bedömning

Förvaltningen ser positivt på det fortsatta arbetet med att säkerställa barn och ungas rätt till en god och kvalitativ omsorg vid placering i familjehem. Förvaltningen önskar dock lämna ett antal synpunkter utifrån den målgrupp som förvaltningen ansvarar för.

Hänvisning till andra styrande dokument

Inledande kapitel 1.5 hänvisar till styrande dokument med koppling till riktlinjen.

Förvaltningen önskar lägga till en hänvisning till *”Handbok för handläggning enligt SoL och LSS till personer med funktionsnedsättning”*.

Terminologi

Riktlinjen använder genomgående en annan terminologi än brukligt inom verksamhetsområdet funktionsstöd. Exempelvis används ordet vård/familjehemsvård, vilket är den terminologi som återfinns i socialtjänstlagen. Verksamheter inom funktionsstöd använder dock vanligtvis begrepp så som omsorg och anpassningar. Det finns en risk att socialsekreterare inom funktionsstöd inte känner igen sig i riktlinjen och de begrepp som används. Den reviderade riktlinjen hade gynnats av ett inledande klargörande stycke om den terminologi som används, för att undvika begreppsförvirring vid implementering inom funktionsstöd.

Vårdplan

Den reviderade riktlinjen beskriver förfarandet vid upprättandet av vårdplan i samband med placering i familjehem. Vid placering i familjehem med stöd av LSS används inte vårdplan. Detta framgår bland annat av Socialstyrelsens handbok *”Stöd till barn och unga med funktionsnedsättning: handbok för rättstillämpning vid handläggning och utförande av LSS-insatser”*. Nuvarande riktlinje förtydligar detta. Förvaltningen saknar dock ett motsvarande förtydligande i förslaget till reviderad riktlinje.

Uppföljning av insats

LSS är en speciallag medan SOL är en ramlag. Detta innebär att i de fall ett förfarande specificeras i LSS, har detta företräde framför vad som anges i SoL. I de fall ett förfarande inte specificeras i LSS, blir vad som anges i SoL gällande. Detta framkommer i ett av den reviderade riktlinjens inledande stycken:

”Även om LVU och LSS inte föreskriver uppföljning, stöd till familjehem etcetera, gäller för Göteborgs Stad att vården i familjehem ska utformas på samma sätt oavsett vilket lagrum som ligger till grund för familjehemsvården”.

I kapitel 4.9.1 beskriver den reviderade riktlinjen att uppföljning i familjehemmet som huvudregel ska ske minst fyra gånger per år. Boende i familjehem för barn eller ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet enligt § 9 punkt 8 LSS är en insats för barn som trots olika stödåtgärder inte kan bo hos sina föräldrar. Det är ofta fråga om att tillgodose komplicerade omvårdnadsbehov. Placering i familjehem med stöd av LSS, liksom placeringar enligt SoL inom funktionsstöd, är inte tänkt som en åtgärd utifrån att skydda barnet eller kompensera för bristande föräldraförmåga, vilket finns förtydligt i nuvarande riktlinje. Då syftet med placering i familjehem med stöd av LSS är annorlunda, liksom barnets behov, kan behov av frekvens på uppföljningstillfällen också skilja sig. Exempelvis kan barn med stora funktionsnedsättningar ha svårigheter att i kontakt med utomstående, vilken kan motivera en mer begränsad kontakt med barnet.

Förvaltningen ser behov av ett förtydligande att det vid placeringar i familjehem med stöd av LSS, kan finnas skäl att göra avsteg från riktlinjens huvudregel om uppföljning minst fyra gånger per år, utifrån en bedömning av barnets behov i enlighet med socialtjänstlagen.

Övervägande av vård

Riktlinjen beskriver i kapitel 4.9.2. förfarandet vid övervägande av vård. Förvaltningen noterar att det saknas ett förtydligande att detta inte gäller vid placeringar i familjehem enligt LSS.

Barns rätt till information och inflytande

Kapitel 4.3.1 beskriver barns rätt till information och att bli hörd, både inför och under placeringstiden. Förvaltningen ser positivt på att riktlinjen tydligt lyfter fram barns rätt till delaktighet, men noterar att medan barn har rätt att bli hörda och ge sin syn, har de ingen skyldighet att göra så. Detta bör lyftas fram i riktlinjen.

Kapitlet beskriver vidare barn och ungas processbehörighet vid 15 års ålder, då de har rätt att föra sin talan i ärenden enligt SoL och LVU. Detta gäller även i ärenden enligt LSS, vilket bör framgå av riktlinjen.

Anmälan till överförmyndaren

I kapitel 6.4.1 beskrivs grund till och tillvägagångssätt då anmälan till överförmyndaren gällande barns eventuella tillgångar kan behöva göras. Stycket nämner enbart situationer enligt SoL och LVU. Det kan dock finnas behov av att göra en sådan anmälan även vid placering enligt LSS, vilket bör läggas till skrivelsen i riktlinjen.

Sammantagen bedömning

Förvaltningen ser att i revidering av riktlinjer som berör förvaltningens verksamhet, bör förvaltningen även representeras i arbetsgrupper för att säkra målgruppens och verksamhetens perspektiv. Det är viktigt att riktlinjer utformas på ett sådant sätt att verksamheter som berörs av den kan implementera den fullt ut.

Där den befintliga riktlinjen har ett anvisat kapitel som specificerar vad som gäller vid placering i familjehem med stöd av LSS, har den reviderade riktlinjen en annan struktur där vissa stycken förtydligar vad som gäller vid placering enligt LSS och andra inte. Detta kan förklaras med att många förfaranden inte regleras enligt LSS, och då gäller vad

som anges i SoL. I flera kapitel saknas däremot förtydliganden där lagstiftningen och förfarandet faktiskt skiljer sig åt: exempelvis i de kapitel som beskriver överväganden av vård och användandet av vårdplan. Detta riskerar att skapa en otydlighet kring vilka delar av riktlinjen som gäller för socialsekreterare inom funktionsstöd och därmed försvåra implementering.

Sammantaget ser förvaltningen ett behov av revidering enligt ovan lämnade synpunkter innan den föreslagna reviderade riktlinjen på ett effektivt och rättssäkert sätt kan implementeras i förvaltningens verksamhet. Nämnden föreslås därför avstyrka remiss om revidering av Göteborg Stads riktlinje för familjehemsvård för barn och unga.

Camilla Blomqvist

Yvonne Pontén

Förvaltningsdirektör

Avdelningschef Myndighet och Socialpsykiatri

Göteborgs Stads riktlinje för familjehemsvården för barn och unga, remissvar GRF

§ 19

Beslut:

Rådet beslutar att tillstyrka arbetsgruppens förslag till svar. Under mötet beslutas att paragrafen ska justeras omedelbart. Ledamöterna från de politiska partierna har inte deltagit i beslutet.

Remissvar sänds in tillsammans med protokollsutdrag.

Justeringsdag: 2023-09-25

Underskrifter

Sekreterare

Stina Ogbonnaya

A handwritten signature in black ink that reads "Stina Ogbonnaya".

Förslag på Göteborgs Stads råd för funktionsrättsfrågors remissvar på Göteborgs Stads riktlinje för familjehemsvård för barn och unga

Göteborgs Stads råd för funktionsrättsfrågor *tillstyrker* förslaget på riktlinje för familjehemsvård för barn och unga med nedanstående kommentarer.

Inledningsvis vill rådet framföra att det är positivt att de synpunkter och kommentarer som rådets representanter har framfört i de dialogmöten som har genomförts inför framtagandet av förslag på riktlinje, har omhändertagits på ett bra sätt i förslaget. Rådet har länge framfört önskemål om att få möjlighet att komma in tidigt i processen när nya förslag ska tas fram. Det känns därför väldigt positivt att rådets erfarenheter och kompetens efterfrågades i ett tidigt skede och att informationen har omhändertagits på ett bra sätt.

Rådet kommer inte kommentera områden där vi inte har något att tillföra. Vi har följande kommentarer:

1.5 Koppling till andra styrande dokument

Om det finns någon gällande plan mot våld i nära relationer bör den finnas med här. Enligt Myndigheten för delaktighet är risken att utsättas för alla typer av våld är nästan dubbelt så stor för personer med funktionsnedsättning än för dem utan. De skriver i sin rapport [Våld mot personer med funktionsnedsättning](#) att kunskapsöversikter tidigare har konstaterat att barn och unga med funktionsnedsättning löper en 3–5 gånger större risk att utsättas för olika typer av våld och övergrepp.

1.6 Stödjande dokument

Här kan ni med fördel lägga in [Västra Götalandsregionens överenskommelse för barn och ungas hälsa](#) samt [tillämpningsanvisningar](#) (för överenskommelsen) samt [riktlinje för SIP](#). Ni nämner dessa dokument senare i riktlinjen, men det kan vara bra att ha med dem redan här. Om det finns något dokument som anger vem som ansvarar för att de hem som barnen ska placeras i får/har de hjälpmedel som krävs, kan det med fördel anges i detta avsnittet.

3.3 Icke-diskriminering och skyddet av nationella minoriteter

Det är bra att det tydligt står vilka skyldigheter staden har enligt gällande lagstiftning. För att säkerställa att barnen och de unga inte blir diskriminerade bör staden ha ett normkritiskt förhållningssätt. Det är något som med fördel kan nämnas i detta stycket.

Det är mycket bra att riktlinjen tar upp att det inte bara är de talade språken som omfattas av riktlinjen, utan även teckenspråk och annan kompletterande eller alternativ kommunikation.

3.4 God och säker vård

Västra Götalandsregionen har en regional medicinsk riktlinje för [hälsoundersökning på vårdcentralen för barn och unga som vårdas utanför hemmet](#). Den kan vara relevant för nämnderna som ska ansvara för och planera för en god samverkan mellan kommun och region för att säkerställa en god och säker vård.

3.4 Att förebygga, upptäcka och åtgärda missförhållanden

Det är bra att riktlinjen tar upp vikten av att socialsekreteraren etablerar en bra och tillitsfull relation till barnet eller den unge. Inte minst för barn och unga med funktionsnedsättning. Många barn och unga med funktionsnedsättning har svårt att känna tillit till vuxna som de inte känner. Det kan kräva både tid och tålamod för den vuxna för att bygga den tillit som krävs för att den unge ska våga och kunna berätta om något inte står rätt till. Socialsekreteraren behöver ha kunskap om och förståelse för barnets eller den unges funktionsnedsättning.

4.1.2 Utredning av familjehem och jourhem

Vid placering av barn med funktionsnedsättning bör det finnas krav på kunskap och förståelse för den aktuella funktionsnedsättningen. Hemmet behöver också vara tillgängligt ur ett fysiskt perspektiv om det handlar om rörelsehinder till exempel. Det mottagande hemmet behöver inte bara få de resurser som krävs, utan även få hjälp med att få de förutsättningar som krävs för att kunna ta emot barnet.

4.1.3.2 Placering av syskon

Syskon till barn med funktionsnedsättning har många gånger en komplex situation. Beroende på vilken funktionsnedsättning som det handlar om och hur den ter sig, kan det behövas stöd i syskonrelationen för att barnen ska få möjlighet att ha den relation som eftersträvas.

4.1.3.3 Särskild kompetens och särskilt stöd kan behövas

Det är positivt att riktlinjen tar upp att om uppdraget kräver särskilt stöd till familjehemsföräldrarna, ska ett sådant organiseras. Här vore det fördelaktigt om staden kan samordna stödet med andra funktioner i staden, till exempel bostadsanpassning.

4.2.1 Inskolning i familjehemmet

Det är bra att riktlinjen beskriver vikten av en bra inskolning för alla parter i en familjehemsplacering. Inskolningen gäller såväl vårdnadshavare som barnet. Det är inte alltid endast barnet eller den unge som har en funktionsnedsättning.

4.3.1 Barns rätt till information och inflytande

Det är mycket bra att riktlinjen tar upp rätten till kommunikation även för barn och unga med funktionsnedsättning. Här kan med fördel tas upp exempel på alternativa kommunikationssätt, såsom bildstöd, tecken som stöd, alternativ och kompletterande kommunikation mm.

4.3.3 Stöd till barn och unga under familjehemsvården

Riktlinjen tar upp hur viktigt det sammanhållna vårdansvaret blir för placerade barn och unga med funktionsnedsättning. Här kan det krävas kontakt med funktioner som personligt ombud eller någon form av koordinator för att möjliggöra att det säkerställs.

4.4.1 Vårdnadshavares rätt till information och inflytande

Mycket bra att riktlinjen tar upp att information till vårdnadshavarna ska anpassas utifrån eventuella funktionsnedsättningar eller språkkunskaper. Det är också mycket bra att det står att informationen kan komma att behöva ges upprepade gånger.

Vårdnadshavare till barn med funktionsnedsättning kan ofta ha minoritetsstress i kontakt med myndigheter. Det kan därför vara svårt för vårdnadshavarna att ta till sig information från socialtjänsten innan någon form av tillit har arbetats upp mellan parterna.

4.4.1.1 Samtycke till pass och utfärdande av fullmakt med mera

Här är det viktigt att säkerställa att vårdnadshavarna förstår vad dessa dokument innebär och varför de behöver upprättas.

4.4.2 Råd och stöd till föräldrar

Det är bra att riktlinjen tar upp socialtjänstens ansvar att ge råd och stöd till föräldrar och vårdnadshavare till placerade barn. För föräldrar med egen funktionsnedsättning kan det krävas stöd i föräldraskapet och inte bara stöd i den uppkomna situationen.

4.5.2 Utbildning

Det är bra att nämnderna ska tillhandahålla utbildning för familjehemmen. Här kan det med fördel skrivas ut vilka utbildningar och/eller vilken typ av utbildning som avses.

Utbildningarna behöver vara utformade utifrån det enskilda barnets behov.

4.6 Skolgång

Barn med funktionsnedsättning har många gånger behov av extra anpassningar och särskilt stöd i skolan. Här behöver staden säkerställa att eleven får sina behov tillgodosedda oavsett om eleven byter skola eller ej.

4.7 Hälso- och sjukvård samt tandvård

Det är bra att riktlinjen tar upp SIP som verktyg vid samverkan mellan kommun och region. Här är det viktigt att inte glömma av hjälpmedel som en insats för barnet och den unge.

4.9.1 Uppföljning av vården

Här är det viktigt att göra uppföljningar i alla delar av omhändertagandet. Det är också viktigt att den unges röst blir hörd och tagen på allvar vid dessa uppföljningar.

5.2.2 Unga som fyller 18 år

Vid övergången till vuxenlivet behöver det tas hänsyn till den mentala åldern, såväl som den kronologiska åldern. Unga med kognitiva funktionsnedsättningar kan inte förväntas flytta ut på samma sätt som en ungdom utan funktionsnedsättning. Vid de fall där det är aktuellt med en god man blir det viktigt med samverkan med ansvarig myndighet för god manskapet. Det kan krävas extra stöd vid övergången till vuxenlivet för unga med funktionsnedsättning.

Sammanfattningsvis vill rådet framföra att detta är ett bra förslag på ny riktlinje för familjehemsvård för barn och unga. Rådets kommentarer är förslag på sådant som kan läggas till i riktlinjen. Oavsett tillstyrker rådet förslaget.

HBTQI-rådets remissvar gällande förslag till Göteborgs Stads riktlinje för familjehemsvården för barn och unga

Göteborgs Stads HBTQI-råd tillstyrker remissen med följande kommentarer och förslag på tillägg/förändringar.

Överlag anser rådet att förslaget till ny riktlinje för familjehemsvården för barn och unga är bra och en förbättring. Dock ser rådet behov av följande förtydligande/förändringar:

- **Tydliggöra hbtqi-personer som målgrupp**

Ambitionen är att riktlinjen ska fungera som ett vägledande verktyg för verksamheterna i deras utövande. Därför är det viktigt att normmedvetna och inkluderande perspektiv finns med på ett tydligt sätt. Rådet ser att det finns delar av riktlinjen där hbtqi-personer som målgrupp bör skrivas ut tydligare. Utan detta finns en uppenbar risk att normativa antaganden görs vilket kan få stora konsekvenser för både de normbrytande barn och unga som ska placeras men även för normbrytande familjehem.

- Sid 11: *3:4 God och säker vård*

Vid säkerhetsbedömningar, både gällande barnet/ungdomen som ska placeras och det aktuella familjehemmet, så måste ett hbtqi-perspektiv tydligt inkluderas. Detta förutsätter att den som ska göra säkerhetsbedömningen har kompetens om den särskilda utsatthet hbtqi-personer kan drabbas av, både i den biologiska familjen, men också i familjehemmet.

- sid 12: *3.5 Att förebygga, upptäcka och åtgärda missförhållanden.*

Hbtqi-personer bör lyftas fram som ytterligare en målgrupp vilken det är särskilt viktigt att etablera en bra och tillitsfull relation med.

- sid 14: *4.1.1 Utredning av möjligheten att placera i barnets nätverk* och
sid 16: *4.1.3.1 Principen om närhet*

Både gällande vikten av att uppmärksamma eventuella brister i barnets eller den unges familj och övriga nätverk och principen om närhet bör hbtqi lyftas fram utifrån möjligheten att kunna vara öppen med sin identitet/sexualitet. Det är viktigt att eventuella kontexter där barn och unga inte kan vara öppna med sin identitet eller sexualitet är en del av utredningen och bedömningen av lämplig placering.

Generellt gällande utredningsförfarandet vill HBTQI-rådet framhålla att regnbågsfamiljer bör ses som en resurs med viktiga erfarenheter att kunna bidra med.

- sid 20. *4.3.3 Stöd till barn och unga under familjehemsvården*

Unga hbtqi-personer har en sämre hälsa än andra unga, framförallt gällande den psykiska hälsan. Unga hbtqi-personer bör lyftas fram som en särskilt viktig målgrupp att arbeta med när det gäller stöd. Detta gäller inte minst i förebyggande syfte då de flesta förmodligen placeras innan de själva accepterat sig själva som hbtqi och/eller inte är öppna, varken med familj eller samhället, vid placeringstillfället.

- **Normmedveten kompetens i utbildningar och rutiner**

Kompetens om normmedvetenhet och inkludering måste vara en självklar del i utbildning till såväl familjehemmen som socialsekreterarna. Det behöver vara en central del i den

obligatoriska grundutbildning som familjehemmen får. Men det måste även finnas med i de fortbildningar som familjehemmen erbjuds längs vägen. Likaså måste de socialsekreterare som arbetar med dessa bedömningar och placering kontinuerligt få fortbildning inom normmedvetenhet och inkludering. Dessa perspektiv måste även finnas med i de checklistor, rutiner och stöddokument som socialsekreterarna arbetar med vid bedömningar och placeringar.

Det är även viktigt att utbildningsinsatser för såväl familjehemmen som socialsekreterare samordnas över staden så att det inte görs olika beroende på vilken socialförvaltning man tillhör.

- **Övrigt**

sid 24: *4.5.1 Information*

Gällande att familjehemmen ska få nödvändig och relevant information om barnet/ungdomen – viktigt att det är all information och att det finns vägledning i vad som bedöms som relevant och viktig information. Detta för att inte familjehemmen går miste om viktig information som kan påverka deras beslut att ta emot barnet/ungdomen.

Utdrag ur protokoll

Göteborgs Stads HBTQI-råd

Sammanträdesdatum: 2023-09-04

§ 8

Remiss: Göteborgs Stads riktlinje för familjehemsvården för barn och unga

Stadsledningskontoret har översänt förslag till Göteborgs Stads riktlinje för familjehemsvården för barn och unga som remiss till rådet med svarstid 2023-09-27. Remissen har varit utsänd med handlingarna till dagens sammanträde.

Beslut

Rådet beslutar att besvara remissen.

Rådet beslutar att utse Hans Hirschi och Joakim Berlin som arbetsgrupp att formulera förslag på rådets remissvar.

Beslut om formulerat remissvar fattas per mejl.

De politiska representanterna deltar inte i beslutet.

Utdrag ur protokoll fört vid sammanträde med Göteborgs Stads HBTQI-råd ovanstående dag.
Rätt utdraget betygar i tjänsten:

Anna Thomasson,
planeringsledare,
Avdelningen Samhällsutveckling.

Protokollsutdrag

Göteborgs Stads råd för den nationella minoriteten romer

Sammanträdesdatum 2023-09-21

§8

Remiss: Göteborgs Stads riktlinje för familjehemsvården för barn och unga

Beslut: Sammanträdet godkände remissvar reviderad riktlinje för familjehemsvård.

Utdrag ur protokoll fört vid sammanträde med Göteborgs Stads råd för den nationella minoriteten romer ovanstående dag. Rätt utdraget betygar i tjänsten:
Stina Hansson, planeringsledare, Avdelningen Samhällsutveckling.

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'Stina Hansson', with a long horizontal flourish extending to the right.

Remissvar på ny riktlinje för familjehemsvård diarienummer 1316/22 från Göteborgs Stads råd för den nationella minoriteten romer.

Protokollsanteckning:

8. Godkännande av remissvar reviderad riktlinje för familjehemsvård.

Minoritetens representanter i rådet godkände remissvaret för reviderad riktlinje för familjehemsvård.

Göteborgs Stads råd för den nationella minoriteten avstyrker remissen ifall inte följande synpunkter omhändertas.

Övergripande kommentar:

Göteborgs Stads råd för den nationella minoriteten romer uppskattar det inledande förtydligandet om nationella minoriteters rättigheter, men anser att det är allt för vagt för att få någon effekt på den utsatthet och brist på uppfyllande av nationella minoritetsrättigheter för barn i samhällets vård som romska familjer upplever.

Rådet menar att nationella minoritetsrättigheter och erfarenheter av förtryck av staten behöver hanteras genomgående i riktlinjen för att säkerställa att hänsyn tas i familjehemsvårdens alla aspekter.

Kapitel 3

Avsnitt 3.3 behöver delas i två, a) icke-diskriminering och b) nationella minoriteter. Detta för att på ett tydligt och tillräckligt sätt kunna redogöra för både de nationella minoriteternas rättigheter och behovet av att ta hänsyn till de materiella och psykologiska effekterna av det förtryck som staten har utövat över flera av de nationella minoriteterna, inte minst när det gäller tvångsvård och tvångsassimilering av barn. Detta gäller även personer med funktionsnedsättning. Personer vars barn omhändertas idag har erfarenhet av att deras föräldrar har tvångsomhändertagits, deras far- och mormödrar har steriliserats. Det gör att omhändertagande av barn påverkar dessa grupper på ett särskilt sätt och att särskilda hänsyn behöver tas för att familjehemsvården ska fungera för barnen och att föräldrarna ska kunna vara en konstruktiv del av vården.

Vidare behöver socialtjänsten beakta vad förtrycket har för effekter på möjlighet till en hållbar ekonomi, boende och en fungerande relation till myndigheter. På grund av att i generationer ha varit tvungna att flytta runt, i kombination med nutida exkludering från ekonomiska möjligheter i form av arbete och företagande, har romska familjer inte samma möjlighet att planera sina liv och ha visioner för sig och sina barn. Överlevnad i nuet präglar livet vilket försvårar den långsiktighet som utgör normen för vad som är en lämplig familj.

3.4

Här ska anges att nämnden måste känna till minoritetslagstiftningen. Det ska även framgå i barnets vårdplan att de ingår i en nationell minoritet med särskilda rättigheter. Där ska även framgå vilken varietet av romani chib som barnet talar för att barnet ska kunna få rätt tolk, kontaktpersoner samt korrekt modersmålsundervisning. Variationen mellan varieteter av romani chib kan vara stor.

Av genomförandeplanen ska det framgå vilka åtgärder som planeras för att säkerställa barnets minoritetsrättigheter.

3.5

För att förebygga, upptäcka och åtgärda missförhållanden måste det finnas kunskap om den särskilda sårbarhet som romska barn och unga befinner sig som ett resultat av generationer av förtryck samt erfarenheter av rasism riktad mot romer, såväl som egna normer och vanor som skiljer sig från många icke-romers. Dessa faktorer kan skapa särskilda svårigheter vid förebyggande och tillsyn för att de försvårar kommunikation och möjlighet för barn och unga såväl som för föräldrar att vara öppna i relation till representanter för offentliga myndigheter.

Kapitel 4

4.1.1

Det finns erfarenheter av att romska barn inte placeras i sina nätverk i samma utsträckning som andra barn. Detta bygger på erfarenheten av att socialtjänsten ser det romska som en av orsakerna till behov av samhällets vård. En utredning skulle behöva undersöka om det finns grund för denna uppfattning och behov av utvecklingsarbete för att även romska barn ska få möjlighet till nätverksplacering.

Eftersom det anges i riktlinjen att särskilt stöd till nätverkshem kan krävas – öppnar detta för ökade möjligheter till placering i romska familjer, men säkerställer inte att så kommer ske.

4.1.2

Det finns en rad hinder för att godkännas som familjehem som inte nödvändigtvis är relevanta för att kunna ge en god familjehemsvård men som av olika skäl exkluderar många romska familjer. Exempelvis skulder hos kronofogden, många romer befinner sig i skuld på grund av brist på arbete och bristande kunskap. Många har inte heller haft fast anställning tillräckligt länge, bland annat på grund av diskriminering på arbetsmarknaden. Många som är ärliga med att de är romer har erfarenhet av att då förlora sin anställning.

Detta får också effekter på möjligheten till referenser som anses räknas.

Även storlek på lägenhet vägs in vid bedömning av familjehem men många romska familjer har inte möjlighet att få tillgång till större lägenheter. Det finns ingen som har ett rum som står tomt. Då kanske man får stödja familjehemmet genom att hjälpa till med en större lägenhet.

Istället kan det finnas behov av extra stöd till romska familjehem. Det värde som kan finnas för barn och föräldrar såväl som för samhället av att ha romska familjehem kanske överväger vissa av de krav som ställs.

Den professionella bedömningen måste innehålla ett normkritiskt perspektiv.

4.1.4

I avtalet ska stå att man ska uppfylla barnets nationella minoritetsrättigheter.

4.2.1

Vid inskolning är det viktigt med språket och att tillgång till tolk som talar rätt varietet finns vid behov.

Det bör också stå i riktlinjen att kulturtolk bör användas när så behövs.

Riktlinjen nämner att föräldern ska få möjlighet att lämna information om barnet och dess behov och vanor till familjehemmet. Här kan behövas en kulturtolk för att det ska vara möjligt att förmedla romsk kultur och tradition samt betydelsen av denna. Det är inte säkert att föräldrarna känner sig trygga att själva förmedla detta. Det blir lättare som förälder att samarbeta om man känner sig trygg med att rättigheterna säkerställs och att kulturen förmedlas. Kulturtolken kan också fungera som stöd till familjehemmet.

På grund av de föreställningar som finns om romer i majoritetssamhället är det viktigt att säkerställa att familjehemmet har en önskan att säkerställa barnets rättigheter men också att ge en positiv bild av det romska för att barnet ska kunna bygga upp en trygg romsk identitet.

Identitet och kultur fungerar som skyddsfaktorer för barn och unga.

4.3.1

Här behöver anges att barnen ska informeras om att de tillhör en nationell minoritet med särskilda rättigheter.

4.4

Det är viktigt att information och inflytande för vårdnadshavare betonas i riktlinjen. Här behöver också konstateras att olika vårdnadshavare behöver informeras på olika sätt. För många romska familjer är det viktigt att sitta och förklara, gärna med en kulturtolk. Det behöver vara tydligt också vilka rättigheter man har samt vilken hjälp som finns att få. Här behövs förståelse för att romer historiskt sett är rädda för myndigheterna.

Det är också viktigt att familjen får information om vad de behöver göra för att kunna få sina barn tillbaka och att insatser sätts in i familjen för att göra detta. Däribland stöd i hemmet. Det skulle underlätta om det fanns romska stödpersoner, som har utbildning och kan leda familjen på vägen.

4.5.1

Här bör uttryckligen nämnas att familjehemmet ska få information om nationella minoritetsrättigheter såväl som romsk kultur och tradition.

4.5.2

Nationella minoritetsrättigheter, barnkonventionen och komplexiteten med ungas kulturella identitet måste ingå i utbildningen.

4.5.3

Här behöver kulturell kompetens och kulturtolkar nämnas som viktiga redskap för att hantera de svårigheter barn och föräldrar möter när barn tillhöriga minoriteter placeras i icke-romska hem.

4.6

Här behöver nämnas att socialtjänsten såväl som familjehemmet ska säkerställa och motivera till modersmålsundervisning.

Det kan behövas extra motivation ifall barnet av olika skäl under familjehemsvården vill ta avstånd till sin romska identitet.

4.8

Det uppskattas att riktlinjen fastslår att nämnden har möjlighet att bevilja barnet en insats i form av till exempel en kontaktperson med anknytning till barnets ursprung. Rådet vill att denna skrivning förstärks till 'nämnden bör bevilja barnet en insats i form av till exempel en kontaktperson med anknytning till barnets ursprung'.

Ifall barnets vanor hos vårdnadshavaren skiljer sig mycket från vanorna i familjehemmet krävs särskilda åtgärder för att hantera konflikter som kan uppstå och som skapar komplikationer i umgänget med föräldrarna.

4.9.1

Här bör anges att uppföljningen ska bedöma ifall nationella minoritetsrättigheter uppfylls.

Det är också viktigt att säkerställa att barnet intervjuas av någon som hen har förtroende för.

Kapitel 5.

Vårdens upphörande och hemflytt kan skapa komplikationer ifall vanorna i familjehemmet skiljer sig mycket från vanorna i föräldrahemmet. Föräldrarna behöver ha blivit väl förberedda och haft möjlighet och stöd att rätta till eventuella brister. De kan också behöva fortsatt stöd när barnet är hemma igen. På grund av olika vanor kan det uppstå konflikter som föräldrarna behöver stöd att hantera.

Protokoll (nr 1)

Sammanträdesdatum: {{23-08-28}}

Tid: 15:00-17:00

Plats: KS salen, Rådhuset, Gustav Adolfs Torg 1

Paragrafer: 1 - 16

§ 12 Remiss Göteborgs stads riktlinje för familjevård barn och unga

Mötet valde att ej behandla ärendet då ärendet varit uppe för behandling i februari 2023.

Justering till protokoll den 28/8 2023 §12: Ärendet gällande **Remissen Göteborgs stads riktlinje för familjevård barn och unga** lyfts mailledes den 15/9 till medlemmarna i Göteborgs stads råd för den sverigefinska minoriteten. Detta med anledning av att inget formellt remissförfarande har ägt rum då ärendet är på remissrunda första gången nu och remissvaret ska vara Stadsledningskontoret tillhanda senast den 2023-09-27. Ärendet har varit uppe tidigare (30 maj 2022) och då för att föra en tidig dialog och samverka med Sverigefinska rådet i arbetet. En arbetsgrupp bildades och Sverigefinska rådet har under 2022 varit aktivt delaktiga i hanteringen av ärendet. Rådet för sverigefinska minoriteten (Sverigefinska rådet) har ej så ledes fått återkoppling i ärende.

Medlemmarna i Göteborgs stads råd för den sverigefinska minoriteten har ges möjlighet att titta på det färdiga förslaget och inkomma med synpunkter. Svaren skickas till funktionsbredlådan sverigefinskaradet@stadshuset.goteborg.se senast tisdag den 26/9.

En synpunkt - Alla barn behöver stöd för att utveckla sitt språk, sin identitet och sin kultur - detta gäller även sverigefinska barn. Detta framgår tydligt även i riktlinjen under punkt 3.3.” - har inkommit. Inga övriga synpunkter inkomna.

Göteborgs Stad

Stadsledningskontoret

Central Samverkansgrupp
(Ordinarie CSG)

Protokoll 16/23
Sammanträdesdatum
2023-10-05

Dnr 0074/23

Utdrag ur protokoll

§ 5 Samverkan före beslut

- a) Revidering av Göteborgs stads riktlinje för familjehemsvård för barn och unga dnr 1316/22
Tjänsteutlåtande utsänd 2023-09-28

Britta Timan och Lisa Jacobsson Flöhr föredrar ärendet. Hänvisning görs till presentation. Sacorådet framför att det är viktigt att det står i riktlinjen gällande vad Justitieombudsmannen säger angående oanmälda hembesök så att det är tydligt för medarbetarna i förhållande till riktlinjen.

Punkten förklaras omedelbart justerad

Presentationen biläggs protokollet

Samverkan förklaras därmed fullgjord

Vid protokollet

.....
Anna Wilsson

Protokollet justeras

.....
Eva Hessman, Arbetsgivaren

.....
Martha Zoura, Kommunal

.....
Erén Andersson, Saco/Sacorådet

.....
Viktoriya Levin, TCO,Vårdförbundet

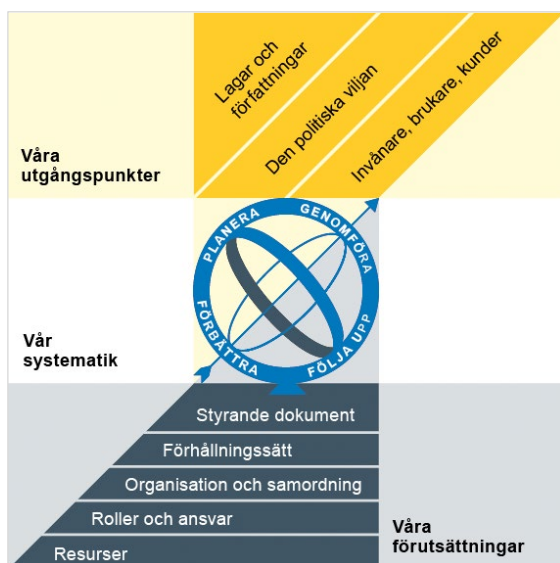
Göteborgs Stads riktlinje för familjehemsvård för barn och unga

[Eventuell underrubrik]

Reglerande styrande dokument

Policy
► Riktlinje
Regel
Anvisning
Rutin
Instruktion

Göteborgs Stads styrsystem

Utgångspunkterna för styrningen av Göteborgs Stad är lagar och författningar, den politiska viljan och stadens invånare, brukare och kunder. För att förverkliga utgångspunkterna behövs förutsättningar av olika slag. Stadens politiker har möjlighet att genom styrande dokument beskriva hur de vill realisera den politiska viljan. Inom Göteborgs Stad gäller de styrande dokument som antas av kommunfullmäktige och kommunstyrelsen. Därutöver fastställer nämnder och bolagsstyrelser egna styrande dokument för sin egen verksamhet. Kommunfullmäktiges budget är det övergripande och överordnade styrande dokumentet för Göteborgs Stads nämnder och bolagsstyrelser.

Om Göteborgs Stads styrande dokument

Göteborgs Stads styrande dokument är våra förutsättningar för att vi ska göra rätt saker på rätt sätt. De anger vad nämnder/styrelser och förvaltningar/bolag ska göra, vem som ska göra det och hur det ska göras. Styrande dokument är samlingsbegreppet för dessa dokument.

Stadens grundläggande principer såsom demokratisk grundsyn, principer om mänskliga rättigheter och icke-diskriminering omsätts i praktisk verksamhet genom att de integreras i stadens ordinarie beslutsprocesser. Beredning av och beslut om styrande dokument har en stor betydelse för förverkligandet av dessa principer i stadens verksamheter.

De styrande dokumenten ska göra det tydligt både för organisationen och för invånare, brukare, kunder, leverantörer, samarbetspartners och andra intressenter vad som förväntas av förvaltningar och bolag. De styrande dokumenten ligger till grund för att utkräva ansvar när vi inte arbetar i enlighet med vad som är beslutat.

Styrande dokument			
Kommunala föreskrifter		Planerande och reglerande styrande dokument	
Normgivning mot enskild	Riktade styrande dokument	Planerande styrande dokument	Reglerande styrande dokument

Beslutad av:
Kommunfullmäktige

Gäller för:
Socialnämnderna Centrum, 1316/22
Hisingen, Nordost och
Sydväst, nämnden för
funktionsstöd

Diarienummer:

**Datum och paragraf för
beslutet:**
[Text]

Dokumentsort:
Riktlinje

Giltighetstid:
[Giltighetstid]

Senast reviderad:
[Datum]

Dokumentansvarig:
[Funktion]

Bilagor:
[Bilagor]

Innehåll

1	Inledning	5
1.1	Syftet med denna riktlinje	5
1.2	Vem omfattas av riktlinjen	5
1.3	Bakgrund.....	5
1.4	Lagbestämmelser.....	5
1.5	Koppling till andra styrande dokument.....	6
1.6	Stödjande dokument	7
2	Definitioner	9
2.1	Familjehem	9
2.2	Jourhem	10
2.3	Kontrakterade familjehem och jourhem	10
2.4	Nätverkshem	10
2.5	Tillfällig placering i nätverket	10
2.6	Privatplacering	11
3	Nämndernas övergripande ansvar.....	12
3.1	Tillgång till familjehem	12
3.2	Att säkerställa barnets bästa	12
3.3	Skyddet av nationella minoriteter.....	12
3.4	Förbud mot diskriminering	12
3.5	God och säker vård.....	13
3.6	Att förebygga, upptäcka och åtgärda missförhållanden	15
4	Inför och under placering	17
4.1	Utredning och matchning	17
4.2	Förberedelser inför en placering.....	21

4.3	Barn och unga.....	22
4.4	Vårdnadshavare och föräldrar	24
4.5	Familjehemmet.....	26
4.6	Skolgång	28
4.7	Hälso- och sjukvård samt tandvård	29
4.8	Umgänge	30
4.9	Ansaret för att noga följa vården.....	32
4.10	Oplanerade avbrott av vården	33
5	Vårdens upphörande	35
5.1	Principen om återförening med vårdnadshavarna	35
5.2	Planering inför vårdens upphörande.....	35
5.3	Övervägande om flyttningsförbud.....	36
5.4	Överflyttning av vårdnad	36
5.5	Nämndens ansvar efter att vården upphört	38
6	Ekonomi.....	39
6.1	Ersättningar vid familjehemsvård.....	39
6.2	Föräldrars försörjningsskyldighet.....	40
6.3	Ersättning till särskilt förordnad vårdnadshavare	40
6.4	Barns och ungas ekonomi	41
6.5	Försäkringsskydd	44

1 Inledning

1.1 Syftet med denna riktlinje

Riktlinjen ska bidra till att barn och unga får den familjehemsvård de har rätt till. Riktlinjen syftar till att vara ett tydligt stöd för familjehemsvårdens tjänstepersoner i utförandet av arbetet. Riktlinjen anger hur arbetet med familjehemsvården ska utföras och vilka skyldigheter och rättigheter som finns utifrån barnets, vårdnadshavarens/föräldrarnas, familjehemmets och nämndens perspektiv.

1.2 Vem omfattas av riktlinjen

Denna riktlinje gäller tills vidare för socialnämnderna Centrum, Hisingen, Nordost och Sydväst samt nämnden för funktionsstöd. Riktlinjen berör flera verksamheter och tjänstepersoner inom respektive förvaltning beroende av hur förvaltningarna har valt att organisera arbetet med vård av barn och unga.

Riktlinjen ska tillämpas vid placeringar av barn och unga i familjehem med stöd av socialtjänstlagen (2001:453), SoL, eller lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU samt lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS. Även om LVU och LSS inte föreskriver uppföljning, stöd till familjehem etcetera, gäller för Göteborgs Stad att vården i familjehem ska utformas på samma sätt oavsett vilket lagrum som ligger till grund för familjehemsvården.

1.3 Bakgrund

Kommunfullmäktige beslutade 2016-10-13 §15, om Göteborgs Stads riktlinje för familjehemsvården. Innehållet har reviderats och utvecklats. Bland annat har barns och ungas, vårdnadshavarens/föräldrarnas och familjehemmets rättigheter uppmärksammat tydligare.

1.4 Lagbestämmelser

Socialtjänstens arbete med barn och unga regleras främst genom SoL, LVU och LSS och kompletteras genom socialtjänstförordningen (2001:937).

Vidare gäller grundläggande lagstiftning för kommunal verksamhet, såsom exempelvis förvaltningslag (1986:223), FL, offentlighets- och sekretesslag (2009:400), OSL och kommunallag (1991:900), KL.

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd inom området reglerar bland annat vad en utredning av ett familjehem ska omfatta och hur den ska bedrivas.

1.5 Koppling till andra styrande dokument

Styrande dokument	Koppling till denna riktlinje
Göteborgs Stads program för en jämlik stad	Syftet med programmet är att minska skillnaderna i livsvillkor i staden. Strategier inom målområdet Skapa god start i livet och goda uppväxtvillkor har relevans för denna riktlinje: Ge varje barn möjlighet att utvecklas till sin fulla potential, Stärk vuxna runt barn och Ge barn och unga möjlighet till delaktighet, inflytande och rätt att vara sig själva.
Göteborgs Stads folkhälsoprogram	Ett av målen i programmet är att barn och ungdomar i Göteborg ska ha trygga och goda uppväxtvillkor. Stadens verksamheter ska skapa förutsättningar för föräldrar att vara barnens främsta resurs, säkerställa att flickor och pojkar ges lika livsvillkor, öka barns delaktighet och möjligheter till inflytande, verka för goda sociala villkor och en trygg hemmiljö för alla barn, säkerställa hälsofrämjande förskola, skola och fritidsaktiviteter för alla barn och ungdomar samt stärka samverkan med alla aktörer som jobbar med barn/unga och deras föräldrar.
Göteborgs Stads program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning	Syftet är att, utifrån de mänskliga rättigheterna och det nationella funktionshinderspolitiska målet, förtydliga vad som förväntas av stadens nämnder och styrelser för att personer med funktionsnedsättning ska kunna vara fullt delaktiga utan diskriminering, på lika villkor som andra. Stadens verksamheter ska ha ett helhetsperspektiv i kontakterna med barn, familjer och vuxna med funktionsnedsättning.
Göteborgs Stads barnrättsplan 2022–2024	Syftet är att öka den kommungemensamma styrningen av barnrättsperspektivet samt kompetensen och ambitionsnivån om barnrätt i staden. Planen fokuserar på de förutsättningar som måste vara på plats för att stärka barns rättigheter inom samtliga verksamhetsområden. En särskild insats riktas mot att säkerställa placerade barns rätt till utbildning.
Göteborgs Stads plan för arbetet med nationella minoritetsfrågor 2020-2023	Syftet med planen är att säkerställa att Göteborgs Stad lever upp till internationell och nationell lagstiftning gällande de nationella minoriteternas rättigheter. Två av delmålen rör barn: Göteborgs Stad uppmärksammar och arbetar för att stärka de nationella minoriteternas språk och kultur. Barns utveckling av en kulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket uppmärksammas och stärks särskilt. Göteborgs Stad har systematiska och utvecklade former för samråd med de nationella minoriteterna som ger inflytande i beslutsprocessen. Barns och ungas möjligheter till inflytande och samråd i frågor som berör dem stärks särskilt.
Göteborgs Stads plan för arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck	Det övergripande målet för planen är att det hedersrelaterade våldet och förtrycket ska upphöra. Delmålen är: Det finns ett främjande och förebyggande arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck. Individer som lever i hederskontext får stöd och skydd utifrån behov. Yrkesverksamma som möter individer i hederskontext har ett adekvat och fungerande stöd

Göteborgs Stads plan för att förbättra hbtq-personers livsvillkor	Syftet med planen är att säkerställa att personer som definierar sig som homosexuella, bisexuella, transpersoner eller queera, liksom övriga göteborgare, har möjligheter att ta del av stadens tjänster och service och att hbtq-personer som arbetar i staden erbjuds en god arbetsmiljö. Den utgår från ett arbetsgivar-, verksamhets- och medborgarperspektiv.
Handbok för handläggning enligt SoL och LSS till personer med funktionsnedsättning	Syftet med denna handbok är att stödja socialsekreterare i att utföra rättssäkra utredningar och behovsbedömningar och att beslut i staden ska bli så lika som möjligt när förutsättningarna är lika, utifrån likvärdighetsprincipen i kommunallagen. Handboken är en konkretisering av Göteborgs Stads riktlinje för individuellt stöd till personer med funktionsnedsättning.
Rutiner för handläggning i ärenden avseende familjehemsplaceringar för barn och unga - samverkan och ansvarsfördelning	Rutinen innehåller information om hur handläggningen ska ske i ärenden avseende familjehemsplaceringar för barn och unga, samt information om samverkan och ansvarsfördelning. En checklista ingår också som stöd.
Rutin om misstänkta eller konstaterade missförhållanden i jourhem, familjehem, HVB, stödboende och SiS särskilda ungdomshem	Avsikten är att säkerställa en rättssäker handläggning när det finns misstankar eller konstaterade missförhållanden i jourhem, familjehem, hem för vård eller boende (HVB,) stödboende eller SiS särskilda ungdomshem, vilka tar emot barn eller unga som placeras utanför det egna hemmet med stöd av SoL eller LVU.
Rutin för placering i barnets nätverk samt privatplacering	Rutinen syftar till att beskriva arbetsgången och klargöra arbetsfördelningen mellan berörda enheter, Barn och unga och Familjehemsenheten, och därigenom bidra till en rättssäker handläggning och ökad likvärdighet.
Rutin för placering i jourhem enligt SoL och LVU	Syftet med rutinen är att bidra till en rättssäker handläggning och ökad likvärdighet genom att tydliggöra socialtjänstens ansvar för barn och unga som omfattas av ett beslut att placeras i ett jourhem med stöd av SoL eller LVU.
Rutin för vårdnadsöverflyttning till familjehem	Syftet med rutinen är att tydliggöra processen kring vårdnadsöverflyttning till familjehem och därigenom bidra till en ökad likabehandling av alla barn samt stärka barns rättssäkerhet.
Rutin för hantering av skyddade personuppgifter	Syftet med rutinen är att ge medarbetare i socialförvaltningarna en tydlighet vad som gäller när personer med någon form av skyddade personuppgifter förekommer i verksamheten.

1.6 Stödjande dokument

- Placerade barn och unga. Handbok för socialtjänsten. (Socialstyrelsen, 2020)

- Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2012:11) om socialnämndens ansvar för barn och unga i familjehem, jourhem, stödboende och hem för vård eller boende
- Socialstyrelsen [Kunskapsguiden om familjehemsvård](#)
- Socialstyrelsen [Kunskapsguiden Socialförsäkringsförmåner – när ett barn placeras i samhällsvård](#)
- Stöd till barn och unga med funktionsnedsättning. Handbok för handläggning och utförande av LSS-insatser. (Socialstyrelsen, 2020)
- SKR:s cirkulär 22:41 Ersättningar och villkor vid familjehemsvård av barn, unga och vuxna, vårdnadsöverflyttningar med mera för 2023
- SKR:s cirkulär 2018:14 Socialnämndens anmälningsskyldighet i frågor som rör god man, förvaltare samt vissa vårdnads- och förmyndarskapsfrågor
- SKR:s cirkulär 2023:12 Vårdnadsöverflyttning till familjehem - avtal
- SKR:s cirkulär 2022:44 Beräkning av föräldrars ersättning till kommunen för placerade barn under 18 år
- Riktlinje för Samordnad individuell plan för kommunerna i Västra Götaland och Västra Götalandsregionen 2020–2023
- Samverkan för barns och ungas hälsa. Överenskommelse mellan Västra Götalands kommuner och Västra Götalandsregionen.
- Tillämpningsanvisningar i Göteborgsområdet för Överenskommelse om Samverkan för barns och ungas hälsa.

2 Definitioner

2.1 Familjehem

Med familjehem avses ett enskilt hem som på uppdrag av socialnämnden tar emot barn och unga för stadigvarande vård och fostran eller vuxna för vård och omvårdnad och vars verksamhet inte bedrivs yrkesmässigt.

2.1.1 Familjehem enligt LSS

Definitionen av familjehem gäller för både SoL och LSS, men utredningen som föranleder själva insatsen samt insatsens syfte skiljer sig åt i de olika lagstiftningarna. Insatsen familjehem enligt LSS är inte tänkt att ges för att skydda barnet eller kompensera för bristande föräldraförmåga såsom är fallet i SoL. Familjehem enligt LSS bör komma i fråga för barn och ungdomar med svåra funktionsnedsättningar som trots olika stödinsatser helt eller delvis inte kan bo kvar i föräldrahemmet. Anledningen till att ett barn eller en ung person beviljas familjehem enligt LSS kan också vara att barnet eller den unge behöver gå i skola på annan ort och därför inte kan bo hos sina föräldrar. Familjehemmet bör i första hand ses som ett komplement till föräldrahemmet. Det bör ställas minst lika stora krav på de familjehem där barn placeras som en insats enligt LSS som de som ställs av socialtjänsten i fråga om andra familjehem.

2.1.2 Förstärkta familjehem

Förstärkta familjehem tar hand om barn och unga med stora behov i sin familj istället för att barnet vistas på behandlingshem. De förstärkta familjehemmen ska ha tidigare erfarenhet av att vara familjehem eller av att arbeta professionellt med vård och behandling med barn och unga. En av familjehemsföräldrarna är hemma på heltid, de har endast en placering och får handledning varje vecka. Familjehemmet får omfattande stöd och handledning av familjehemssekreterare såväl individuellt som i grupp.

2.1.3 Konsulentstödda familjehem

Med konsulentstött familjehemsvård avses familjehemsvård som bedrivs med stöd av en konsulent från en privat familjehemsanordnare. Konsulentstödda familjehem ska utredas och bedömas av socialnämnden på samma sätt som andra familjehem. Socialnämnden har samma ansvar för genomförandet och uppföljningen av vården i de konsulentstödda hemmen som för familjehemmen i egen regi.

2.1.4 Behandlingsfamilj

Behandlingsfamilj är ett förstärkt familjehem som ingår som en del i en strukturerad familjebehandling. Insatsen kan beskrivas som en kombination av specialiserad familjehemsplacering, individualterapi och familjeterapi. Ett behandlingsteam arbetar med familjehemsföräldrarna, den unge, den biologiska familjen och med skolan. Teamet kan till exempel bestå av en samordnare, en ungdomsterapeut, en färdighetstränare och en

familjeterapeut. Familjehemmet utbildas och ges veckovis handledning och har även möjlighet till rådgivning dygnet runt. Den vanligast förekommande behandlingsmetoden är Treatment Foster Care Oregon (TFCO). Insatsen kan utgöra ett alternativ till att placera barn och ungdomar med allvarliga beteendeproblem på behandlingshem. Utbudet av insatsen är dock mycket begränsat.

2.1.5 Mentorsfamilj

En mentorsfamilj har en grupp av familjehem länkade till sig och tar på regelbunden basis emot dessa familjers placerade barn. Uppdraget är att erbjuda stöd till familjehem även efter kontorstid. En mentorsfamilj kan vara ett komplement till socialtjänstens stöd och skapa förutsättningar för att minska oplanerade avslut av placeringar.

2.2 Jourhem

Ett jourhem är ett enskilt hem som på uppdrag av socialnämnderna tar emot barn och unga för tillfällig vård och fostran och vars verksamhet inte bedrivs yrkesmässigt. Ett jourhem ska vara lika väl utrett som ett familjehem men har ett generellt tillstånd att ta emot barn och unga för tillfälliga placeringar i främst akuta situationer. Om det inte finns särskilda skäl får ett barn vårdas i ett jourhem i högst två månader efter det att nämndens utredning om ingripande till barnets skydd eller stöd avslutats.

2.3 Kontrakterade familjehem och jourhem

Ett jourhem eller familjehem som är kontrakterat av en kommuns socialnämnd förbinder sig att ställa en eller flera platser till förfogande för placeringar från den kommun som har tecknat avtal med hemmet. Hemmet anses därmed ha en närmare knytning till socialnämnden än ett familjehem som inte är kontrakterat. Kontrakterade familjehem och jourhem utreds och godkänns som andra familjehem och jourhem.

2.4 Nätverkshem

Ett nätverkshem kan vara släktingar eller andra närstående till barnet eller den unge. Nätverkshemmet får sitt uppdrag genom sin relation till barnet och barnets familj, inte genom en egen ansökan om att bli familjehem. Ett nätverkshem kan ha uppdrag både som jourhem och familjehem.

2.5 Tillfällig placering i nätverket

I vissa situationer kan ett barn tillfälligt tas emot hos en anhörig eller annan närstående som denne känner väl i stället för att placeras i ett jourhem. En tillfällig placering i nätverket är inte en reglerad placeringsform enligt SoL. Tidsgränsen för en tillfällig placering är inte reglerad i lag, men den kan inte pågå någon längre tid eftersom den då övergår till att vara stadigvarande. En anhörig eller annan närstående som tar emot ett och samma barn för en eller flera kortare perioder i sitt hem behöver inte utredas på samma sätt som ett jourhem. Socialtjänsten har ändå ansvar för att hemmet är lämpligt för barnet

att vara i och att barnet får god vård. I praktiken ska en utredning enligt SoL göras och ett beslut fattas om bistånd i form av tillfällig vård utanför det egna hemmet. Vilka uppgifter om hemmet som socialtjänsten ska hämta in före ett beslut om en tillfällig placering i nätverket får bedömas i varje enskilt fall. Eftersom en tillfällig placering görs på initiativ av socialnämnden är det inte fråga om en så kallad privatplacering.

2.6 Privatplacering

Privatplacering sker på initiativ av barnets vårdnadshavare och är en överenskommelse mellan vårdnadshavare och den aktuella familjen, och ingen placeringsform. Om en sådan överenskommelse avser att vara stadigvarande krävs att socialnämnden har lämnat medgivande. En privatplacering förutsätter att barnet inte har något vårdbehov och ekonomisk ersättning till hemmet utgår inte.

3 Nämndernas övergripande ansvar

3.1 Tillgång till familjehem

Nämnderna har ett samlat ansvar för vård utanför det egna hemmet. I detta ansvar ligger att planera och avsätta resurser för familjehemsvård på kort och lång sikt. Nämnderna ska kartlägga och analysera vilka behov som finns av olika placeringsalternativ och därefter planera och vidta de åtgärder som krävs för att säkerställa tillgången till familjehem som erbjuder vård som är trygg, säker, ändamålsenlig och präglas av kontinuitet.

3.2 Att säkerställa barnets bästa

Av barnkonventionen framgår att vid alla åtgärder som rör barn ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa. Både SoL och LVU anger jämfört med barnkonventionen ett strängare krav på att hänsyn tas till barnets bästa. Vid beslut eller andra åtgärder som rör vård- och behandlingsinsatser för barn ska vad som är bäst för barnet vara avgörande. Socialtjänsten ska fastställa vad som är barnets bästa med utgångspunkt i de specifika omständigheter som gör barnet unikt. Dessa omständigheter kan vara individuella egenskaper hos barnet såsom ålder och mognad, funktionsnedsättning, kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, sexuell läggning, religion eller etnisk tillhörighet. Även det sociala och kulturella sammanhang som barnet befinner sig i ska beaktas. Att fastställa barnets bästa handlar om att bedöma vilka faktorer eller omständigheter som är särskilt viktiga i den specifika situationen. Faktorerna kan också stå i konflikt och behöva vägas mot varandra för att hitta en lösning som sätter barnets bästa främst.

3.3 Skyddet av nationella minoriteter

I lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk (minoritetslagen) finns bestämmelser om vilka särskilda rättigheter personer som tillhör nationella minoriteter har och vilka skyldigheter kommuner, regioner och statliga myndigheter har gentemot de nationella minoriteterna. Det handlar bland annat om rätt till information, inflytande och att få använda sitt minoritetsspråk hos förvaltningsmyndigheter.

3.4 Förbud mot diskriminering

Förbudet mot diskriminering är grundlagsskyddat (1 kap. 2 § regeringsformen) och återfinns även i diskrimineringslagen (2008:567). Diskrimineringslagen syftar till att motverka diskriminering och främja lika rättigheter och möjligheter. I socialtjänstens verksamheter avser förbudet mot diskriminering till exempel bemötande, beslutsfattande, handläggning av ärenden samt information och rådgivning, och gäller såväl i förhållande till barn, unga och föräldrar som familjehem. Verksamheterna bör ha ett normkritiskt förhållningssätt för att förhindra ojämlikhet och diskriminering.

De sju diskrimineringsgrunderna är:

- kön
- könsöverskridande identitet eller uttryck
- etnisk tillhörighet
- religion eller annan trosuppfattning
- funktionsnedsättning
- sexuell läggning
- ålder

Enligt barnkonventionen ska konventionsstaterna respektera och tillförsäkra varje barn inom deras jurisdiktion de rättigheter som anges utan åtskillnad av något slag, oavsett barnets eller dess förälders eller vårdnadshavares ras, hudfärg, kön, språk, religion, politiska eller annan åskådning, nationella, etniska eller sociala ursprung, egendom, funktionsnedsättning, börd eller ställning i övrigt. Skyldigheten att inte diskriminera kan ibland kräva särskilda insatser för enskilda eller grupper av barn för att deras rättigheter ska bli tillgodosedda. Ett barn eller dess förälder kan tillhöra flera målgrupper samtidigt och kan utifrån detta behöva kombinerade insatser. Den som har blivit diskriminerad kan under vissa förutsättningar få rätt till diskrimineringsersättning efter beslut av domstol.

Barn som tillhör etniska, religiösa eller språkliga minoriteter eller ursprungsbefolkningar har enligt barnkonventionen rätt till sitt språk, sin kultur och religion. Bestämmelsen blir särskilt viktig för de barn som placeras i samhällsvård och därmed skiljs från sina föräldrar. Socialtjänsten har i dessa fall ett särskilt ansvar att ge barnet tillgång till sitt språk, sin kultur och sin identitet.

Alla barn och unga som tillhör någon minoritet, även de som inte omfattas av minoritetslagen, kan ha behov av att utveckla och behålla sin kulturella identitet och kan också behöva stöd att lära sig och utveckla sitt språk. Detta gäller såväl de talade språken som teckenspråk och annan kompletterande eller alternativ kommunikation. När ett barn eller en ungdom placeras ska det i första hand övervägas om denne kan tas emot av någon anhörig eller annan närstående. Lagkravet om samhörighet och kontakt med hemmiljön handlar inte enbart om geografisk närhet. Språkliga och kulturella skillnader i synsätt och bakgrund kan också skapa stora avstånd mellan människor och det är av största betydelse att hänsyn tas till sådana skillnader i samband med att ett barn vårdas utanför sitt hem.

3.5 God och säker vård

Nämnderna ansvarar för att barn och unga i familjehem och jourhem får god vård och fostran och i övrigt gynnsamma uppväxtförhållanden samt verkar för att de får lämplig utbildning och den hälso- och sjukvård de behöver. Nämnderna ska lämna vårdnadshavarna och föräldrarna råd, stöd och annan hjälp som de behöver.

För barn och unga som placeras i familjehem är det viktigt att vården präglas av stabila och förutsägbara förhållanden som gör att de kan lita på vuxna i sin omgivning. För att vården ska vara god och säker, krävs tillit mellan barn, förälder, familjehem och socialtjänst. Socialnämnderna har ansvar för att främja en god kommunikation inom ramen för det tredelade föräldraskapet. Socialnämnderna ansvarar dessutom för att samverkan kring barn och föräldrar fungerar tillfredsställande, såväl internt som externt.

Säkerhetsarbete avser bland annat åtgärder för att motverka övergrepp och allvarliga försummelser, system och rutiner för uppföljning, samverkan kring säkerhet och trygghet och att socialtjänstens arbete ska vara rättssäkert.

Nämnderna ska utöva egenkontroll med den frekvens och i den omfattning som krävs för att kunna säkra verksamhetens kvalitet. Nämnderna ska samla in relevanta uppgifter om hur familjehemsvården bedrivs. På så sätt kan nämnderna systematiskt följa upp och utveckla verksamhetens kvalitet.

3.5.1 Ett tredelat föräldraskap

När ett barn placeras för vård utanför hemmet har vårdnadshavarna, nämnden och familjehemmet ett delat ansvar att tillgodose barnets behov av omsorg, trygghet, fostran, tillsyn och uppsikt. Det tredelade föräldraskapet innebär att familjehem, förälder och socialtjänst samarbetar, eftersträvar samsyn kring barnets behov och gemensamt kommer fram till lösningar kring barnet. Nämnderna ansvarar för att alla delar i det tredelade föräldraskapet hänger samman och fungerar tillfredställande.

I Göteborgs Stads familjehemsvård ska det i varje ärende framgå vilken socialsekreterare eller annan funktion som ansvarar för:

- Barnets situation
- Familjehemmets situation
- Föräldrarnas situation

Det ska vara tydligt vem barn, föräldrar respektive familjehem ska vända sig till med viktiga frågor och funderingar. Det ska också framgå vem som har ansvar för att stötta barnet, familjehemmet respektive föräldrarna. Det är viktigt med kontinuitet i kontakten med socialtjänsten. I det fall ansvarig handläggare slutar ska en ny tillsättas och samtliga berörda ska kontaktas.

3.5.2 Vårdplan och genomförandeplan

När ett barn är placerat i familjehem med stöd av SoL eller LVU ska vårdplaner och genomförandeplaner upprättas. Målet med vården och de särskilda insatser som barnet eller den unge behöver ska framgå av vårdplanen. Vårdplanen ska också ange på vilket sätt barnets umgänge med föräldrar, vårdnadshavare och andra närstående ska ordnas. Dessutom ska det framgå hur barnet eller den unge och barnets vårdnadshavare ser på den planerade vården. Socialnämnden ska alltid upprätta en genomförandeplan vid vård i familjehem. Genomförandeplanen konkretiserar innehållet i vårdplanen och tydliggör hur det ska genomföras. Att såväl barnet eller den unge som vårdnadshavaren uppmuntras till att vara aktiva i planeringen är en viktig utgångspunkt för genomförandet av insatsen.

Genomförandeplanen ska innehålla målet med de särskilda insatser som behövs samt när och hur insatserna ska genomföras. Det gäller såväl insatser som planeras inom ramen för själva vården i ett familjehem som ytterligare insatser som kan behövas. Exempel på sådana insatser kan vara stöd i form av en kontaktperson, en gruppverksamhet eller en professionell öppenvårdsinsats. En genomförandeplan kan även innehålla andra åtgärder och aktiviteter av betydelse för barnet såsom fritidsaktiviteter, läxhjälp, behov av modersmålsundervisning etcetera. Av genomförandeplanen kan det också behöva framgå

vilka åtgärder som planeras för att säkerställa ett barns minoritetsrättigheter. Vårdplanen och genomförandeplanen ska även beskriva åtgärder och insatser som andra huvudmän har ansvar för. Genomförandeplanen ska ange när och hur barnets eller den unges umgänge ska ordnas, när och hur barnet eller den unge ska ha kontakt med socialtjänsten och barnet eller den unges och vårdnadshavarnas syn på genomförandet av den planerade vården. Av genomförandeplanen ska också framgå när och hur planen ska följas upp. Nämnderna ska särskilt uppmärksamma barnets eller den unges hälsa och skolgång. I genomförandeplanen ska anges vilka åtgärder som planeras för att barnet eller den unge:

- ska få lämplig utbildning i förskola eller skola
- ska få sina behov av hälso- och sjukvård och tandvård tillgodosedda
- vid behov ska få stöd i umgänget med föräldrar, syskon och andra närstående

Vårdplanen och genomförandeplanen ska beakta frågan vad i barnets livssituation som måste förändras och varför förändringsarbetet inte kan genomföras i barnets hem. Sådana frågor är inte relevanta när insatsen beviljats enligt LSS, eftersom barnet har en konstaterad funktionsnedsättning och insatsens syfte inte är att åstadkomma en förändring utan att ge goda levnadsvillkor. Däremot måste den som fattat beslut om insatsen regelbundet följa upp att insatsen ger barnet goda levnadsvillkor.

3.6 Att förebygga, upptäcka och åtgärda missförhållanden

Nämnderna ska se till att det finns rutiner för att förebygga, upptäcka och åtgärda risker och missförhållanden inom socialtjänstens verksamhet rörande barn och unga. Barnets eller den unges socialsekreterare har en viktig och unik roll och behöver etablera en bra och tillitsfull relation till barnet eller den unge.

Barn och unga som tillhör en minoritet, hbtqi-samhället eller har en funktionsnedsättning, kan ha svårt att känna tillit till vuxna de inte känner eller till myndighetspersoner. Det kan kräva både tid och tålamod för socialsekreteraren att bygga den tillit som krävs för att barnet eller den unge ska våga och kunna berätta om något inte står rätt till.

Ur ett säkerhetsperspektiv är det viktigt att bygga in ett tätt samarbete mellan de professionella som har kontakt med det placerade barnet.

3.6.1 Tillsyn i familjehemsvården

Nämnderna ansvarar för tillsyn av familjehemmen och för att säkra vården av barnet eller den unge. Kontakten med hemmet ska vara i en sådan omfattning att missförhållanden kan upptäckas. Tillsynen ska omfatta både den fysiska och psykosociala miljön. Barnets eller den unges upplevelse är en viktig informationskälla. Oanmälda besök i familjehemmet ska genomföras i den omfattning som behövs utifrån omständigheterna i det aktuella ärendet. Registerutdrag från social-, belastnings- och misstankeregistret, Försäkringskassan och Transportstyrelsen ska inhämtas varje år.

Ett utvecklat samarbete mellan socialtjänsten och de familjehem som anlitas bidrar också till större öppenhet. Barnet eller den unge behöver också tillförsäkras ett eget personligt

nätverk, dels för att det är ett stöd i sig, dels för att det kan underlätta upptäckt av eventuella missförhållanden.

3.6.2 Utredning av eventuella missförhållanden i familjehemmet

Om socialtjänsten får kännedom om något som kan innebära att de behöver vidta någon åtgärd ska en utredning inledas enligt 4 kap 1 § SoL. När en anmälan rör barn eller unga ska socialtjänsten genast göra en bedömning av om barnet eller den unge är i behov av omedelbart skydd. Som en del i utredningen ska underlag gällande familjehemmet inhämtas. Vid misstänkta allvarliga missförhållanden i familjehemmet ska någon annan än ansvarig familjehemssekreterare delta i utredningsarbetet. Ibland kan det vara lämpligt att be en annan socialförvaltning om hjälp med utredningen.

Om det är barnet eller den unge som har lämnat uppgifterna är det särskilt viktigt att denne får information om när och hur familjehemmet kommer att underrättas om uppgifterna. I de fall barnet eller den unge har en förtroendefull kontakt med sin barnsekreterare är det viktigt att denna kan finnas med som stöd i utredningen. Familjehemmet ska underrättas om anmälan, om det inte finns misstanke om brott och en polisanmälan övervägs. Familjehemmets behov av stöd ska också uppmärksammas. Barnets vårdnadshavare ska, om inte särskilda skäl talar mot det, genast underrättas om att en utredning har inletts. En vårdnadshavare ska enligt JO underrättas om förhållanden som kan ha betydelse för hens inställning till att låta barnet bli kvar i ett visst hem.¹ Även vaga uppgifter om att barnet kan ha utsatts för övergrepp eller andra missförhållanden måste bli kända för vårdnadshavaren.² Efter genomförd utredning ska barnet eller den unge, barnets vårdnadshavare och familjehemmet få information om vilken bedömning som har gjorts.

¹ JO dnr 2200-1990; JO 1991/92 s. 221

² JO dnr 2013-1998; JO dnr 1605-1999

4 Inför och under placering

4.1 Utredning och matchning

4.1.1 Utredning av möjligheten att placera i barnets nätverk

När ett barn placeras ska det i första hand övervägas om barnet kan tas emot av någon anhörig eller annan närstående. Barn i nätverkshem har enligt studier bättre beteendeutveckling, psykisk hälsa och ett högre välbefinnande än barn i familjehem som inte känner barnet eller dess familj sedan tidigare.³ För att kunna överväga placering i nätverket måste socialtjänsten genomföra en nätverksinventering, en kartläggning av vilka personer som finns i barnets och familjens nätverk samt vilken relation dessa har till barnet. Även personer i den yttre delen av nätverket kan vara aktuella, såväl släktingar som vänner.

Den tilltänkta familjen i barnets nätverk ska utredas på motsvarande sätt som andra familjehem. Då nätverkshemmet redan har en relation till barnet finns särskilda förutsättningar som socialtjänsten kan behöva uppmärksamma och förhålla sig till i utredningen. Det kan vara nödvändigt med särskilt stöd till nätverkshem.

Vid övervägande av placering i nätverket är det viktigt att uppmärksamma om brister som finns i barnets eller den unges familj även finns i det övriga nätverket. Det kan till exempel handla om hedersrelaterat våld och förtryck eller kriminalitet. Det kan också vara angeläget att säkerställa att barn och unga har möjlighet att vara öppna med sin identitet/sexualitet i det tilltänkta familjehemmet. Vad som är bäst för barnet ska alltid beaktas. Om det tilltänkta familjehemmet i nätverket inte kan tillförsäkra barnet god vård ska placeringen inte göras där. I de fall barnet inte placeras inom nätverket bör socialtjänsten utreda anhörigas och närståendes möjligheter att stödja barnet på andra sätt.

4.1.2 Utredning av familjehem och jourhem

Innan placering av barn i ett familjehem eller i ett jourhem sker, ska ansvarig nämnd ha utrett hemmen. Det finns inga uttryckliga krav på vilken sammansättning ett familjehem bör ha. Såväl ensamstående män, kvinnor och icke-binära som samkönade par kan till exempel, om de har rätt förutsättningar i övrigt, bli aktuella som familjehem. Familjehemsföräldrarnas ålder är inte avgörande för om en placering kan genomföras. Placeringens längd, barnets ålder och relation till familjen påverkar lämpligheten. I en utredning av ett tilltänkt familjehem ska socialtjänsten både bedöma familjehemmets allmänna lämplighet och hur väl hemmet möter behoven hos ett specifikt barn som behöver placering, när ett sådant finns. Uppgifter om hemmet ska samlas in genom intervjuer, hembesök och referenstagning. Behov kan också finnas av att gå bredvid det tilltänkta familjehemmet någon eller några dagar för att få en djupare bild av hemmet. Uppgifterna ska användas som underlag för att bedöma om hemmet har förutsättningar att tillgodose ett barns behov.

³ SBU (2016) Placering i släktinghem respektive vanliga familjehem – Vad gynnar barnen?

Utredningen syftar till att klarlägga familjens resurser och om dessa motsvarar det aktuella barnets personlighet, nätverk och behov. De krav som bör ställas på familjehemsföräldrar är att de ska ha tid samt fysiskt och känslomässigt utrymme för uppdraget att vara familjehem, erfarenhet av barn och unga, beredskap att leva och arbeta med till exempel traumatiserade och utsatta barn samt barn med funktionsnedsättningar. De bör också ha förmåga att ge barnet intellektuell stimulans, en stabil familjerelation, ett stödjande nätverk samt en ordnad tillvaro vad avser ekonomi och livsföring i övrigt samt i förekommande fall stötta barnet i språk- och identitetsutveckling samt kultur. Utredningen ska innehålla uppgifter om bland annat arbete, ekonomi, hälsotillstånd samt hur bostaden är utformad, hur tillgänglig den är och om barnet kan erbjudas ett eget rum. De bör också bo geografiskt nära barnets ursprungsfamilj och ska ha vilja och förmåga att samarbeta med barnets föräldrar och med socialtjänsten.

Om det tilltänkta familjehemmet ligger i en annan kommun ska ansvarig nämnd informera och samråda med den kommunen innan beslut fattas. I det fall det finns ett barn som placerats i hemmet av ytterligare en annan kommun ska nämnden även informera och samråda med den kommunen.

4.1.2.1 Registerkontroll och referenser

Innan ett familjehem intervjuas ska registerkontroller genomföras. Uppgifter ur Rikspolisstyrelsens belastnings- och misstankeregister ska hämtas in. Om det tilltänkta familjehemmet är beläget i samma kommun som socialnämnden, ska uppgifter om de tilltänkta familjehemsföräldrarna hämtas in ur nämndens eget register.

Efter samtycke från den som uppgifterna gäller ska uppgifter hämtas in från Kronofogdemyndigheten, Försäkringskassan, Transportstyrelsen och socialnämnden i den kommun eller de kommuner där familjehemsföräldrarna är eller har varit bosatt under de senaste fem åren.

Läkarintyg ska införskaffas om någon familjemedlem har ett känt hälsoproblem. Detta för att klarlägga om det finns akuta eller långsiktiga medicinska hinder för ett uppdrag.

Referenser ska samlas in från andra kommuner eller förvaltningar som har eller har haft barn eller unga placerade i hemmet samt från andra som känner familjen väl och kan bedöma dess kompetens för uppdrag som familjehem. Minst två referenser per förälder ska intervjuas. Av dessa referenser bör minst en per förälder vara en person som i sin yrkesutövning har kännedom om den tilltänkta familjehemsföräldern.

4.1.2.2 Intervju med det tilltänkta familjehemmet

Intervjuer ska genomföras med samtliga vuxna i familjen. I de fall barn finns i familjen ska de intervjuas särskilt.

Det finns flera etablerade metoder, från olika aktörer för utredningar, av tilltänkta familjehem inom socialtjänsten. Standardiserade bedömningsmetoder bör som huvudregel användas som stöd i bedömningen av familjehemmets lämplighet. Dessa metoder är enbart en del av familjehemsutredningen och kompletterar övriga delar. Vilka metoder som ska användas avgörs utifrån vetenskap och beprövad erfarenhet.

Den intervjuade familjen ska alltid - både muntligt och skriftligt eller på det sätt som familjen förstår - underrättas om vilken bedömning socialtjänsten har gjort efter intervjun samt motiven för bedömningen.

4.1.2.3 Om familjen inte kan godkännas som familjehem

Om det redan tidigt står klart att en familj, utifrån barnets bästa, inte kommer att kunna godkännas som familjehem kan utredningen avbrytas. Beslut att avbryta utredningen kan inte överklagas. Om barnet redan finns i ett visst hem eller om vårdnadshavarna föreslagit ett bestämt hem och den slutförda utredningen visar att familjen inte kan godkännas, fattas ett beslut om att inte ge medgivande till familjen att ta emot barnet. Ett liknande läge kan uppstå om utredningen nästan är slutförd och det mot slutet har uppstått tveksamheter som gör att familjen inte kan godkännas. Bedömning och grunden för denna delges familjen och i förekommande fall vårdnadshavarna.

4.1.3 Val och matchning av familjehem

Principerna om närhet och bibehållen kontakt med hemmiljön ska liksom skyldigheten att i första hand överväga möjligheterna till placering i barnets nätverk vara vägledande vid valet av familjehem. En bedömning ska alltid göras av om förutsättningarna i det tilltänkta familjehemmet svarar mot barnets specifika behov och om det kan tillgodose barnets behov av vård. Familjehemmet ska ges tillräcklig information om barnet så att de kan ta ställning till om de tror sig vara lämpliga och ha resurser för att ta emot det aktuella barnet.

Tillgång till lämplig skolgång och nödvändig hälso- och sjukvård har också betydelse vid val av familjehem. Barnets ålder, var familjehemmet är beläget samt om det eventuellt finns andra barn i hemmet, är också faktorer som ska vägas in. Vårdnadshavarens inställning till föreslaget familjehem är avgörande för beslutet. Även i de fall barnet vårdas med stöd av LVU är det viktigt att så långt som möjligt ta hänsyn till barnets och vårdnadshavarnas önskemål.

4.1.3.1 Principen om närhet

Placering i familjehem bör ske så nära hemmiljön som möjligt och utformas så att den främjar barnets samhörighet med anhöriga och andra närstående samt kontakt med hemmiljön. Placering inom två timmars resväg från Göteborg kan vara lämpligt för att underlätta umgänge och uppföljning om det inte finns särskilda skäl till att barnet behöver bo längre bort från staden.

De krav som lagen ställer i fråga om närhet handlar inte bara om geografisk närhet. Språkliga och kulturella skillnader i synsätt och bakgrund bör också beaktas. Det är av största betydelse att välja ett hem som kan samarbeta med barnets biologiska familj. Av barnkonventionen framgår att då lösningar övervägs för barn som ska placeras utanför det egna hemmet ska hänsyn tas till kontinuitet i ett barns uppfostran och till barnets etniska, religiösa, kulturella och språkliga bakgrund. Etniska, språkliga och religiösa minoriteters möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv ska främjas. Enligt minoritetslagen ska de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur i Sverige främjas. Detta gäller särskilt barns utveckling av en kulturell identitet och

användning av det egna minoritetsspråket. Socialtjänsten ska vara lyhörd för vårdnadshavarnas önskemål utan att för den skull ge avkall på den professionella bedömningen av vad som är ett lämpligt hem för det enskilda barnet. Socialtjänsten kan behöva stötta familjehemmet i att upprätthålla barnets anknytning till dess språk och kultur, i det fall familjehemmet har en annan bakgrund än barnet.

Barnets bästa ska alltid vara avgörande för om placeringen sker i närheten av hemmet eller inte. Situationer som motiverar avsteg från närhetsprincipen kan vara då byte av vårdnadshavare är aktuellt eller vid behov av umgängesbegränsning eller hemlighållande av vistelseort enligt LVU. Andra undantagssituationer kan vara när ett barn är omhändertaget på grund av hedersförtryck eller andra övergrepp inom familjen och barnets behov av trygghet och säkerhet motiverar det. Avsteg kan även vara motiverat då man kan befara att föräldrarna kommer att störa barnets anpassning i familjehemmet. Avsteg från närhetsprincipen kan också vara motiverat när det gäller ungdomar som befinner sig i missbruk eller kriminalitet.

4.1.3.2 Placering av syskon

Inför placering av syskon är det viktigt att undersöka hur syskonrelationen ser ut. Syskon är en länk till hemmiljön och kan bli en del av ett naturligt stödjande nätverk för barnet. Ibland kan relationen mellan ett eller flera syskon vara komplex och det kan behövas stöd. Om placering i samma familj av något skäl inte är lämplig eller möjlig är det i många fall angeläget att syskonen placeras i närheten av varandra eller - om det är möjligt - i familjehem som känner varandra för att underlätta kontakten mellan syskonen. En viktig uppgift för socialtjänsten är att underlätta för syskonen att upprätthålla en positiv kontakt under placeringstiden om det bedöms möjligt.

4.1.3.3 Särskild kompetens och särskilt stöd kan behövas

Ett familjehem måste kunna svara mot vissa krav oberoende av vilket barn som kan komma att placeras i hemmet. Det krävs också olika kompetens beroende på vilket barn som familjen är aktuell för att ta emot. Har barnet eller den unge särskilda behov, exempelvis på grund av en funktionsnedsättning, att barnet eller den unge har utsatts för våld, hedersförtryck eller har ett normbrytande beteende, kan särskild kompetens och erfarenhet hos familjehemmet krävas. En omsorgsfull matchning är därför viktig. Om uppdraget kräver särskilt stöd till familjehemsföräldrarna ska ett sådant organiseras.

4.1.4 Avtal med familjehem och jourhem

Nämnderna har en lagstadgad skyldighet att ingå avtal med de familjehem som de avser att anlita. Detta gäller även konsulentstödda familjehem som förmedlas genom enskilt bedrivna verksamheter. Avtalet bör utgå från vårdplanen och genomförandeplanen och beskriva vad som ingår i nämndens respektive familjehemmets åtaganden för att nå målen i dessa planer. Avtalen ska innehålla övriga rättigheter och skyldigheter som nämnden respektive familjehemmet har när det gäller stöd och skydd till barnet. I avtalen med familjehemmen ska också nämndens krav på insyn och möjlighet att genomföra oanmälda hembesök i familjehemmet regleras. Därutöver bör avtalen innehålla uppgifter om uppdragets omfattning, uppsägningstider och ersättning. Andra saker som kan regleras i avtalet är hur socialtjänstens ska ge familjehemsföräldrarna råd, stöd och annan

hjälp som de behöver. En ytterligare fråga som ska regleras i avtalet är vad som ska gälla om familjehemmet vill ta emot ytterligare ett barn. För att kunna tillgodose det redan placerade barnets behov kan nämnderna i vissa situationer behöva kunna avgöra om det är lämpligt att hemmet tar emot fler barn.

Göteborgs Stad använder SKR:s mall för avtal för vård i familjehem [SKR:s mall för avtal för vård i familjehem](#).

När det är klart att en placering ska ske i ett konsulentstött familjehem ska nämnden teckna ett avtal om vården direkt med familjehemmet. Med företaget skrivs avtal gällande dess åtagande vad gäller handledning och utbildning till familjehemmet samt om kostnaderna för företagets tjänster. Av avtalet ska framgå på vilket sätt uppföljningen ska ske. Barnsekreterare och familjehemssekreterare ska beredas tillträde till familjehemmet så att nämnden garanteras nödvändig insyn utifrån sitt ansvar för placeringen.

När det gäller placering i ett kontrakterat jourhem upprättas som regel inget avtal inför varje placering. I stället finns ett generellt avtal mellan Göteborgs Stad och hemmet där hemmets respektive nämndens åtaganden vid en jourhemsplacering framgår.

4.2 Förberedelser inför en placering

Förberedelserna varierar beroende på barnets ålder och specifika behov, om placeringen görs hos en familj som barnet redan känner, i ett jourhem eller i ett familjehem som barnet inte känner. Till stor del består förberedelserna av att tillgodose de informationsbehov som finns hos alla berörda, men också av att bemöta krisreaktioner och andra känslor som placeringen kan väcka. Väl genomförda förberedelser lägger grunden till ett bra samarbete mellan socialtjänst, föräldrar och familjehem.

4.2.1 Inskolning i familjehemmet

Socialtjänsten ska, tillsammans med familjehemmet, barnet - utifrån ålder och mognad - och dess vårdnadshavare, planera inskolningen i familjehemmet utifrån rådande situation. I det fall barnet är jourplacerat måste jourhemmet involveras i planeringen.

Optimalt är att barnet kan skolas in i familjehemmet genom att få träffa familjehemsföräldrarna under kortare stunder i en, för barnet, trygg miljö. Barnet bör ges möjlighet att besöka familjehemmet tillsammans med någon barnet känner sig trygg med och träffa familjehemsföräldrarna innan flytten. Flytten och den initiala tiden i familjehemmet blir tryggare och lugnare om det innan placering har en bild av hemmet och de vuxna som ska ansvara för dess vård och fostran. Även omgivningarna runt hemmet och eventuell skola kan vara lämpligt att besöka för att ytterligare bidra till att barnet får en uppfattning om vilken miljö det ska flytta till.

Många föräldrar har behov av att få besöka det tilltänkta familjehemmet. Att få träffa familjehemmet och besöka dem kan vara en del i att godkänna placeringen och kunna stötta barnet inför placeringen. Det är viktigt att föräldern får möjlighet att lämna information om barnet och dess behov och vanor till familjehemmet. Föräldern känner barnet och det är av stor vikt att föräldern får medverka inför placeringen för att barnet ska känna sig så tryggt som möjligt. För att främja kommunikationen bör tolkning eller andra lämpliga alternativa kommunikationsmetoder tillämpas vid behov. I vissa

situationer kan det även vara relevant att använda stödpersoner eller kulturtolkar som ett hjälpmedel.

4.3 Barn och unga

4.3.1 Barns rätt till information och inflytande

Barnet har rätt till information, att framföra sina åsikter och att bli hört såväl inför placeringen som under resten av sin placeringstid. Informationen ska vara saklig, begriplig och av betydelse för barnet eller den unge. Tolk ska användas och handlingar ska översättas om det behövs för att barnet eller den unge ska kunna ta tillvara sin rätt. Ibland kan informationen behöva begränsas beroende på vad som är bäst för det enskilda barnet i förhållande till dess ålder, mognad och tidigare erfarenheter.

I samband med en placering ska barn och unga ges följande information:

- Grunden för placeringen
- Vilka rättigheter barnet har i förhållande till familjehemmet och socialtjänsten
- Kontaktuppgifter till barnets socialsekreterare
- Kontaktuppgifter till tillsynsmyndigheten (IVO)

Ett barn ska ges möjlighet att framföra sina åsikter, oavsett om ansvarig socialtjänst anser att det tillför utredningen något eller inte. Det finns ingen nedre åldersgräns för när barn kan få komma till tals. Om barnet inte framför sina åsikter, ska dess inställning så långt möjligt klarläggas på annat sätt. Barnet har ingen skyldighet att lämna sina synpunkter. Det är viktigt att miljön känns trygg och att metoder och arbetssätt är anpassade till barnets förutsättningar. Även barn som har svårt att föra fram sina åsikter har rätt att uttrycka dem. Till exempel ska barn som har en funktionsnedsättning försees med de kommunikationsverktyg som behövs för att de lättare ska kunna uttrycka sina åsikter och socialtjänsten ska också göra det möjligt för barnen att använda dessa verktyg. Exempel på alternativa kommunikationssätt kan vara bildstöd och tecken som stöd. Även barn som tillhör olika minoriteter, ensamkommande flyktingbarn och andra barn som inte talar majoritetsspråket ska ges förutsättningar att få föra fram sina åsikter.

Vid 15 års ålder är barnet processbehörigt, det vill säga har rätt att föra sin talan i mål och ärenden enligt SoL, LVU och LSS. Men hänsyn ska även tas till yngre barns vilja. Det är viktigt att socialtjänsten tydliggör för barnet vilka frågor och i vilken utsträckning barnet får inflytande. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till ålder och mognad.

4.3.2 Barns rätt att behålla sin identitet

Barn har enligt barnkonventionen rätt att behålla sin identitet inklusive namn, språk, könsidentitet och sexuell läggning samt medborgarskap och släktförhållanden. Barn som tillhör en nationell eller annan etnisk minoritet har rätt att känna till sitt ursprung och få möjlighet att utöva sitt språk och sin kultur. Detta kan vara särskilt viktigt för de barn som placeras i samhällsvård.

Barnets vårdnadshavare bestämmer vad barnet ska heta och ska anmäla barnets för- och efternamn till Skatteverket inom tre månader efter barnets födelse. Det är också

vårdnadshavarna som bestämmer om en eventuell namngivningsceremoni ska hållas och hur den i så fall ska gå till. Ett barn som är placerat i familjehem kan enligt lagen om personnamn byta sitt efternamn till det efternamn som båda eller en av familjehemsföräldrarna har, om de har samtyckt till namnbytet och domstol har funnit att namnbytet är förenligt med barnets bästa. Anmälan om namnbyte görs till Skatteverket.

Familjehemsplacerade barn har olika ursprung och kommer från familjer med olika tro och livsåskådningar. I det fall barnet är troende eller kommer från en troende familj, kan det behöva hjälp att utöva sin religion för att behålla anknytningen till tron, familjen och släkten. Familjehemmet ansvarar för att barnet kan komma till kyrkan, moskén eller motsvarande. Ett barn får inte mot sin vilja tvingas att tillhöra något trossamfund eller delta i religiösa ceremonier. Barn som har fyllt tolv år kan enligt lagen om trossamfund inte inträda i eller utträda ur ett trossamfund utan eget samtycke.

4.3.3 Stöd till barn och unga under familjehemsvården

Barn och unga behöver ett stort känslomässigt stöd under placeringen. De har behov av en relation till en vuxen som finns där för deras skull och deras behov. Det behöver vara en person som har kompetens, förståelse och tid att möta barnets behov. Det kan till exempel vara barnsekreteraren eller ett utomstående placeringsstöd. Syftet med stödet är att öka förståelsen och kommunikationen mellan barnet, familjehemmet, de biologiska föräldrarna och socialtjänsten. Barn och unga kan ha behov av biståndsbedömda insatser såsom kontaktperson eller kontaktfamilj. De kan också känna sig stärkta av att få dela tankar och känslor med andra som har en liknande livssituation, andra som förstår hur det kan vara att bo i ett familjehem.

I vissa fall kan det placerade barnet ha ytterligare behov av stöd och vård till följd av psykisk ohälsa. Det kan röra sig om barn som har utsatts för trauma, men även till exempel hbtqi-ungdomar som kan vara utsatta för stigmatisering och stress. De kan behöva insatser från flera aktörer. Detta gäller även barn och unga med funktionsnedsättning. Enligt barnkonventionen har ett barn med fysisk eller psykisk funktionsnedsättning rätt till ett fullvärdigt och anständigt liv som gör det möjligt för dem att delta aktivt i samhället. Det sammanhållna vårdansvaret blir särskilt viktigt så att barnets eller den unges olika behov kan tillgodoses genom samverkan och gemensam planering. Barn och unga ska förses med nödvändiga kommunikationsverktyg för att kunna kommunicera med både familjehemmet och socialtjänsten.

Om barnet eller den unge omfattas av någon av personkretsarna i LSS kan utökat behov av stöd och service ges genom beviljade insatser enligt LSS. Det kan exempelvis vara personlig assistans eller korttidsvistelse. Det är vårdnadshavare eller barnet självt, om det är över 15 år, som kan ansöka om insatser enligt LSS. Socialtjänsten kan behöva ge stöd till barn och vårdnadshavare i denna process. När ett barn eller en ungdom vårdas med stöd av LVU har socialnämnderna rätt att ansöka om stödinsatser för dem enligt LSS. Även om barnet eller den unge är placerat i ett familjehem i annan kommun, ansvarar Göteborgs Stad - oavsett folkbokföringsadress - för insatser enligt LSS.

4.4 Vårdnadshavare och föräldrar

4.4.1 Vårdnadshavares rätt till information och inflytande

Inför en placering ska socialtjänsten ge vårdnadshavarna nödvändig information samt säkerställa att de har förstått informationen. Information ska anpassas utifrån vårdnadshavarnas eventuella funktionsnedsättningar eller språkkunskaper. Muntlig information kan behöva kompletteras med skriftlig information och ibland med bildstöd. För att underlätta kommunikationen kan vid behov en stödperson eller kulturtolk användas. Att betrakta det akuta skeendet som en kris betyder att barnets vårdnadshavare initialt har begränsad förmåga att ta till sig information och därmed förstå situationen. Information måste därför ges upprepade gånger.

Vårdnadshavaren har, beroende på omständigheterna, i olika grad varit delaktig i valet av familjehem och fått information om och haft kontakt med detta inför placeringen. Socialtjänsten ska försäkra sig om att barnets vårdnadshavare är införstådda med förutsättningarna för vården, vilka rättigheter och vilket ansvar de fortsättningsvis har samt socialtjänstens roll och ansvar. Socialtjänsten ska informera om reglerna för vårdnadsöverflytt och vilken påverkan de kan ha.

Vårdnadshavaren måste få veta vad som planeras under den första tiden och behöver kunna påverka exempelvis umgängesplaneringen. Information ska också ges om vårdnadshavarens roll i socialtjänstens arbete med genomförandeplanen och om vart man kan vända sig med klagomål och synpunkter. När ett barn placeras för vård utanför hemmet förlorar vårdnadshavaren rätt till de socialförsäkringsförmåner som är knutna till att hen har barnet i sin vård. Det är viktigt att informera vårdnadshavaren om detta i god tid liksom att ta upp frågan om vårdnadshavarens skyldighet att i skäligen utsträckning bidra till kommunens kostnader för placeringen.

Socialtjänsten har en långtgående informationsskyldighet och samförstånd ska eftersträvas i olika frågor som rör barnet även när barnet vårdas enligt LVU. Socialtjänsten har ansvar för att informera vårdnadshavarna om vem som är aktuell handläggare i ärendet. Det ska vara tydligt för vårdnadshavaren vem denna kan vända sig till med frågor. Vårdnadshavarna har rätt till kontinuerlig information genom till exempel månadsrapporter eller veckobrev och ska så långt som möjligt vara delaktiga i planeringen, ha en roll i barnets fritidsaktiviteter och skolgång samt ha regelbundna umgängen. Det är viktigt att vårdnadshavarna förstår vad som händer, varför placeringen är beslutad och vad som krävs för att den ska upphöra. Vårdnadshavarnas kunskaper om barnet ska efterfrågas och de bör involveras i beslut gällande barnet. Det kan handla om innehåll vid och frekvens av umgänge, kontakt med släktingar, firande av högtider, barnets hälsa såsom hantering av mediciner och vårdbesök samt eventuella resor med familjehemmet. Vårdnadshavare till placerade barn känner ofta vanmakt när de inte har möjlighet att påverka det som känns viktigt utan att förstå varför de utesluts. Vårdnadshavarna ska involveras för att kontakten till barnet ska kunna förbättras. Särskilda åtgärder kan behöva vidtas för att vårdnadshavare med funktionsnedsättning ska få förutsättningar till delaktighet.

Vårdnadshavare kan känna en rädsla för att bli missförstådda och feltolkade av socialtjänsten, och kan uppleva att de blir dömda. Vårdnadshavare kan känna sig

maktlösa och vågar inte alltid ställa frågor eller vara delaktiga i barnets vård. Socialtjänsten ska arbeta aktivt för att vårdnadshavarna ska känna sig trygga vid överlämning av barnet och välkomna i familjehemmet, samt för att öka deras tillit och förmåga att stötta sitt barn i familjehemmet.

Huvudregeln är som ovan nämnt att en vårdnadshavare har rätt att ta del av allt material som tillförs ett pågående ärende. Denna rätt är dock inte oinskränkt. Sekretess gäller i förhållande till vårdnadshavaren om det kan antas att den underåriga lider betydande men om uppgiften röjs för vårdnadshavaren. Med betydande men avses exempelvis att barnet kan skadas allvarligt psykiskt, fysiskt eller på annat sätt om uppgiften lämnas ut. Sekretessregeln tar sikte på de mest angelägna fallen, där det kan finnas behov av att skydda barnet mot vårdnadshavaren.

4.4.1.1 Samtycke till pass och utfärdande av fullmakt med mera

Vårdnadshavaren förutsätts samarbeta kring situationer som uppstår i vardagen och där vårdnadshavaren måste ge sitt samtycke. Det kan gälla att skriva på en fullmakt för bankkort, för att kunna hämta ut medicin på recept eller samtycka till åtgärder i övrigt som har med barnets hälsa och skolgång att göra.

För att polismyndighet ska kunna utfärda pass för underårig krävs vårdnadshavarnas ansökan eller samtycke. Om en vårdnadshavare inte kan anträffas eller utan giltigt skäl ställer sig avvisande kan socialtjänsten tillstyrka att pass utfärdas. I dessa fall kommer en anmodan om yttrande från passmyndighet. Yttrandet ska bland annat innehålla redogörelse för skälen till att vårdnadshavaren inte lämnat sitt samtycke eller kunnat höras.

Fullmakter och samtycken bör upprättas i samband med att barnet placeras för att underlätta för barnet i vardagen. Samverkan med vårdnadshavarna bygger på delaktighet och kräver en löpande kommunikation med vårdnadshavaren.

4.4.2 Råd och stöd till föräldrar

Socialtjänsten ansvarar för att lämna vårdnadshavare och föräldrar till placerade barn råd, stöd och annan hjälp som de behöver. Barnets placering kan vara en obegriplig och skrämmande situation, särskilt när det rör sig om ett omedelbart omhändertagande. Socialtjänsten ska till det yttersta anstränga sig för att upprätthålla kontakten och förmedla vilket stöd som finns och varför det skulle gynna föräldern att ta emot det. De kan behöva stöd, dels för att kunna åstadkomma den förändring som krävs för att en återförening ska vara möjlig, dels för att kunna vara en bra förälder på avstånd. Föräldrarna kan också behöva stöd att etablera kontakt med andra delar av socialtjänsten så som till exempel försörjningsstödsenheter eller med verksamheter hos andra huvudmän.

Föräldrars behov förändras över tid. Bedömningar av vilket stöd en förälder behöver eller på vilket sätt föräldern utgör en resurs för sitt barn ska därför göras kontinuerligt. Bedömningen påverkas av att både barn och föräldrar går igenom olika faser. Det som gällde när barnet var i späda ålder är inte alltid relevant när barnet blir äldre. Det som var enkelt när barnet var litet kanske blir mer utmanande senare. Föräldrar kan behöva ett stöd i början av placeringen och ett annat efter en tid eller vid placeringens eventuella

avslut. Det kan finnas specifika behov utifrån funktionsförmåga hos förälder och barn, såväl som generella behov som gäller i de flesta fall.

Om barnets föräldrar inte bor och lever tillsammans kan det vara nödvändigt att ha kontakt med och ge stöd separat till båda föräldrarna. Kontakten mellan barn och unga i familjehem och deras föräldrar är viktig för barnens utveckling och välbefinnande. Socialtjänsten kan behöva erbjuda flera olika typer av stöd. Det kan handla om att bekräfta föräldrarnas eventuella känslor av förlust och kränkning och att ge vägledning i att vara en bra förälder till sitt placerade barn. Stöd till föräldrarna avlastar barnet ansvar och gynnar barnets utveckling.

Föräldrarna kan också behöva stöd när det gäller lämpligt sätt att upprätthålla kontakten med barnet. För föräldrar som lever destruktivt i till exempel missbruk och hemlöshet och drar sig undan kan det behövas ett motivationsarbete för att förmå dem att ta emot hjälp och upprätthålla kontakten med barnet. Stödet ska vara långsiktigt och kan vara av olika slag beroende på orsak till placeringen. Det kan till exempel vara erbjudande om föräldrautbildning och samtalsstöd. Socialtjänsten bör även ge stöd i föräldrarollen och i kontakten mellan förälder och familjehem. När ungdomar har placerats på grund av egen problematik, till exempel missbruk, behöver vårdnadshavaren involveras aktivt i behandlingen. Det kan också behövas stöd- och behandlingsinsatser till övriga i familjen för att de förändringar som behandlingen förväntas medföra ska kunna vidmakthållas när barnet eller den unge återvänder till hemmet.

Vid ett omhändertagande av ett barn finns stor risk för konflikter och missförstånd. Krisreaktioner kan medföra att föräldrarna får och behåller ett negativt förhållningssätt gentemot socialtjänsten och dess insatser som påverkar alla inblandade - föräldrar, barn och familjehem. Föräldrar vars barn bor i familjehem delar sitt föräldraskap med socialtjänsten och i synnerhet med familjehemsföräldrarna. Det är ett komplicerat och ojämnt förhållande. Föräldrarna kan känna sig underlägsna familjehemmet vad gäller ekonomiska och sociala resurser, vilket kan påverka kontakten och relationen med familjehemmet.

I Göteborgs Stad finns Stellanmottagningen vars uppdrag är att stötta föräldrar vars barn är placerade. Föräldrastödarna kan till exempel vara med som stöd i mötet med socialsekreteraren eller vara behjälpliga med att förbereda ett sådant möte. Föräldrarna kan också få möjlighet att möta andra föräldrar i samma situation och dela med sig av sina erfarenheter.

4.5 Familjehemmet

Familjehem förväntas, ofta på obestämd tid, ta emot ett barn i sitt hem som en likvärdig familjemedlem, lära känna och bygga upp en tillitsfull relation till barnet. Familjehemmet måste ha eller tillägna sig kunskap och förmåga att förstå och möta både barnet och dess föräldrar. Det innebär bland annat att de bör dela med sig av det som rör barnet i vardagen till föräldrarna för att de ska kunna behålla en del av sin föräldraroll. Familjehemmet har inga formella rättigheter att påverka placeringen eller komma till tals inför beslut som rör barnet. En god relation mellan socialsekreteraren och familjehemsföräldrarna är viktig för hur en placering faller ut.

Familjehemsföräldrar har inte en sådan juridisk ställning i förhållande till barnet att de kan företräda barnet på samma sätt som föräldrar normalt gör. Om barnet vårdas med stöd av SoL är det fortfarande vårdnadshavarna som har det rättsliga ansvaret och företräder barnet. Genom att begära eller samtycka till vård enligt SoL kan föräldrarna dock sägas ha medgett att familjehemsföräldrarna får fatta sådana beslut som behövs för att vården ska kunna genomföras. Familjehemsföräldrar har därför rätt att prata med barnomsorgen, skolan och hälso- och sjukvården om barnets situation. Om barnet vårdas med stöd av LVU har socialnämnderna rätt att fatta beslut som är nödvändiga för att vården ska kunna genomföras. Nämnden eller den åt vilken nämnden har uppdragit vården ska ha uppsikt över den unge och i den utsträckning det behövs bestämma om hans eller hennes personliga förhållanden.

4.5.1 Information

För att familjehemsföräldrarna ska kunna fullgöra sitt uppdrag är det viktigt att de får nödvändig information om barnet. Detta gäller även jourhem även om tiden för förberedelser då kan vara begränsad. Socialtjänsten har en avgörande roll för att möjliggöra för vårdnadshavarna och familjehemmet att mötas inför placeringen och att familjehemmet kan få information från föräldern kring till exempel barnets vanor, behov och rutiner, eventuell minoritetstillhörighet, barnets favoritleksaker, sagor samt viktiga traditioner såsom till exempel födelsedagsfirande. Den information som socialtjänsten ger om barnets bakgrund och föräldrarnas situation kan behöva kompletteras under placeringstiden.

Information om barnets vanor, rutiner och intressen ska lämnas till familjehemmet inför placeringen så att familjehemmet ges förutsättningar att möta barnet och få barnet att känna sig välkommet. Många barn känner sig i inledningen av en placering osäkra och ovana vid sin nya miljö och familjehemmet behöver därför ges stöd för att kunna få barnet att känna sig hemma.

4.5.2 Utbildning

Nämnderna ska tillhandahålla utbildning och ska arbeta för att familjehemmen genomgår denna innan ett barn placeras eller i nära anslutning till placeringen. Socialtjänsten ska på olika sätt underlätta deltagande i utbildningen, till exempel genom att erbjuda utbildningstillfällen på kvällstid eller helger. Nämnderna ska ge familjehemsföräldrarna fortbildning som är anpassad till uppdragets karaktär. Familjehemmet bör också erbjudas att ta del av barn och ungas egna berättelser av att vara placerade i familjehem och föräldrars erfarenhet av att vara förälder på avstånd. Syftet med fortbildning är att familjehemsföräldrarna genom ökad kunskap, insikt, förståelse och reflektion bättre ska kunna hjälpa barnet.

4.5.3Handledning, råd och stöd

I nämndernas ansvar som uppdragsgivare till familjehemmet ligger såväl arbetsledning som stöd och handledning. Familjehemmet har rätt till regelbundet stöd i sitt uppdrag genom socialtjänsten. I början av en placering bör stödet vara särskilt omfattande för att ge goda förutsättningar för placeringen. Stöd och handledning ska anpassas efter

uppdragets svårighetsgrad och familjehemmets kompetens och erfarenhet av liknande uppdrag.Handledning kan ges enskilt till varje familjehem eller i grupp. Nya familjehem bör också utöver stödet från familjehemssekreteraren, erbjudas kontakt och stöd av ett mer erfaret familjehem. Familjehem och jourhem bör få möjlighet till erfarenhetsutbyte, antingen genom gruppträffar eller i form av mentorsfamiljer.

Syftet med handledning är att familjehemsföräldrarna genom ökad kunskap, insikt, förståelse och reflektion bättre ska kunna hjälpa barnet eller den unge.

Familjehemsföräldrarna ska få stöd i att utveckla adekvata förhållningssätt och ett bra bemötande i förhållande till det placerade barnet och dess familj. Det är också viktigt att familje- och jourhemsföräldrar får stöd i att balansera mellan de egna barnens och de placerade barnens behov. Familjehemssekreteraren bör träffa de biologiska barnen regelbundet för att stämma av hur dessa upplever sin situation.

En kontinuerlig kontakt mellan familjehemmet och den handläggare som ansvarar för familjehemmet kan medverka till att skapa en öppen dialog och ett stöd som är anpassat efter uppdraget och de behov det enskilda familjehemmet har. Det kan bland annat gälla stöd i kontakten med barnets eller den unges föräldrar och närstående, med skola, hälso- och sjukvård och andra verksamheter. Socialtjänsten bör ge familjehemmen stöd i att upprätthålla kontakten med barnets ursprungsfamilj och att skapa ett gott förhållningssätt till dem. Genom att lyssna in vad som är viktigt för föräldrarna och vilken information de önskar få om barnet i form av sms, telefonsamtal och foton, kan kontakten mellan barn och föräldrar gynnas både under och mellan umgängen. Socialtjänsten kan initiera möten mellan familjehem och föräldrar (utan barn närvarande) och stötta familjehemmet i att reflektera över sin roll i det tredelade föräldraskapet.

Om uppdraget kräver särskilt stöd till familjehemsföräldrarna ska ett sådant organiseras. Det kan exempelvis göras med hjälp av socialtjänstens egna öppenvårdsinsatser, kulturtolkar eller genom konsultation från hälso- och sjukvården om barnet har pågående sjukvårdsinsatser. Genom insatserna Skolfam, Letterbox och Move box får familjehemmen stöd i sitt föräldraansvar och hjälp att fokusera på viktiga områden inom skola och hälsa. I vissa situationer kan till exempel stöd från resursenheternas familjebehandlare också vara aktuellt. Vid särskilda händelser ska krisstöd alltid erbjudas.

I vissa fall kan det placerade barnet ha ett omfattande behov av tillsyn och vård till följd av till exempel funktionsnedsättning, psykisk eller fysisk ohälsa. Detta kan medföra att familjehemmet behöver avlastning i tillsyn och vård och kan då vara en förutsättning för att familjehemsvården ska kunna genomföras. Den placerande socialnämnden ansvarar för att familjehemmet får det stöd och den hjälp som behövs. Detta kan i vissa fall innebära att barnet beviljas en insats som till exempel kontaktfamilj. Insats och omfattning bedöms efter omständigheterna i det enskilda fallet. Barnets bästa ska vara vägledande för valet.

4.6 Skolgång

Göteborgs Stad har ett övergripande ansvar att se till att eleven fullgör sin skolgång, även om skolgången sker i en skola i en annan kommun. Skolhuvudmannen ansvarar för barnets skolgång och socialtjänsten ska bidra till att placerade barn får den utbildning de har rätt till enligt skollagen.

Socialtjänsten ska informera ansvarig utbildningsnämnd både i barnets hemkommun och i den kommun dit barnet flyttar, om barnets byte av skola. Samverkan mellan socialtjänst och skola krävs för att säkerställa en obruten skolgång för placerade barn och unga när placeringen medför skolbyte. Skolgången ska vara kontinuerlig i tid, vilket innebär att den ska påbörjas i nära anslutning till placeringen och skolbytet. Den ska också vara kontinuerlig när det gäller innehåll och bygga på elevens förutsättningar, behov och kunskapsnivå utifrån information om elevens tidigare skolgång. Socialtjänsten ska använda sig av de modeller och verktyg som finns för att säkerställa barnets rätt till en obruten skolgång, såsom SAMS och Skolfam.

4.7 Hälso- och sjukvård samt tandvård

Ansvariga nämnder ska verka för att placerade barn och unga får sina behov av tandvård och hälso- och sjukvård tillgodosedda. Det betyder att socialtjänsten och familjehemmet ska vara aktiva för att få till stånd undersökningar, insatser och behandlingar som barnet eller den unge kan vara i behov av. För att barnet ska få sina behov av tandvård och hälso- och sjukvård tillgodosedda kan socialtjänsten även behöva kontakta hälso- och sjukvården, till exempel barnhälsovården eller elevhälsan. För barn som har insatser genom Västra Götalandsregionens verksamheter, till exempel BUP, BNK eller barnhabiliteringen, kan det krävas en kontakt med berörd vårdgivare för att undvika att pågående insatser avbryts. Detta är särskilt angeläget vid placering utanför regionen.

Genomförandeplanen ska beskriva när och hur barnet eller den unge ska kunna tillgodogöra sig åtgärder och insatser som andra huvudmän än socialtjänsten ansvarar för. När den enskilde har behov av insatser både från socialtjänsten och från tandvården och/eller hälso- och sjukvården ska kommunen tillsammans med regionen upprätta en samordnad individuell plan (SIP).

4.7.1 Läkare- och hälsoundersökningar i samband med placering

Socialtjänsten ska, om det inte är uppenbart onödigt, initiera en hälsoundersökning i samband med en placering. Syftet är att identifiera aktuella och tidigare försummade hälso- och sjukvårdsbehov samt tandvårdsbehov för att möjliggöra åtgärder och fortsatt medicinsk uppföljning av barnet eller den unge. Tecken på fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsnedsättning ska uppmärksammas. Hälso-undersökningen i anslutning till en placering utanför hemmet har ett bredare syfte och ska vara mer heltäckande än läkarundersökningen enligt LVU. En LVU-undersökning ersätter således inte en hälsoundersökning i anslutning till en placering. För ytterligare information hänvisas till [överenskommelsen mellan Västra Götalands kommuner och Västra Götalandsregionen om samverkan för barns och ungas hälsa](#).

4.8 Umgänge

4.8.1 Barns rätt till umgänge med föräldrarna

Umgänge mellan barn och föräldrar ska vara en prioriterad fråga hos nämnden redan innan barnet placeras. Oberoende av om vården är frivillig eller genomförs med stöd av LVU är utgångspunkten att en god och bibehållen relation mellan barn och föräldrar ska eftersträvas. En placering av ett barn utanför det egna hemmet får inte innebära att barnet avskärs från kontakt med känslomässigt betydelsefulla närstående. Förutsättningarna för barn att ha kontakt med sina föräldrar och andra närstående varierar. Socialtjänsten ska på olika sätt underlätta och stödja denna kontakt om det kan ske på ett säkert sätt. För ensamkommande barn och unga kan det innebära att familjehemmet behöver stödja barnet att upprätthålla kontakten med sina föräldrar, syskon och andra viktiga närstående på distans. Barn med föräldrar som är frihetsberövade kan behöva stöd så att kontakt och umgänge med föräldern kan ske på ett för barnet tryggt sätt. I nämndens ansvar ligger också att verka för att familjehemsföräldrar medverkar till att en positiv kontakt mellan föräldrar och barn upprätthålls.

Familjehemsplacerade barn oroar sig ofta för sina föräldrar, särskilt om föräldrarna lever ett destruktivt liv på grund av till exempel missbruk. Det är viktigt för barn att få veta saker om sina föräldrar, hur de mår, hur de har det och om de får hjälp och stöd. Det kan också vara viktigt för barn att föräldrarna får information om dem, det underlättar i deras kontakt. Ungdomar kan också behöva stöd för att kunna prata med sina föräldrar om varför det har blivit som det blivit.

Hur umgänget ska utformas bedöms utifrån det enskilda barnets behov och inställning. Socialtjänsten har i de fall barnet inte har täta umgängen med sina föräldrar, ett ansvar för att även på andra sätt ge barnet stöd för att behålla kontakten med sitt ursprung. Nämnden har möjlighet att bevilja barnet en insats i form av till exempel en kontaktperson med anknytning till barnets ursprung.

Att ha både en kort- och långsiktig planering för hur umgänget ska gå till som barn och föräldrar är delaktiga i, kan ge en tryggare situation för både barnet, vårdnadshavarna och familjehemmet. Endast i undantagssituationer, där beslutet kräver extrem brådska, kan beslutsfattaren låta bli att inhämta barnets inställning i förväg. I vilka former och hur omfattande umgänget bör vara ska bedömas från fall till fall och kan variera över tid. Bedömning av hur kontakten eller umgänget bör utformas ska göras kontinuerligt.

Vid frivilliga placeringar spelar vårdnadshavarens inställning stor roll för hur umgänget kan utformas. En upprättad umgägesplan vid en frivillig placering innebär ingen rättslig begränsning av vårdnadshavarens rätt att träffa sitt barn. Barnets möjligheter att påverka omfattningen och formerna för umgänget är, på samma sätt som när det gäller andra frågor under placeringen, beroende av barnets ålder. När barnet fyllt 15 år krävs barnets samtycke till umgänge och umgängets utformning måste bestämmas tillsammans med barnet. Yngre barn ska få komma till tals och få sina synpunkter beaktade. Vad som är bäst för barnet ska vara avgörande.

När ett barn är omhändertaget enligt LVU har socialnämnden samma skyldigheter och rättigheter som vårdnadshavaren när det gäller att genomföra vården och bestämma om barnets personliga förhållanden. Socialnämnderna har ett ansvar för att barnet kan behålla

kontakten med föräldrar och närstående. Det kan dock finnas situationer när det inte är till den unges bästa att periodvis, eller under längre tid, träffa släktingar eller andra närstående. Som exempel kan det handla om hederssituationer eller om närstående som har svåra personliga problem. När ett barn vårdas enligt LVU finns det särskilda bestämmelser om begränsningar av umgänget till skillnad mot vid vård med stöd av SoL. Om det är nödvändigt, med hänsyn till ändamålet med vården, får socialnämnden besluta hur barnets umgänge med vårdnadshavare ska utövas. Detta innebär att socialnämnden kan fatta beslut om att begränsa umgänget ifall det inte går att komma överens om planen för umgänge med vårdnadshavaren och/eller med barnet (om det är över 15 år). Bestämmelserna om begränsningar i umgägesrätten bör tillämpas restriktivt. En begränsning bör inte gälla längre än nödvändigt. Om nämnden inte har meddelat ett beslut om umgägesbegränsning så finns det inga lagliga begränsningar för en vårdnadshavare att umgås med sitt barn efter önskemål, även när barnet är placerat enligt LVU. Att en plan för umgänge har upprättats innebär alltså inte att vårdnadshavares rätt att umgås med sitt barn har begränsats rättsligt. Det måste framgå av beslutet på vilket sätt umgänget har begränsats och om beslutet ska gälla tills vidare eller om det är tidsbegränsat. Även skälen för beslutet ska framgå samt hur det överklagas.

Ett sätt för barnet att ha viss kontakt med någon eller flera i familjen, kan vara att under säkra former ha umgänge i socialtjänstens lokaler tillsammans med socialtjänsten. Vilka barnet vill och kan ha kontakt med ska utredas noga tillsammans med barnet. Dessa möten är både ett sätt för barnet att känna sig betydelsefullt gentemot familjen, mindre isolerad och det är samtidigt ett tillfälle för socialsekreteraren att träffa familjen och bedöma deras inställning till barnets situation.

I vissa situationer kan en utomstående kontaktperson behöva vara med vid umgänget, exempelvis en familjehemsförälder, en familjebehandlare eller någon annan som barnet känner trygghet med. Behovet av en sådan person får bedömas utifrån barnets behov av trygghet, ålder, önskemål och orsaker till placeringen. Planeringen av umgänget ska omnämnas i både vårdplanen och genomförandeplanen. Det är viktigt att vårdnadshavarna inte känner sig tvingade att gå med på umgägesplanen. Så länge det inte finns ett formellt beslut om umgänge enligt bestämmelserna i 14 § LVU kan socialnämnderna inte begränsa vårdnadshavarens möjlighet att träffa sitt barn.

Umgänge mellan barn och föräldrar är viktigt för att barnet ska kunna upprätthålla kontakten med närstående personer och sitt ursprung. Det är också viktigt utifrån att barnet kanske kommer att återförenas med sina vårdnadshavare och flytta hem. Familjehemsplacerade barn kan ha en oro för föräldrarna och att träffa dem regelbundet kan minska den oron. Det är viktigt att familjehemmet ges stöd att i underlätta umgänget, till exempel genom att mellan umgägena löpande informera föräldrarna om saker som händer i barnets vardag. Detta gör det möjligt för föräldrarna att prata om saker som är aktuella i barnets liv när de träffas.

Nämnderna har ett särskilt ansvar i de fall föräldrarna själva inte gör tillräckligt stora ansträngningar för att träffa sina barn. Föräldrarna kan behöva både personligt och ekonomiskt stöd från socialtjänsten för att kunna umgås med barnet under vårdtiden. Även barnen kan behöva stöd både inför, under och efter umgänge med föräldrarna. Socialnämndernas resurser och den stadenövergripande umgägesenheten kan bistå vid umgängen som stöd för föräldrar och barn. Umgägesenheten kan också kontaktas för konsultation vid frågor som rör umgänge.

4.8.2 Kontakt med syskon och andra närstående

En placering av ett barn får inte innebära att barnet förlorar möjlighet till kontakt med känslomässigt betydelsefulla närstående. Om barnets föräldrar har svårigheter, finns i ett annat land eller av andra orsaker inte kan vara ett stöd för barnet kan syskon bli extra betydelsefulla för varandra. Socialtjänsten kan göra det möjligt för syskon att behålla kontakten med varandra genom olika insatser, till exempel ekonomisk hjälp till resor eller genom att ordna regelbundna nätverksträffar. Även andra släktingar kan vara betydelsefulla kontakter för barnet, vilket innebär att socialtjänsten kan behöva hjälpa barnet att återupprätta relationer som av någon anledning brutits. Huvudprincipen är att barnets umgänge med sitt nätverk ska upprätthållas och stärkas. Det avgörande ska vara barnets bästa och ändamålet med vården.

4.9 Ansvaret för att noga följa vården

4.9.1 Uppföljning av vården

Det primära syftet med att följa vården är att se till att barnet eller den unge har det bra. Uppföljningen ska säkerställa att vården är rättssäker, trygg och utgår från behoven. Vid placeringar enligt SoL och LVU ska uppföljningen göras med utgångspunkt från de vård- respektive genomförandeplaner som upprättats. Ett annat syfte med den regelbundna uppföljningen vid SoL- och LVU-placeringar är att få underlag till överväganden och omprövningar av vården för att nämnden ska kunna avgöra om vården ska fortgå eller upphöra. Uppföljningar är också en förutsättning för att uppmärksamma eventuella missförhållanden i det hem där barnet eller den unge är placerat.

Uppföljningen görs genom besök och samtal. Den särskilt utsedda socialsekreteraren ska besöka barnet eller den unge regelbundet och i den omfattning som är lämplig utifrån barnets eller den unges behov och önskemål. Bedömningen av hur ofta ett visst barn eller en viss ung person ska besökas av en socialsekreterare bör göras fortlöpande under placeringen. Att bygga en relation till barnet förutsätter kontinuitet i kontakten, kunskap om barnets situation, engagemang och lyhördhet samt att formen för kontakten är anpassad efter barnets ålder och önskemål. Besök i familjehemmet bör som huvudregel göras minst fyra gånger per år. Oanmälda besök i familjehemmet ska genomföras i den omfattning som behövs utifrån omständigheterna i det aktuella ärendet. Vid besöken ska samtal med barn och familjehem genomföras. Även uppföljande samtal med barnets vårdnadshavare ska som huvudregel genomföras. Familjehemssekreteraren bör träffa familjehemmets biologiska barn regelbundet för att stämma av hur dessa upplever sin situation.

Uppföljningen ska göras i samverkan mellan barnsekreterare, familjehemssekreterare och den socialsekreterare som ansvarar för kontakten med barnets biologiska föräldrar. Uppföljningen ska omfatta barnets eller den unges hälsa, utveckling, sociala beteende, skolgång, samt relationer till anhöriga och andra närstående.

4.9.2 Övervägande av vård enligt SoL och LVU

Nämndernas ansvar att noga följa vården genom halvårsvisa övervägandena ska även omfatta hur vården bör inriktas och utformas. Därmed finns ett tydligt lagkrav på att planera långsiktigt. När barnet varit placerat i samma familjehem i två år enligt SoL eller LVU, ska nämnderna särskilt överväga om det finns skäl att ansöka om överflyttning av vårdnaden till familjehemsföräldrarna. Därefter ska frågan övervägas årligen. Det finns inget som hindrar att en vårdnadsöverflyttning genomförs redan innan barnet har varit placerat i två år i samma familjehem. Vid placeringar enligt LSS är övervägande av vården inte aktuellt.

4.9.3 Förändrade förhållanden i familjehemmet

Vid förändrade förhållanden i familjehemmet, till exempel vid separation, sjukdom eller bortgång, ska socialtjänsten utreda det placerade barnets behov. Vid en separation kan inte familjehemsföräldrarna på egen hand avgöra var barnet ska bo. Nämnden ska efter förnyad familjehemsutredning besluta om barnets fortsatta placering. Vårdnadshavarens samtycke krävs vid frivillig placering. Om barnet vårdas med stöd av LVU kan vårdnadshavaren överklaga det nya placeringsbeslutet. Vid placering hos en av de separerade familjehemsföräldrarna kan barnet ha behov av fortsatt kontakt med den andre förutvarande familjehemsföräldern. Även växelvist boende kan komma ifråga under förutsättning att det är förenligt med barnets bästa.

4.10 Oplanerade avbrott av vården

Placeringar som avbryts oplanerat, rör framför allt ungdomar med beteendeproblem och har i vetenskapliga studier ansetts vara en stark indikator på en bekymmersam prognos senare i livet.⁴ Det kan finnas många skäl till att en placering, trots noggrant förarbete, inte utvecklas enligt de förväntningar som fanns inledningsvis. Socialtjänsten kan ha haft anledning att omvärdera hemmets möjligheter att ge barnet eller den unge den vård det behöver. Det kan också vara så att hemmet av olika skäl inte anser sig klara av uppdraget. Barnet, den unge eller vårdnadshavaren kan vidare ha begärt och fått gehör för en omplacering. Förhållandena i ett familjehem kan ha förändrats på grund olika omständigheter så som allvarlig sjukdom i familjen eller separation mellan familjehemsföräldrarna. Slutligen kan ett familjehem på grund av uppdagade missförhållanden anses vara olämpligt.

Uppbrott kan i mycket liten omfattning hänföras till föräldrarna, oavsett om man betraktar deras agerande före eller under placeringen eller deras egenskaper. Täta kontakter mellan barn och föräldrar under placeringen reducerar risken för oplanerade avslut. Goda relationer mellan socialsekreterare och barn respektive familjehemsföräldrar samt utbildning och stöd till familjehemmet minskar risken för oplanerade avslut.⁵

Att göra en omplacering är i flertalet fall en mycket ingripande åtgärd, som kräver noggranna överväganden. Barnets eller den unges uppfattning om hur det är i hemmet ska

⁴ Vinnerljung B, Sallnäs M & Kyhle Westermarck P (2001) Sammanbrott vid tonårsplaceringar – om ungdomar i fosterhem och på institution. Centrum för utvärdering av socialt arbete (CUS)

⁵ Vinnerljung B, Sallnäs M & Kyhle Westermarck P (2001) Sammanbrott vid tonårsplaceringar – om ungdomar i fosterhem och på institution. Centrum för utvärdering av socialt arbete (CUS)

utredas och beaktas. Om det inte rör sig om allvarliga missförhållanden i ett familjehem, bör socialtjänsten försöka komma till rätta med de problem som föreligger istället för att vidta en så ingripande åtgärd som omplacering. Vid en eventuell omplacering ställs samma krav på utredning, planering, stöd och hjälp till barnet, den unge, de biologiska föräldrarna och familjehem som vid en förstagångsplacering. Det innebär bland annat att möjligheten att placera i barnets nätverk ska övervägas även vid omplacering.

Är barnet placerat med stöd av SoL kan barnet inte omplaceras till ett nytt familjehem, stödboende eller HVB utan vårdnadshavarnas samtycke. Även ett barn som fyllt 15 år måste ge sitt samtycke. Är barnet placerat med stöd av LVU är det socialnämnden som bestämmer hur vården av den unge ska ordnas och var hen ska vistas under vårdtiden. Nämndens ansvar får dock inte medföra att en vårdnadshavare fräntas allt inflytande. Om vårdnadshavaren eller ett barn som fyllt 15 år begär att barnet ska omplaceras ska socialnämnden fatta ett formellt beslut i frågan. Nämndens beslut kan överklagas.

Vid en omplacering ska socialtjänsten noga förbereda barnet eller den unge på flytten och hjälpa denne att på bästa sätt hantera situationen. Socialtjänsten ska också förbereda den mottagande familjen inför ankomsten och, vid behov, även hjälpa det familjehem som barnet eller den unge lämnar. Förberedelserna inför flytten måste utgå från det enskilda barnet, dess situation, behov och inställning. Tidpunkten bör i möjligaste mån planeras med tanke på skolgången och den mottagande familjens möjligheter att ägna tid åt barnet eller den unge. Barnomsorg, skolgång, nödvändiga stödinsatser med mera, bör vara ordnade innan flytten sker.

5 Vårdens upphörande

5.1 Principen om återförening med vårdnadshavarna

Intentionen i den svenska sociallagstiftningen är att barn ska återförenas med sina vårdnadshavare när syftet med vården har uppnåtts. Även om huvudregeln är att vården ska inriktas på en återförening, kan förhållandena i ett enskilt fall vara sådana, särskilt med beaktande av barnets behov av en stabil och trygg uppväxt, att en återförening inte bedöms vara till barnets bästa. I denna situation är det viktigt att socialtjänsten bemöter vårdnadshavarna på ett respektfullt och ärligt sätt. Socialtjänsten har ett fortsatt ansvar för att hjälpa vårdnadshavarna att upprätthålla kontakten med barnet. Utgångspunkten för kontakten ska alltid utgå från barnets eller den unges behov.

En uttalad begränsning i principen om återförening har gjorts genom lagbestämmelsen om överflyttning av vårdnaden till familjehemsföräldrar. Bestämmelsen syftar till att säkerställa att barnets bästa tas tillvara när barnet har vistats lång tid i ett familjehem och fått en anknytning till familjehemsföräldrarna, se vidare under Överflyttning av vårdnad.

5.2 Planering inför vådens upphörande

Om det inte längre finns ett vårdbehov kan nämnden fatta beslut om att vården ska upphöra. För att vården ska avslutas på bästa sätt ska socialtjänsten i god tid planerar för och vidtar de åtgärder som behövs för att underlätta för barnet eller den unge att återvända hem eller flytta till ett eget boende. Genomförandeplanen ska i god tid innan vården upphör kompletteras med uppgifter om hur barnet eller den unge ska förberedas för tiden efter att placeringen i familjehem har avslutats.

5.2.1 Hemflytt efter avslutad placering

För att hemflytten efter avslutad placering ska fungera väl krävs ofta att både barnet och vårdnadshavaren får stöd i placeringens slutskede. Vårdnadshavarna kan behöva stöd i samband med hemflytt men även en period efter att barnet flyttat hem. Stödet kan till exempel gälla barnets skolgång. Barnet kanske ska tillbaka till en skola där det har upplevt konflikter eller börja på en ny skola. Stödet kan också handla om att hantera konflikter som kan uppstå när föräldrahem och familjehem har olika vanor som barnet behöver vänja sig vid.

5.2.2 Unga som fyller 18 år

Unga som är placerade i familjehem behöver, liksom andra unga, få möjlighet att förbereda sig för vuxenlivet under en längre tid. För unga som varit långvarigt placerade kan kontakter med familj och nätverk ha försvagats. Detta gör att de inte har samma ekonomiska, emotionella och praktiska stöd hemifrån som jämnåriga samt att det ofta saknas möjlighet att återvända till föräldrahemmet eller familjehemmet. För att socialtjänsten ska kunna tillgodose behovet av stöd behövs ofta både förberedande

stödinsatser under placeringstiden och stödinsatser efter att placeringen har upphört. Innan flytten kan den unge behöva träna på olika praktiska färdigheter, få information om samhället och få hjälp med frågor kring ekonomi, bostad, studier och arbete. Efter att placeringen har upphört kan den unge ha behov av till exempel kontaktperson men även boendestöd och ekonomiskt bistånd kan bli aktuellt. Det är viktigt att stödet finns kvar över tid så att den unge hinner lära sig de färdigheter som behövs inför vuxenlivet. Det kan krävas extra stöd vid övergången till vuxenlivet för unga med funktionsnedsättning.

Behovet av stöd inför utslussningen kan se olika ut. Unga som har fyllt 18 år kan behöva bo kvar i familjehemmet åtminstone tills de har fullföljt sin gymnasieutbildning och sommaren därefter. Staden har, enligt principen om det sammanhållna vårdansvaret, kvar ansvaret under vistelsen och i anslutning till att vården upphör. När placeringskommunen har fullgjort sitt ansvar gäller bestämmelserna om ansvarsfördelning mellan bosättningskommun och vistelsekommun.

5.3 Övervägande om flyttningsförbud

När ett barn är placerat i ett familjehem och en vårdnadshavare eller barnet om det har fyllt 15 år, begär att vården ska upphöra, ska ansvarig nämnd särskilt överväga om det finns skäl att ansöka om flyttningsförbud hos Förvaltningsrätten. Bestämmelsen om flyttningsförbud är avsedd att tillämpas i fall där separationen eller flyttningen bedöms vara skadlig för barnet.

Hemförhållandena hos vårdnadshavaren kan i sig vara utan anmärkning. Några av de omständigheter som ska beaktas vid beslut om flyttningsförbud är barnets ålder, utvecklingsgrad, egenskaper och känslöbindningar. Vidare måste den tid som barnet har vårdats på annan plats än hos vårdnadshavarna beaktas, liksom de levnadsförhållanden barnet befinner sig i och de som barnet kommer till. Vårdnadshavarens kontakter med barnet under placeringstiden bör också vägas in. Barnets egen vilja är en viktig faktor vid bedömningen av om det finns ett behov av att meddela flyttningsförbud. Det är därför viktigt att socialtjänsten utreder barnets uppfattning. Barnets åsikter och inställning ska tillmätas betydelse i förhållande till dess mognad.

Flyttningsförbudet bör ses som en temporär åtgärd som kan användas för att förhindra en hemtagning av barnet vid en olämplig tidpunkt eller alltför snabbt. Ett flyttningsförbud ger socialtjänsten möjlighet att förbereda barnets hemflytt så att den kan ske så skonsamt som möjligt. Även om flyttningsförbudet i princip är en tillfällig åtgärd finns ingen tidsgräns för hur länge det får pågå. Flyttningsförbud kan beslutas tills barnet fyller 18 år. Om det står klart att barnet inte kommer att kunna återförenas med sina vårdnadshavare inom överskådlig tid och det är uppenbart att det är bäst för barnet att få vara kvar i familjehemmet, bör socialtjänsten pröva möjligheten att flytta över vårdnaden till familjehemsföräldrarna.

5.4 Överflyttning av vårdnad

När barnet vistats i samma familjehem under två år ska ansvarig nämnd särskilt överväga om det finns skäl att ansöka om överflyttning av vårdnaden till familjehemsföräldrarna. Det främsta syftet med bestämmelsen om överflyttning av vårdnaden till

familjehemsföräldrar är att förhindra att barn som har rotat sig i ett familjehem blir uppräckta från en miljö där de har funnit sig till rätta och känner en större trygghet och känslomässig förankring än i sitt föräldrahem. Det ska vara uppenbart att det är bäst för barnet att det rådande förhållandet får bestå.

När familjehemsföräldrarna blir barnets nya vårdnadshavare upphör familjehemsplaceringen då grunderna för vården enligt SoL eller LVU faller. Det innebär att nämndens ansvar att noga följa vården av barnet liksom kravet på att överväga respektive ompröva vården bortfaller. Ansvarig nämnd ska ge barnets nya vårdnadshavare råd och stöd om de begär det. Nämnden ska följa upp situationen för barnet och familjen en gång per år.

Även barnets biologiska föräldrar kan behöva stöd i samband med och efter överflyttning av vårdnaden. Det är också viktigt att kommunikationen med vårdnadshavarna kring beslutet om vårdnadsöverflytt fungerar och att det säkerställs att de har förstått grunderna för beslutet.

5.4.1 Avtal med de nya vårdnadshavarna

Nämndens åtaganden regleras i ett avtal med de nya vårdnadshavarna. Avtalet utformas så att det åligger de särskilt förordnade vårdnadshavarna att anmäla om deras eller barnets förhållanden förändras på någon väsentlig punkt. Uppföljning från socialtjänstens sida sker en gång per år med vårdnadshavarna genom kontroll av att barnet är folkbokfört hos dem och att barnet går i den skola som uppgetts av vårdnadshavarna. Avtalet gäller tills vidare och så länge vårdnadshavarna har barnet i sin vård, men upphör när barnet fyller 18 år eller vid den senare tidpunkt då den unge slutar gymnasieskolan, dock senast då han eller hon fyller 21 år. Om inget avtal träffas mellan placeringskommunen och den nya vårdnadshavaren upphör placeringskommunens ansvar. Se SKR:s cirkulär [23:12](#).

5.4.2 Umgänge efter vårdnadsöverflyttning

Även efter en vårdnadsöverflyttning har barnet rätt till och behov av umgänge med föräldrar och andra närstående. Det är i första hand de nya vårdnadshavarna som ska se till att umgänget kommer till stånd och fungerar på ett tillfredsställande sätt. En överenskommelse om umgänge som träffats under placeringstiden kan fortsätta att gälla om parterna är överens om det. Om föräldrarna och de nya vårdnadshavarna inte kan komma överens om umgänget kan föräldrarna vända sig till tingsrätten för att få sin rätt till umgänge med barnet prövad. De kostnader för juridiskt biträde som de särskilt förordnade vårdnadshavarna kan få vid en familjerättslig tvist som initieras av föräldrarna ska i första hand täckas av rättsskyddet i vårdnadshavarnas hemförsäkring eller genom allmän rättshjälp. För kostnader som inte täcks av försäkring eller rättshjälp kan ansvarig nämnd ge skälig ersättning med stöd av bestämmelserna i SoL. Detta ska regleras i avtalet med de nya vårdnadshavarna. Även socialnämnderna kan väcka talan. Även om talerätten huvudsakligen är motiverad av att socialnämnderna bör kunna väcka talan om ett minskat umgänge är den inte begränsad till detta utan gäller generellt. Någon talerätt för den särskilt förordnade vårdnadshavaren finns däremot inte när det gäller att begränsa föräldrars umgänge med barnet.

5.5 Nämndens ansvar efter att vården upphört

Ansvarig nämnd har en skyldighet att tillgodose det särskilda behov av stöd och hjälp som kan finnas sedan vård och fostran utanför det egna hemmet har upphört.

Bestämmelsen ska ses mot bakgrund av att det inte är ovanligt med återplacering för vård efter att tidigare placering har upphört. En väl planerad och fungerande eftervård eller utslussning kan minska antalet barn och unga som behöver placeras för vård upprepade gånger och underlätta unga människors etablering i samhället.

Barnets eller den unges behov av personligt stöd bör uppmärksammas och tillgodoses. Om barnet efter placeringen ska återvända till det egna hemmet, bör socialtjänsten tillgodose vårdnadshavarens behov av stöd i föräldrarollen. En viktig utgångspunkt i arbetet med att tillgodose placerade barns och ungas behov av kontinuitet är att uppmärksamma deras behov av fortsatt kontakt med personer som de har fått en anknytning till. Det är viktigt att barn och unga som varit placerade i familjehem och som vill behålla kontakten med sitt tidigare familjehem får möjlighet till det. I sådana fall kan det vara lämpligt att familjehemmet finns kvar som kontaktfamilj.

Unga som fyllt 18 år vill ibland klara sig på egen hand när placeringen har avslutats, utan att de är mogna för det. Socialtjänsten har en viktig uppgift att motivera den unge att ta emot stöd. Om hen inte vill ha fortsatta insatser kan socialtjänsten komma överens med den unge om en uppföljande kontakt en tid efter att vården har upphört. Behov och önskemål om stöd kan variera över tid och en uppföljande kontakt kan motivera den unge att ta emot stöd.

5.5.1 Uppföljning efter att vården upphört

Socialnämnderna får besluta om uppföljning av ett barns situation efter det att en placering i ett familjehem har upphört. En sådan uppföljning får ske om barnet bedöms vara i särskilt behov av nämndens stöd eller skydd men samtycke till sådan åtgärd saknas. Vid en uppföljning får nämnden konsultera sakkunniga samt i övrigt ta de kontakter som behövs och samtala med barnet utan vårdnadshavarens samtycke och utan att vårdnadshavaren är närvarande. Uppföljningen av en placering som skett med stöd av SoL ska avslutas senast två månader från det att placeringen upphört. Om placeringen har skett med stöd av LVU får uppföljningen pågå upp till sex månader.

6 Ekonomi

6.1 Ersättningar vid familjehemsvård

Göteborgs Stad tillämpar de av SKR rekommenderade familjehemsersättningarna för familjehemsvård för barn och unga. SKR:s rekommendationer är tillämpliga även för nätverkshem. Ersättningen består av arvode samt omkostnadsersättning. Arvodet räknas upp varje år i enlighet med rekommendationerna. Omkostnadsersättningen ska schabloniseras och omfatta förutsägbara kostnader. För information om gällande ersättningsnivåer, se SKR:s cirkulär [22:42](#).

6.1.1 Förhöjt arvode under en tidsbegränsad period

Vid de flesta placeringar är det rimligt att en vuxen avstår från förvärvsarbete och finns med barnet under en inskolningsperiod. Nämnden och familjehemmet ska ha kommit överens om detta i förväg och tidsbegränsat denna period. Inskolningsperioden kan förlängas om det finns särskilda skäl.

Det kan också förekomma att nämnden, med hänsyn till det placerade barnets behov, begär att en vuxen ska finnas hemma under en längre period, till exempel vid placering av spädbarn. Det kan också bli aktuellt vid till exempel svåra sjukdomstillstånd eller en omfattande funktionsnedsättning. En sådan period ska tidsbegränsas och kan förlängas vid behov. Den familjehemsförälder som då tar en tidsbegränsad tjänstledighet förlorar sin förvärvsinkomst.

I dessa situationer kan det finnas skäl att använda en nivå på det förhöjda arvodet som överstiger SKR:s exempelnivåer. Nämnden föreslås kompensera familjehemmet med ett förhöjt arvode i form av grundarvode och compensation för inkomstbortfall samt i vissa fall ersättning för förlorad semesterlön och semesterersättning. En rimlighetsbedömning av ersättningen måste göras i varje enskilt fall.

6.1.2 Vid bestående omvårdnadsbehov

Det kan förekomma att ett barn har så stora omvårdnadsbehov att det krävs en vuxen hemma på heltid. Ett sådant familjehemsuppdrag kommer sannolikt att bestå under överskådlig tid och är inte möjligt att kombinera med förvärvsarbete. Nämnden söker då ett familjehem som väljer att vara familjehem på heltid. I sådant fall har familjehemsföräldern gjort valet att avstå från förvärvsarbete för att vara familjehem. Det innebär att det inte finns någon förvärvsinkomst att kompensera för. Nämnderna får, för ett sådant uppdrag, bestämma arvodesnivån utifrån vad som kan överenskommas och utifrån omständigheterna i det enskilda fallet.

6.1.3 Omständigheter som kan reducera arvode och omkostnadsersättning

Det placerade barnet kan ha stort behov av tillsyn och vård till följd av exempelvis funktionsnedsättning. Detta kan medföra att familjehemmet behöver avlastning och stöd

och att barnet till viss del får stöd i andra vårdformer utanför familjehemmet. När nämnden vid en nyplacering fastställer ersättningen till familjehemmet är detta en omständighet att beakta och kan medföra att såväl arvode som omkostnadsersättning bestäms till en lägre nivå än om barnet vistats heltid i familjehemmet. Frågan om reducering av ersättningarna kan även uppkomma under en pågående placering. Det blir då fråga om en överenskommelse om hur barnets frånvaro påverkar familjehemmets kostnader och arbetsinsats och därmed storleken på arvodet och omkostnadsersättningen. Frågan om förändringar i ersättningarna kan också bli aktuell när ett familjehemsplacerat barn ska gå i skolan på annat håll och behöver bo där under skoltid samtidigt som placeringen i familjehemmet kvarstår.

6.1.4 Kompensation genom tillfällig föräldrapenning

I SKR:s rekommendationer har hänsyn tagits till att alla barn blir tillfälligt sjuka och kan behöva ha en vuxen hemma. Familjehemmets inkomstbortfall kompenseras då via den tillfälliga föräldrapenningen. Ansökan om tillfällig föräldrapenning görs hos Försäkringskassan. Nämnderna ska inte kompensera för resterande inkomstbortfall.

6.2 Föräldrars försörjningsskyldighet

Föräldrar är försörjningsskyldiga för sitt barn även när barnet är placerat utanför det egna hemmet, oavsett om vården ges med stöd av SoL, LVU eller LSS.

Försörjningsskyldigheten fullgörs då genom att föräldrarna i skälig utsträckning bidrar till nämndens kostnader för barnets vård. Summan som varje förälder ska betala motsvarar högst aktuellt underhållsstöd, se SKR:s cirkulär [22:44](#).

I föräldrabalken anges att vårdnadshavarna ska svara för underhåll för barnet tills det fyller 18 år och om det fortfarande studerar på gymnasiet upp till 21 år. Denna försörjningsskyldighet kan dock inte återopas av staden i samband med insatser enligt LSS då 18-årsgränsen i LSS gäller utan undantag.

6.3 Ersättning till särskilt förordnad vårdnadshavare

Den nämnd som ansökt om vårdnadsöverflytt ska fortsätta betala en skälig ersättning till det tidigare familjehemmet som bör motsvara den tidigare utbetalda familjehemsersättningen. Den fortsatta ekonomiska ersättningen behandlas i skattehänseende som vanliga familjehemsersättningar. För information om gällande ersättningsnivåer, se SKR:s cirkulär [22:42](#).

De särskilt förordnade vårdnadshavarna har inte någon försörjningsskyldighet för barnet till skillnad från barnets biologiska föräldrar. De nya vårdnadshavarna har dock rätt till aktuella socialförsäkringsförmåner och eventuella pensioner. Ersättningen ska därför reduceras med de inkomster som vårdnadshavare och barn kan ha rätt till i form av socialförsäkringsförmåner, studiestöd och eventuella pensioner. Ett familjehemsarvode som varit förhöjt på grund av funktionsnedsättning hos barnet, kan komma att reduceras vid inkomster i form av omvårdnadsbidrag och merkostnadsersättning.

En särskilt förordnad vårdnadshavare får använda barnets tillgångar till barnets försörjning och nytta på samma sätt som en förälder. Eftersom barnets tillgångar är spärrade gentemot den särskilt förordnade vårdnadshavaren måste en ansökan om tillstånd göras hos överförmyndaren om transaktioner ska göras från barnets konton.

6.3.1 Underhållsskyldighet för biologiska föräldrar

Båda föräldrarna är fortsatt underhållsskyldiga även om vårdnaden har överflyttats. Underhållsbidraget utbetalas till de särskilt förordnade vårdnadshavarna. Det beräknas enligt bestämmelserna i föräldrabalken och kan fastställas i dom eller genom ett avtal mellan barnets föräldrar och de nya vårdnadshavarna. Om föräldrarna betalar begränsat eller inget underhållsbidrag alls kan vårdnadshavarna ansöka om underhållsstöd från Försäkringskassan. Underhållsstödet kan utbetalas i förhållande till båda föräldrarna.

6.4 Barns och ungas ekonomi

6.4.1 Anmälan till överförmyndaren gällande barns eventuella tillgångar

Skälen till att underåriga placeras i familjehem eller HVB enligt SoL eller LVU är i många fall att det finns allvarliga brister i hemförhållandena och i vårdnadshavarnas omsorgsförmåga. Förhållandena kan vara desamma för barn och unga som får motsvarande insatser enligt LSS. Ansvarig nämnd ska i sådana fall alltid göra anmälan till överförmyndaren, som har att ta ställning till eventuella åtgärder.⁶

Om socialtjänsten i ett senare skede får kännedom om att en förälder eller nära anhörig avlider bör överförmyndaren underrättas så att barnets tillgångar säkerställs. Om det finns risk för att vårdnadshavaren använder barnets tillgångar på ett sätt som inte kommer barnet till godo, är ansvarig nämnd skyldig att göra en anmälan till överförmyndaren. Överförmyndaren kan sedan besluta om spärr på barnets bankkonto, vilket betyder att vårdnadshavaren endast med överförmyndarens tillstånd får ta ut pengarna. Anmälan görs till överförmyndaren i den kommun där barnet är folkbokfört. Vårdnadshavaren underrättas om att anmälan gjorts.

6.4.2 Arv och testamente

Familjehemsplaceringar och överflyttning av vårdnaden ändrar inte på arvsordningen. Barnet ärver sina biologiska föräldrar, oavsett om dessa är vårdnadshavare för barnet eller inte. Barnet ärver även övriga anhöriga på samma sätt som barn som växer upp med sina föräldrar. Om familjehemsföräldrar eller särskilt förordnade vårdnadshavare vill att barnet ska ärva dem måste de upprätta testamente till förmån för barnet.

⁶ Se SKRs cirkulär 2018:14, [Socialnämndens anmälningskyldighet i frågor som rör god man, förvaltare samt vissa vårdnads- och förmynderskapsfrågor](#)

6.4.3 Barns pensionsförmåner

Barnet har rätt till barnpension genom Pensionsmyndigheten om den ena eller båda föräldrarna är avlidna. Barnet kan också ha rätt till pension från annat håll, till exempel genom privata pensionsförsäkringar. Den av barnets vårdnadshavare som lever ska ansöka om och uppbära pension för barnets räkning. Om inget annat bestäms kommer barnpensionen att utbetalas till den efterlevande vårdnadshavaren. Nämnden har inte rätt att uppbära barnets pensionsförmåner och kan inte kräva att den efterlevande vårdnadshavaren ska betala utöver vad kommunen lagligen har rätt att ta ut i ersättning för barnets vård. För att säkerställa att pensionen kommer det placerade barnet till godo är ansvarig nämnd skyldig att alltid göra en anmälan till överförmyndarnämnden i barnets folkbokföringskommun.

Barnpension ersätter en del av den försörjning som den avlidne föräldern stod för och är i första hand tänkt att användas för barnets löpande kostnader. Det är därför rimligt att pengarna i skälig utsträckning kommer barnet till del även när denne bor i ett familjehem eller med en särskilt förordnad vårdnadshavare. När det finns en efterlevande förälder som är mottagare av utbetalningen förutsätter det dock att denne ser till att pengarna kommer barnet till del. Om så sker bör motsvarande belopp avräknas helt eller delvis på omkostnadsersättningen. Ett visst sparande torde det dock finnas utrymme för eftersom barnpensionen ska tillförsäkra barnet en viss standard, det skulle till exempel kunna vara sparande till en cykel eller ett körkort.

Vid uträkningen av hur stor del av barnpensionen som ska användas för löpande kostnader är det rimligt att använda samma nivåer som när man bestämmer vad föräldrar normalt ska bidra med till nämndens kostnader för barnets vård. Summan som dras från barnpensionen kan högst motsvara beloppet för aktuellt underhållsstöd. Det innebär då att, i den mån barnpensionens storlek överstiger beloppen för underhållsstöd, så används den för löpande kostnader och räknas av från omkostnadsersättningen. Överskjutande summa utgör ett sparande som kan användas till barnets något större utgifter vid behov. Om medel finns på ett överförmyndarspärtrat konto måste ansökan göras till överförmyndaren för att medel ska kunna disponeras.

Om båda föräldrarna är avlidna ska barnets vårdnadshavare ansöka om pensionerna. Även andra ersättningar kan utbetalas till dödsbo eller efterlevande barn (förmånstagare) från försäkringsbolag vilket oftast kräver en aktiv åtgärd från ställföreträdaren.

6.4.4 Socialförsäkringsförmåner

När barn placeras i familjehem påverkas olika socialförsäkringsförmåner enligt bestämmelser i socialförsäkringsbalken (SFB). Socialnämnden är i vissa fall skyldig att informera andra myndigheter om att ett barn placeras i familjehem. Socialtjänsten ska också informera familjehemmet om vad som gäller.

6.4.4.1 Barnbidrag

Barnbidrag betalas ut till barnets vårdnadshavare. När ett barn placeras i familjehem får socialnämnden göra en framställan till Försäkringskassan om att barnbidraget ska ställas om till en familjehemsförälder. Barnbidraget kan även ställas om till ett jourhem.

Barnbidraget reducerar nivån på den omkostnadsersättning som kommunen ersätter familjehemmet med.

6.4.4.2 Föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning (vård av sjukt barn)

Familjehemsföräldrar har inte rätt till föräldrapenning när de tar emot ett barn i sitt hem. Det är enbart föräldraledigheten som en familjehemsförälder under vissa förhållanden har rätt till.

En familjehemsförälder kan få tillfällig föräldrapenning under samma förutsättningar som en förälder. Familjehemsföräldrarna ska informeras om rätten till tillfällig föräldrapenning. Kommunen ska inte betala ersättning för mellanskillnaden mellan den tillfälliga föräldrapenningen och förvärvsinkomsten.

6.4.4.3 Bostadsbidrag

En familjehemsförälder kan få bostadsbidrag om barnet som är placerat i hemmet beräknas bo där i minst tre månader. För att få bostadsbidrag måste familjehemmet lämna in en ansökan till Försäkringskassan. Om det finns särskilda skäl kan barnets förälder få behålla ett bostadsbidrag under tiden ett barn är placerat i familjehem.

6.4.4.4 Underhållsstöd

Socialnämnden ska genast underrätta Försäkringskassan om att ett barn som får underhållsstöd placeras i familjehem eller jourhem eftersom det påverkar utbetalningen av underhållsstödet. Detsamma gäller om ett barn får boendet i familjehem som en insats enligt LSS.

6.4.4.5 Omvårdnadsbidrag och merkostnadsersättning (tidigare vårdbidrag)

En familjehemsförälder har inte rätt till omvårdnadsbidrag för ett placerat barn som till följd av funktionsnedsättning behöver omvårdnad och tillsyn. Det med anledning av att den vård barnet kan få i familjehemmet i de allra flesta fall avser samma omvårdnad och tillsyn som legat till grund för bedömningen av rätten till omvårdnadsbidrag. En familjehemsförälder har inte rätt till merkostnadsersättning för ett barn som till följd av funktionsnedsättning har merkostnader. Merkostnadsersättningen är till för att ersätta skäliga kostnader som uppkommer till följd av barnets funktionsnedsättning och som är utöver vad som är vanligt för barn i samma ålder. Ersättningen har betydelse vid beräkning av eventuella tilläggskostnader i omkostnadsersättningen.

6.4.5 Studiebidrag och extra tillägg

Den som studerar heltid på gymnasienivå kan få studiebidrag från CSN från kvartalet efter att ha fyllt 16 år som längst till och första halvåret det år man fyller 20 år. För barn under 18 år utbetalas studiebidraget till vårdnadshavaren. Om den studerande saknar betalningsmottagare kan socialnämnden ansöka om att vara betalningsmottagare. Socialnämnden kan också ansöka om att byta betalningsmottagare från vårdnadshavare till familjehem. Information om hur socialtjänsten kan gå till väga finns på www.csn.se. Den studerande eller dess vårdnadshavare kan vid låga inkomster också ansöka om extra tillägg. Socialtjänsten kan behöva stötta i ansökan om tillägg.

6.5 Försäkringsskydd

6.5.1 Kommunens ansvarsförsäkring

Ett viktigt komplement till familjehemmens hemförsäkring är den ansvarsförsäkring som Göteborgs Stad tecknat för bland annat personer som placerats i familjehem, genom Försäkrings AB Göta Lejon. Försäkringen omfattar skadeståndsskyldighet enligt skadeståndsrättsliga regler eller allmänna leveransbestämmelser och gäller för:

- ren förmögenhetsskada genom brott samt person- eller sakskada, som vårdtagare tillfogar vårdpersonal eller enskild person som stadigvarande är verksam eller boende i det familjehem som vårdtagaren placerats i.
- person- eller sakskada som vårdtagare, vid tillfällig verksamhet utanför familjehemmet, tillfogar enskild person inom platsen för den verksamheten eller huvudman för den verksamheten.
- sakskada som vårdtagare tillfogar annan än ovan. Har sakskadan orsakats av person som fyllt 18 år gäller detta dock endast sakskada till följd av brott.

Försäkringen gäller med ovannämnda begränsningar, oavsett om vårdtagaren är skadeståndsskyldig och oavsett om skadan orsakats med uppsåt eller genom grov vårdslöshet.

För mer information om försäkringsvillkor och skadeanmälan hänvisas till Göteborgs Stads intranät: [Ansvarsförsäkring](#)

6.5.2 Barns och ungas försäkringsskydd

Alla barn och ungdomar som är folkbokförda i Göteborg är olycksfallsförsäkrade dygnet runt genom Försäkrings AB Göta Lejon. Försäkringen gäller till och med 17 års ålder, eller så länge de går i gymnasieskolan. Försäkringen omfattar även asyl- och anknytningssökande barn och ungdomar i Göteborgs Stad.

För mer information om försäkringsbesked och skadeanmälan hänvisas till Göteborgs Stads intranät: [Barn och elev](#)

Barn och unga som bor i ett familjehem i en annan kommun och som är folkbokförda i den kommunen, omfattas av folkbokföringskommunens olycksfallsförsäkring för barn. I de flesta kommuner gäller försäkringen dygnet runt, men undantag kan finnas. Socialtjänsten behöver undersöka vad som gäller i folkbokföringskommunen och informera familjehemmet om möjligheten att låta barnet omfattas av hemförsäkringen.

6.5.3 Uppdragstagares försäkringsskydd

Familjehem omfattas inte i sitt uppdrag av sådana kollektiva olycksfalls- eller arbetsskadeförsäkringar som gäller för anställda. Socialtjänsten ska upplysa familjehemmen om att de bör ordna med ett motsvarande försäkringsskydd.

6.5.4 Skador förorsakade av annan

Stadens ansvarsförsäkring omfattar inte skador som förorsakats av besökande till den placerade såsom barnets föräldrar, anhöriga eller kompisar. Om ett familjehem begär ersättning i ett sådant fall får nämnden ta ställning i ersättningsfrågan. Det är inte självklart att nämnden ska ersätta sådana skador eller förluster. En bedömning får då göras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet.